

P. 198.

BISERICA ORTHOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică

A

SĂNTULUI SINOD AL S-TEI BISERICI AUTOCEFALE ORTOXOXE
ROMANE.

ANUL AL XXIV-lea, No. 8.

NOEMBRIE.

TABELA MATERIILOR

	Pag.
1 Incercarea de a pătrunde cu cugetarea filosofică speculativă în cât-va misteriu despre Sf. Treime.	681
2 Amintiri din Istoria Bisericească.	694
3 Predică despre datoriile copiilor către părinți.	721
4 Musica bisericească.	729
5 Sistemul Filosofico-Teologic al Fericitului Augustin.	748
6 Sfântul Ión Chrisostom.	756
7 Omul, Morala creștină și influența acestei morale asupra vieții sale.	767
8 Dare de sémă.	773
9 O conferință.	780
10 Donațiuni!	789

BUGUREȘTI

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

1900

BIBLIOTECA
SECTIA ISTORIE
www.dacoromanica.ro

Încercare de-a pătrunde cu cugetarea filosofică speculativă în
cât-va misteriu despre Sfânta Treime.

Dacă și învățătura descoperită de Dumnezeu despre tripersonalitatea Lui este un misteriu nepetrans de mintea omenescă, un misteriu, care fără descoperire Dumnezească supranaturală ar fi rămas necunoscut omenimei și care chiar și după acesta nu se poate aduce nici când la evidență deplină, neputându-se lămuri deplin nici când, pentru ce și cum în ființa lui Dumnezeu sînt trei eurî, totuși mintea omenescă filosofică nu poate să nu cerce a pătrunde și în acest misteriu măcar atîta, cât este acesta cu puțință, nu poate să nu cerce, a afla măcar în cât-va cauza, pentru ce și modul, cum există spiritul absolut în trei eurî, cari sînt un Dumnezeu.

Nu se vor expune aici toate încercările de pătrundere filosofică în misteriu Treime, nici istoria lor; ci se va expune numai o singură atare încercare făcută pe baza speculațiilor celor mai conrespunzătoare dogmei despre Sfânta Tre-

ime și aprobate de cei mai mulți cugetători creștini binecredincioși.

Trebue însă de adaos, că și acea încercare de speculațiune despre Sfinta Treime, ce se va expune aici, nu are o unică construcțiune, ci multe construcțiuni semănătoare mai mult sau mai puțin cu alaltă. Mai ales nu pôte fi construcțiunea orî și cării încercări de pătrundere în dogma Sfintei Treimi una și aceeași la teologul bisericei răsăritene, carea învață purcederea spiritului Sfînt numai din Tatăl, și la cel apusean, carele susține purcederea spiritului Sfînt și din Fiul. Dar și de către teologii de aceeași credință nu se construiază un anumit sistem speculativ de pătrundere în misterul Sfintei Treimi în același mod, și cele mai multe construcțiuni de același fel se unesc numai în bazele, nu și în amăruntelile lor.

În tot cazul cercătorul speculativ al misterului Sfintei Treimi trebue să știe, că rezultatul speculațiunii lui nu pôte fi de cât numai o încercare, care trebue să se mulțămescă a pătrunde fôrte puțin în acest misteriu, și chîiar și în acest puțin a nu ajunge la evidență deplină.

Și în speculațiunea despre tripersonalitatea lui Dumnezeu, ca și în speculațiunea despre ființa și însușiile lui Dumnezeu, trebue să plecăm de la analogia spiritului creat și plecând de la acest punct să înaintăm pe cele trei căi: via causalitatis, eminentiae, negationis.

Dumnezeu este productiv. Acesta o manifestază el prin producerile sale în sfera cea finită. Productivitatea este o deplinătate. Dumnezeu trebue să o poseadă în superlativ absolut, nemărginit. Dumnezeu este absolut productiv. El însă n'ar fi așa, dacă productivitatea Lui s'ar mărgini numai la sfera lumii finite. El trebue să fie productiv și în sfera nefinitului, în ființa sa proprie ¹⁾. Dar în ființa sa pro-

¹⁾ Și că el este așa, țice el însuși (Isaia 66, 9).

prie, care există cu necesitate din veci, El p^ote fi productiv numai prin reproducere de sine, precum din altă parte puterea reproducerii de sine este și în genere productivitatea cea mai deplină. Dumne^{de}eu în ființa sa proprie este așa dară productiv prin reproducere de sine. El trebuie însă să se reproducă în a sa unică ființă, fără a înceta a fi o unică ființă. Dumne^{de}eu p^ote să se reproducă pre sine, reproducând în unica sa ființă numai eul s^eu, pers^ona sa, subiectul, carele este proprietarul conștiut al întregului ființei sale, și să devie așa la o pluralitate de eurⁱ, de pers^one, în o unică ființă, căci acesta însăși ca absolută, nefinită, trebuie să fie numai una. Venim așa la rezultatul, că Dumne^{de}eu ca absolut productiv, ca productiv și în ființa sa proprie, se reproduce pe sine în ființa sa, producând mai multe eurⁱ sau pers^one în unica și nefinita sa ființă. Dar acele eurⁱ ca produse ale reproducerii de sine a lui Dumne^{de}eu, trebuie să aibă realitate absolut deplină, trebuie să fie pers^one adev^erate, ca prototipul însuși, și fie-care din acele eurⁱ sau pers^one trebuie să poseadă totă ființa Dumne^{de}escă. Dumne^{de}eu așa dară se reproduce în o pluralitate de pers^one adev^erate, cari trebuie să fie deplin asemenea lui, fie-care totă ființa Dumne^{de}escă și t^ote la un loc, o unică ființă.

În asta nu putem p^etrunde, cum este așa ceva cu puțință, dar almintrea nu p^ote să fie nici după legile cugetării n^ostre, căci reproducându-se Dumne^{de}eu, carele este personal, pre sine însuși, prin acesta trebuie să se înmulțescă pers^onele Dumne^{de}eești, carele din o parte trebuie să fie deplin asemenea prototipului reprodus în ele și carele, de și sⁱnt mai multe, trebuie din altă parte totuși să răm^ae o unică ființă; almintre din o parte n'ar fi reproducerea de sine a lui Dumne^{de}eu a tot deplină, din altă parte nu s'ar susține unitatea ființei Dumne^{de}eești.

Așa dară pe calea acesta a analogiei venim la cunoștința, că Dumne^{de}eu, ca absolut productiv, trebuie să fie

productiv și în ființa sa proprie, în acésta însă, puténd fi ea numai una, nu póte de cât numai să se reproducă pe sine a tot deplin în mai multe persóne, cari tóte își sînt deplin asemeni, aú tótă ființa Dumneđească și rêmân numai o unică ființă Dumneđească.

Cum se face însă acéstă reproducere de sine a lui Dumneđeú?

Dumneđeú este spirit și ca atare are înțeleș și voință. Spiritul are înțeleș și voință, și ce produce el, produce prin înțeleș și voință. Dacă se reproduce pe sine, apoi o face și acésta prin înțeleș și voință, căci acestea sînt puterile spiritului. Așa dară și Dumneđeú, spiritul absolut, dacă se reproduce pe sine, se reproduce prin înțeleșul și voința sa. Ca însă să înțelegem cum trebuie să vedem mai întăi cum se reproduce pe sine spiritul finit prin înțeleșul și voința sa.

Spiritul nostru se reproduce pe sine prin înțeleșul său, prin puterea sa de cunoștere, producénd în sine ideea despre sine, icóna sa cugetată de el însuși, icóna sa ideală, icóna sa de realitate ideală. Mai departe nu merge puterea de reproducere de sine a spiritului creat. Spiritul creat se reproduce pe sine în ideea sa despre sine, în icóna sa ideală, în care se cugetă el însuși pe sine; dar el este mărginit și nu póte de fel să se reproducă pe sine prin înțeleșul său cu deplinătate și să producă în sine o icónă ideală a sa deplin asemene lui și înzestrată ca el cu realitate personală vie; el se reproduce pe sine prin înțeleșul său, producénd în sine o icónă a sa ideală numai semănătoare cu el, căreea îi lipsește, spre a fi deplin asemene cu el realitatea substanțială, personală, vie.

Cum se reproduce pe sine spiritul creat prin voința sa?

Spiritul creat produce prin voința sa cea etică bunul său răul. Spiritul creat se reproduce pe sine prin voința sa etică, reproducéndu-se pe sine însuși, ca pe un spirit etic

bun sau rău; dară de óre-ce starea din urmă este o abnormitate, de aceea, dacă spiritul creat se reproduce pre sine în mod normal prin voința sa, el se reproduce ca pre un spirit etic bun. Spiritul etic bun în deplinătate mai înaltă se numește un spirit sfânt. Putem dice că dacă spiritul creat se reproduce pre sine însuși prin voința sa cu deplinătatea cea mai înaltă, de care este el capabil, atunci el se reproduce pre sine ca pre un spirit sfânt. Dară el prin acesta nu se reproduce pre sine în realitate substanțială, adică în un al doile spirit, ci numai în realitate formală, adică într'atâta, în cât el, carele din capul locului era un spirit, ce nu mai putea să devie bun sau sfânt, putea însă să devie și rău sau nesfânt, se face prin voința sa spirit bun, spirit sfânt în realitate. Ca să se reproducă pre sine prin voința sa în realitate substanțială, adică în un al doilea spirit, la acesta îi lipsește spiritului creat puterea.

Așa dară spiritul creat se reproduce pre sine prin înțelesul și voința sa, și anume prin înțeles, producând în sine icóna sa, iar prin voință, formând din sine un spirit sfânt. Icóna de sine, ce spiritul creat o produce în sine este însă numai un produs de realitate ideală, și spiritul sfânt, ce'l produce din sine spiritul creat, este numai un produs de realitate formală și nici acel produs, nici acesta nu este un produs substanțial.

O analogă reproducere de sine a spiritului prin înțeles și voință afirmăm că se face și în spiritul absolut, dară cu deplinătate absolută.

Spiritul absolut are vieța sa absolută în cunoșterea vecinică de sine, în voirea vecinică de sine și în fericirea vecinică prin sine, carea din urmă resultă din armonia absolută dintre cunoșterea de sine și voirea de sine a Spiritului absolut, va să dică: din armonia absolută, ce are loc între cunoșterea Spiritului absolut, că el este ființa a tot deplină, și între voirea Lui, că El să fie ființa a tot deplină. Viețe

Spiritului absolut stă așa dară despre o parte: 1) în aceea că el din veci se cunoaște pe sine ca pre realitatea absolută, sau ca pre adevărul absolut și ca pre isvorul a totă realitatea, a tot adevărul și pentru că realitatea absolută, adevărul absolut este una cu bunul absolut, cu frumosul absolut, apoi se cunoaște Spiritul absolut pre sine din veci nu numai ca pre adevărul, ci și ca pre bunul și frumosul absolut; despre altă parte stă viața Spiritului absolut, 2) în aceea, că El se voește pre sine, ca pre bunul absolut, și isvorul a tot bunul absolut și pentru că bunul absolut este identic cu adevărul absolut, și cu frumosul absolut se voește Spiritul absolut pre sine ca pre adevărul, bunul și frumosul absolut; iară în urmă stă viața Spiritului absolut 3) și în aceea, că cunoscându-se El pre sine ca pre adevărul absolut, bunul absolut și frumosul absolut, ca pre carele se voește El pre sine, El simțește de aici fericire absolută în sine din veci.

Dacă spiritul absolut din veci se cunoaște pe sine, apoi El din veci produce în sine prin înțelesul său ideea despre sine, El din veci se reproduce pre sine prin înțelesul său în ideea sa despre sine, în icóna sa intelectuală, care se află în el. Dar el ca spirit absolut se reproduce pre sine prin înțelesul său în sine ca pre icóna sa intelectuală în deplinătate absolută; astă icónă 'i este Lui deplin asemenea. Spiritul absolut se reproduce pre sine prin înțelesul său în sine într'o icónă deplin asemenea, nu numai ideală, ci și înzestrată cu realitatea deplină a prototipului, așa dară cu realitate personală; acea icónă este prin urmare persoană, ce are existență reală ca El însuși și 'i este lui deplin asemenea. Așa dar Spiritul absolut din veci prin înțelesul său se reproduce pre sine însuși în sine ca pre ideea sa despre sine, cea deplin asemenea cu El, ca pre o icónă a sa deplin asemenea Lui și deci și cu realitate personală; El se reproduce pre sine prin înțelesul său în sine însuși ca pre un alt cu al său, ce are existență reală și 'i este Lui deplin asemenea.

Ideea respicată în afară se numește cuvînt. De aceea și ideea lui Dumnezeu despre sine, care este acea idee a Lui, ce cuprinde în sine toate ideile Lui, pentru că este ideea despre cauza a toate, așa dară ideea absolută a lui Dumnezeu, se țice în descoperirea dumnezească. «Cuvîntul lui Dumnezeu», grecește «ὁ Θεοῦ λόγος», care numire grecască este o numire mai acurată, de cât numirea românescă «Cuvîntul lui Dumnezeu; căci ὁ λόγος însemnă nu numai cuvîntul, ci și ideea însăși. De aceea țicem, că Spiritul absolut prin înțelesul său se reproduce pre sine în sine însuși, ca pre ideea sa despre sine, carea este deplin, asemenea obiectului său și carea este tot odată și ideea absolută a lui Dumnezeu, Cuvîntul Lui absolut, Cuvîntul Lui în înțeles eminent și ca Cuvîntul Lui absolut unicul Lui Cuvînt.

Producerea ideeî prin spirit o numim conceperea, nașterea ideeî prin saũ din spirit. De aceea țicem, că și Dumnezeu ca Spiritul absolut naște Ideea sa absolută, Cuvîntul său absolut, carele este ideea Lui, despre sine cea deplin corespunđătoare realității, icóna Lui cea deplin asemenea Lui, eul Lui al doile, carele ca product al înțelesului Lui se numește și Înțelepciunea Lui saũ, pentru-că este un product al înțelesului cu realitate vie absolută, se numește și Adevăr și Viétă saũ, pentru că adevărul este calea cea absolută la toate cele dumnezești, se numește și Calea. Dară dacă Dumnezeu conține și naște prin înțelesul său în sine ideea despre sine cea deplin reală, icóna sa cea deplin asemenea Lui, un al doile ca al său, carele ca ideea Lui absolută se numește și Ideea Lui, Cuvîntul Lui în înțeles eminent, apoi acéstă idee a lui Dumnezeu despre sine însuși deplin reală și prin urmare cu existență personală ca și El se numește cu dreptul Fiiul lui Dumnezeu și Dumnezeu Fiiul, și fiind ea ca ideea cea absolută a lui Dumnezeu, ideea Lui unică, se numește cu dreptul și Unicul saũ Unul născut Fiiũ al lui Dumnezeu, iară Dumnezeu saũ Spiritul

absolut, carele concepe, naște în sine această idee despre sine absolut reală, se numește cu dreptul Dumnezeu Tatăl. Și pentru-că despre o parte ideea este să se afle în spiritul, care-o concepe, o naște, iară despre altă parte și el însuși este să se afle ca obiect în ideea sa despre sine însuși de aceea și Dumnezeu Fiul este în Tatăl și Dumnezeu Tatăl în Fiul precum o aduce acesta cu sine și unitatea și identitatea deplină și nedespărțită a ființii lor, carea din urmă rămâne purure ființa cea absolută și deci una și nedespărțită.

Însă precum Spiritul absolut se reproduce pre sine prin înțelesul său, prin carele naște el în sine ideea sa despre sine cea deplin reală, icóna sa cea deplin asemenea Lui și prin urmare cu existență personală ca și El, așa Spiritul absolut și prin voința sa se reproduce pre sine și se reproduce pre sine prin acesta nu numai ca pre un spirit sfânt relativ și în realitate formală, ci El se reproduce pre sine prin voința sa ca pre Spiritul sfânt cel absolut, carele este El însuși și se reproduce pre sine în realitate substanțială, în realitate personală, ca pre un alt eu al Spiritului celui sfânt, carele este El însuși din natură, ca pre Spiritul său Sfânt cel voit și deci și produs de El, ca pre Spiritul său Sfânt în înțelesul eminent.

Și cum se face acesta?

Dumnezeu din veci se voiește pe sine ca pre bunul cel absolut, ca pre spiritul cel sfânt, ce este El. Dar dacă Dumnezeu absolut voiește ceva, El produce acesta și o produce în un mod absolut deplin, în realitate substanțială absolut deplină, căci voința lui este a tot deplină și a tot puternică. El ce voiește absolut, produce și în realitate absolută, deci dar în realitate deplină, nu numai formală, ci și substanțială. Dacă Dumnezeu se voiește absolut pe sine ca pre spiritul sfânt absolut, ce este El din natură, apoi El se reproduce pre sine numai de cât în realitate substanțială, ca

pre acel spirit sfânt, adică se reproduce pre sine numai de cât ca pe o altă persoană a Spiritului celui sfânt, carele este El însuși din capul locului; ba dacă nu s'ar reproduce pre sine substanțial prin voința sa ca pre Spiritul cel sfânt, carele este El însuși din natură, nu s'ar reproduce pre sine nici de cum prin voința sa, căci numai formal nu s'ar putea reproduce pre sine prin voința sa ca pre spiritul cel sfânt, cum se reproduce pre sine prin voința sa formal spiritul cel creat ca pre un spirit sfânt, și acesta din acea cauză, că spiritul cel creat nu este din natură acum un spirit sfânt iară Spiritul absolut este din natură acum Spiritul cel sfânt și deci nu se poate reproduce pre sine prin voința sa ca pre Spiritul cel sfânt în persoană sa proprie, carea este acum din natură Spiritul cel sfânt, ci numai în o altă persoană.

Spiritul absolut prin voința sa se reproduce pre sine ca pre un alt spirit sfânt, ca pe o altă persoană dumnezească, care se numește Spirit sfânt în înțelesul strâns al cuvântului.

Și pentru că realitățile, cari se produc prin voința unei persoane, nu se ȳice, că se nasc, ci se ȳice, că purced de la acesta din urmă, pentru aceea cu dreptul se ȳice, că acea laltă persoană, în care se reproduce pre sine prin voința sa persoană Dumezească cea originală și numită Dumezeu Tatăl, nu se naște, ci purcede de la această persoană sau că Spiritul sfânt cel în înțelesul eminent nu se naște, ci purcede de la Dumezeu Tatăl. Altmintre asemănătatea și unetatea Spiritului sfânt cu Tatăl este aceeași ca și a Fiiului și de aici urmază aceeași asemănătate și unetate și între Fiiul și Spiritul sfânt; căci doi, dintre cari fie-carele este asemenea și una cu un al treile, sînt asemeni și una și între o laltă. Tot așa este și Spiritul sfânt, ca și Fiiul, în Tatăl, căci El este o reproducere de sine a Tatălui, carea se face prin voința Tatălui în acesta însuși și Tatăl este și în El, ca și în Fiiul, căci Tatăl, fiind bunul cel absolut, trebuie să fie

în Spiritul sfânt ca obiectul voinții acestuia celei a tot sfinte, afară de aceea, că trebuie să fie unul în altul și în urmarea unetății și identității depline și nedespărțite a ființii lor; iară fiind Fiul în Tatăl și Tatăl în Spiritul sfânt, este prin acesta și Fiul în Spiritul sfânt, și tot așa fiind Spiritul sfânt în Tatăl, iară Tatăl în Fiul, este prin acesta și Spiritul sfânt în Fiul. Pentru că bunul absolut este însă identic cu adevărul absolut, de aceea Spiritul sfânt, carele este Spiritul bunului absolut, se numește și Spiritul adevărului.

Cele trei persoane Dumneștii sînt trei eurî în aceeași ființă Dumneșcă, din care eul întâi, care se numește Tatăl, precum produce prin înțelesul său pre un al doilea e, care este Fiul Lui cel unul născut și deplin asemenea celui, care l'a născut, așa și produce prin voința sa pre un al treilea e deplin asemenea eului întâi și al doilea, pre Spiritul sfânt. Și pentru că cunoșterea premerge voinții, nu după timp, ci în cât premerge condițiunea condiționatului, adică în cât fără de cunoștere nu este cu puțință voința, pentru aceea și Cuvîntul său Fiul premerge Spiritului sfânt, nu după timp, ci în cât fără de nașterea Cuvîntului său Fiului din Tatăl n'ar avea loc nici purcederea Spiritului sfânt din Tatăl. Pentru că tustrile persoanele dumneștii au precum aceeași ființă a tot deplină, așa și aceeași cunoștere și voință a tot deplină, pentru aceea fie-care din ele se cunoște pre sine ca pre o ființă a tot deplină, se voește sau se iubește pre sine ca pre o ființă a tot deplină și se fericește în cunoșterea, că ea este cea ființă a tot deplină, care voește, iubește ca să fie. Însă din aceeași cauză și fie-care persoană dumneșcă precum cunoște așa și voește sau iubește atât pre cele-lalte două persoane, așa cum sînt ele în a tot deplinătatea lor, cât și referința sa către ele, așa cum este aceasta în a tot deplinătatea ei, și se fericește și în această armonie dintre cunoșterea și voirea sa sau dintre ceea ce voește, iubește ca și ceea ce cunoște, că este în realitate

în cele-lalte două persoane și în referința sa către ele. Iară pentru că Dumnezeu tóte câte le produce în lume, le produce atât prin înțelesul său sau prin ideea sa despre sine, în care idee este cuprinsă și ideea despre tot ceea ce are cauza sa în El și care idee este Cuvîntul său Fiiul lui Dumnezeu, cât și prin voința sa cea sfîntă, adică prin voința sa de bunul cel absolut, carele este El însuși, sau prin voința sa de sine, prin carea El mai întău de tóte se reproduce pre sine însuși ca pre Spiritul cel sfînt, de aceea tot ce produce Tatăl în lume, produce El prin Fiiul și prin Spiritul sfînt. Și mai în special produce Tatăl în lume cele ale înțelepciunei sale prin Fiiul și cele ale sfîntiei sale prin Spiritul sfînt; însă de óre ce tóte producerile înțelepciunii Tatălui sînt tot-odată și produceri ale sfîntiei Lui și iarăși tóte producerile sfîntiei Tatălui sînt tot-odată și produceri ale înțelepciunei Lui, de aceea tóte câte Tatăl le produce în lume prin Fiiul, le produce tot-odată și prin Spiritul sfînt, și tóte câte le produce în lume prin Spiritul sfînt, le produce tot-odată și prin Fiiul, ceea ce corespunde deplin și unetății nedespărțite a ființii celor trei persoane dumnezeiești, în urma căreia sînt Tatăl, Fiiul și Spiritul sfînt unul în altul.

În urmă pentru-că Dumnezeu se reproduce pre sine prin înțelesul său și prin voința sa în tótă deplinătatea absolută, pentru aceea se póte reproduce El pre sine precum numai în un unic alt eú al său prin înțelesul său, așa și numai în un unic alt eú al său prin voința sa, căci precum numai unul póte să fie productul cel absolut al înțelesului dumnezeesc, așa și numai unul póte să fie productul cel absolut al voinții Dumnezeiești. Din Dumnezeu, precum póte să se nască numai un unic Fiiu, așa póte să purcedă și numai un unic Spirit sfînt. De aceea precum este Fiiul unul născut al Tatălui, așa este și Spiritul sfînt unul purces al Tatălui.

Acésta e în trăsătură generală construcțiunea încercării noastre de pătrundere speculativă în misterul sfintei Treimi, construcțiunea încercării noastre de a înțelege în cât-va pentru ce și cum Dumnezeu este tripersonal în o unică ființă. Și în acésta speculațiune ne întărim prin aceea, că din ea se dau explicate și cele-l-alte învățături ale descoperirii dumnezeiești despre sf. Treime, despre numirile persónelor ei și despre modul lucrătivității lor.

Apusenii, cari învață, că Spiritul sfânt purcede și din Fiiul, trebuie să facă în speculațiunea acésta o cărnitură, o întorsătură neconsequentă, când vine vorba despre purcederea Spiritului sfânt, căci pe când mai întâiu nașterea Fiiului o explică în genere așa ca și noi, mai încolo când explică purcederea Spiritului sfânt, ȕic, că acésta se face pentru aceea, pentru că Tatăl și Fiiul se voesc, se iubesc unul pre altul, și astă voire, astă iubire reciprocă a lor devine persónă și este Spiritul sfânt, și că în voirea, în iubirea unuia prin altul produc Tatăl și Fiiul prin voința lor unită ca din un principiū pe Spiritul sfânt. Inșă acésta speculațiune părăsește în partea sa a doua, adică în partea despre purcederea Spiritului sfânt, de tot analogia reproducerii de sine a spiritului creat, cu care analogie a operat ea în partea întâia adică în partea despre nașterea Fiiului, și în loc să aducă la capăt acea analogie, ea caută scăpare la o altă analogie de tot streină părții dintăiu și încă și în sine nu prea evidentă și constrîngătoare.

Ce se atinge de speculațiunea noastră de mai sus, ea nu este până și în amănuntele sale identică cu speculațiunile altora, cari plécă ca și noi de la ideea generală, că Fiiul său Cuvîntul și sfîntul Spirit sînt reproduceri de sine ale Spiritului absolut, ale Tatălui, realizate din veci prin înțelesul și voința Acestuia, ci în amănunte i-am dat acestei idei generale o construcțiune mai mult sau mai puțin diferită de construcțiunea altora, totuși fără ca să credem

cât de puțin a fi ajuns póte prin construcțiunea nóstră la un rezultat mai sigur, de cât alții, ci numai, pentru-că cu construcțiunea nóstră ne vine mai ușor a ne explica în cât-va, care ar putea să fie cauza, de ce, și care ar putea să fie modul, cum Dumneđeú cel ce este o unică ființă este tri-personal, și anume este Tatăl, Fiiul saú Cuvíntul și Spiritul sfínt.

Eusevie Popovici

Profesor.

AMINTIRI DIN ISTORIA BISERICEAȘĂ

De la 1750—1800

de

SERGIU MACREŪ.

Veți Biserica Ortodoxă Română, an. XXIV, No. 7.

În al treilea an al Patriarhatului Preasf. Domn Serafim un óre-care Clerciú din Amsterdam, Belgian, teolog dintre Anseniști, cu cei din jurul său a cerut unirea cu Biserica Ortodoxă și neîntinată apostolică, scriind că în urma unui profund studiu și a multei scrutări din Sf. Scriptură și a scrierilor Dumneđeștilor Părinți a înțeles și a cunoscut că învătăura de acum a Bisericei Apusului despre purcederea Preasfintului Duh nu numai că este necomformă, dar încă și contrară, opusă dreptei dogme și învătăurei tradiției divine și explicărei Sf. Scripturii. Dar avea unele nedumeriri și a cerut deslegări, la care răspundând renumitul Eugeniú le aú rezolvat. În acelaș an la sərbătórea celui întâiú chie-mat între Apostoli, a Sfintului Andrei, s'a stabilit sərbătorește și s'a publicat canoniceste acea di, și s'a părut Preasf. Domn Serafim și Sinodului din jurul său ca serbarea Apostolului să se facă mai splendidă în marea Biserică și în special de cler. S'aú adunat la sərbătórea cu toții și Arhierii și boerii, s'a preparat și un discurs panigiric de marele

Eugeniū. Mulți și din jurul localităților Sicei, pentru ca să vadă prezența Patriarhului și să audă și discursul profesorului aū venit cu grabă, între cariī dintre cei de onōre din jurul seū a venit Avrescofiū reprezentantul piōsel Impēratōese a Rosiei, în îmbrăcăminte ordinară. A fost sērbătōrea fōrte veselă și era plăcută celor ce o săvīrșau în Domnul și tuturor celor ce o vedeau și celor ce o ascultaū. Și așa terminându-se s'aū împrăștiat cu toțiī în veselie. Sērbătōrind cu religiositate și împărtășindu-se de bucurie spirituală și de har cei de o credință, reprezentantul Ortodox al Rușilor s'a dus, nici în particular, nici în obște întâlnindu-se cu Preasfințitul Patriarch, nici euseviōsei mulțimi a bisericeī nu s'a făcut știut cine era, evitând presupunerile celor vicleni și păzindu-se pretutindenea cu înțelepciune, spre a nu da motiv de calomniī asupra celor de aceeași credință. Dar un ōre care dintre boeri (acesta era Gheorghe a lui Stavrance protospătar), fiind rēū dispus asupra Preasf. Domn Serafim, prin îndrăznēla și agerimea sa și prin îngâmfarea neînvinșă luându-și curaj, meșteșugind tōte ca să nu fie știut, introduce pe furiș o presupunere viclenă celor de la putere și lucrēză depunerea Preasfințitului din scaun, manevrând așa, că nici un Iudeū uritor de Dumneđeū n'ar fi îndrăsnit să facă. Fabricând o epistolă anonimă și cunpărând cu bani o femeie dintre cele mai bine vēdute, ce aū intrare și la sora Impēratului ca prin fiica împēratului să i-o înmăneze. Iar scrisōrea anonimă cuprindea: că Patriarchul Romeilor a săvīrșit peste obiceiū o sērbătōre populară și chemând pe reprezentantul Rosiei, venind în pompă l'a primit cu slavă în Biserică și după o primire mare, ca la Domni și Impērați, a fost înttimpinat de toți cu amabilitate și s'a recomandat poporul. Impēratul cetind acestea și aprins de mânie s'a dus îndată la Vizirul Impērației lui și dându-i anonimul l'a întrebat dacă nu știe cele ce se petrec?

Acela spăimntat de nesfiincioasa îndrăznélă a calomnia-torului, a trebuit să ştie şi pe cel îndrăzneţ orî cine ar fi, l'a dovedit că minţeste şi a împrăştiat cu probe calomnia nelegiuită şi pe stăpân l'a convins, cu bună sémă, să nu ia în serios scrisórea, şi se îngrija să ştie cine a scris'o. S'a turburat şi Preasfinţitul Domn Serafim auđind ast-fel de calomnie nelegiuită asupra sa şi nu ştia cine să fie atât de pătimaş să minţască unele ca acestea şi nici îşi inchipuía să fie creştin, care să se arunce la asemenea nelegiuirî. Iar înţeleptul şi mult experimentatul Vizir, ce conducea cu ştiinţă tótă stăpânirea Otomanilor, cercetând, a aflat pe îndrăzneţ. Dar a fost scăpat de un prietin al său cu mulţi bani, mai în urmă după vrednicie ş'a aflat mórtea. Iar după acest al treilea an, renumitul Gerasim al Iracliei, din cauza vristei sale înaintate, voind să facă paretisis de bună-voe şi pe nepotul său, Metodie, ce era atunci Episcop al Metrelor şi cu concursul şi socotinţa şi conlucrarea Preasfinţitului Patriarch ecumenic, Domnul Serafim, să'l pună în locul său. Dar Patriarchul neconsimţind la început, vijelie şi turburare s'a făcut în Biserică, până când prin multe mijlóce a predominat părerea şi voinţa respectatului bătrîn, şi chir Matei a fost numit al Iracliei. Decî de atunci s'a semnalat căderea Domnului Serafim. Acesta nepăsându-l de cel ce i se improtiveau, de cel puşi sus la putere şi la cuvînt, pentru că lipsise bătrînii, unul prin mórte, iar altul demisionând, a dus autoritatea patriarchală sprijinindu-se pe viclenia politică, adică a căutat să se foloséscă de avariţia celor puternici şi tóte ce dorea i se săvîrşau după plac, neglijând opoziţia. Fiind-că 'şi cumpára cu bani puterea de la cel puternic, făcea pretenţiuni de bani mai mulţi şi, obiceiul calcându-se, împovora pe toţi cei bisericeşti. De aici au început să'l acuze şi să'l vorbéscă de rău şi unii dintre arhierii şi dintre cei bisericeşti şi nu puţini şi dintre boeri. Iar el purtându-se aspru cu protivnicii săi înclina spre acte de violenţă.

Deci pentru că afacerile administrației bisericești cu de la sine putere se părea că le săvârșaste Patriarchul Domnul Serafim și că se înmulțau faptele arghirologice, și că nu era exclusă nici violența din parte-î, apoi și embaticile bisericilor s'aũ crescut în Eparhiele cele de afară, aũ început a se îngreua cu datorii; socotind că nu este drept să sufere mai mult, s'aũ adunat din aristocrația bisericească Arhieriei petrecători în Constantinopol, cei bisericești și numai puțin dintre boeri și conțințelegându-se nestrămutat, cu socotință comună aũ votat contra sa și aũ urmărit excluderea lui. Și deci la 27 Martie a anului 1760 dând anafora cătră stăpânitorii aũ scos din scaunul ecumenic pe Preasf. Domn Serafim și în locul lui alegând pe cel ce a fost al Ipecului și care era atunci președinte al Halcedonului, Domnul Ioanichie, pe care l'aũ cerut Patriarch și aũ învins prezentându-se cu toți la Vizirul Impărăției.

Era Preasfințitul Domnul Serafim al II, Ipirot de origină, din părinți religioși, iubitor de neam, filotim, curajos, generos, priceput și bine învățat mai mult de cât învățații, pornit în ceea ce i se părea de interes și cu greu te apăra de el în cele ce te stăpânea, în afaceri foarte meșteșugit, abil ca să se săvârșască cele plăcute lui, după obiceiul locului. Era zelos și învăța politica celor ce stăpâneaũ și obiceiul lor vechiu și-l însușia. Își cunoștea însă și datoriile demnității sale în care mai ales era respectat și se bucura de cei ce-î vedea virtuoși, sinceri și era și un aprins apărător al dogmelor Ortodoxe și foarte se îngrija de bisericile lui Dumnezeu și dacă nu era iubitor de măreție și de argint, nu s'ar fi părut greu și de nesuferit și ar fi fost vrednic de totă lauda.

Deci afacerile bisericești Ortodoxe din Egipt, Asia și Europa fiind sub tiranie în acellă durată de deuce ani, din secolul al XVIII-lea al mântuirii, ast-fel s'aũ continuat, în intristări și în nevoi și în ispite de tot felul. Nu mai puțin

se tirarisaù și se persecutaù Ortodoxii și cei de sub circumscriptia papilor, mai ales cei din Polonia.

Iar în slăvita de Dumneșeu Împărăție a Rosiei, pe când era de Dumneșeu încoronată Elisabeta, fiica pururea amintitului Marelui Petru, prea piósa împărătesă și de Dumneșeu rîvnitoare autocratoră, care ținea sceptrul Ortodoxiei, se întreceaù în zelul virtușei și se respânda șilnic în interiorul vast a acestei monarhii predica apostolică și se aduceaù la lumină ginte și popóre și cu miile de miș credeaù în Christos. În multe feluri și în multe chipuri conducând biserica sa Domnul, pe unii nu numai îi dispunea să credă întru el, dar să și sufere pentru el, iar pe alții ce cred îi obligă să cheme și pe alții la credință și să-î lumineze, ca cu toții să se mărască în iubirea dumneșească, în răbdare și suferință, prin care se cunoște desăvirșita speranță și credință în Dumneșeu.

Aù înflorit în acéstă șecime a jumătășei seculului al XVIII însemnați prin înșelepctune și învășatură următorii bărbați din Ortodoxism: Partenie Patriarchul Ierusalimului, Atenian, om înșelept și prea învășat și experimentat fórte în chipul interpretărei Sf. Scripturii. De aceea umblând pretutindenii deschidea Sf. Scripturii explicându-le și învășând întărea pe creștinii în răbdarea și suferința primejdiilor ce-î ameninșau, încălzia iubirea cătră Dumneșeu și cătră aprópele, infrumuseșta obiceiurile și în tot chipul se făcea folositor cultivând via lui Christos apostolicește și servind bine-cuvîntarea creștinilor cătră frații din Ierusalim.

Sofronie al Ptolomaidei, din Damasc, preferând cariera de profesor și studiind tóte cărșile sf. Părinșii și învășatori, și dedându-se la înșelegerea profundă a Sf. Scripturii a învășat în mod apostolic, începând de la Ierusalim.

Samuel al Dercelor—Metropolit, din Bizanș, procopsit în tot felul de cunoștinșii, fórte erudit și prea puternic în cuvînt. A scris Omiliii și alte multe.

Dionisie Metropolit de Adrianopol, Hiot, prea învățat și dascăl. S'a păstrat din Omiliile lui câte-va înscris.

Calinic Patriarchul Constantinopolului, din Tesalia, a scris diferite cărți.

Doroteiă ieromonahul și protosinghelul marelui Biserici, din Lesbos, filosof și foarte versat în literatura elenică și în arta logică. A scris cuvinte panegirice la sărbătorile Impărătești și despre principiile filosofiei peripatetice după Neuton, și ale filosofilor mecanici, despre atomi și acelor formați din putrejune și alte ore-care.

Meletie și Athanasie ieromonahi, aceștia din marea Mănăstire a Ivirilor, dedându-se la viața schivnică și teorisiri.

Cozma ieromonahul, din Lemniă, om învățat, fiind profesor în Patria sa.

Balan preot, din Ioanina, prea înțelept, a scris foarte mult, mai ales matematici.

Teofan din Agrafe, ieromonah și cel întâi profesor al meu în Patria mea Furna, plin de totă înțelepciunea și învățătura, ducând o viață cu cuvioșie și de cea mai adâncă smerenie se ridică la teoriile cele mai înalte. Este evidentă înțelepciunea lui în unele deslegări din cestiunile teologice și în unele discursuri panigirice în Biserica Maicei Domnului (*Ζωοδόχου πηγῆς*).

Partenie ieromonah, din Peloponez, dedându-se la învățătura Evangheliei.

Agatanghel ieromonah, din Peloponez, profesând învățătura Evangheliei și modul spiritual pentru îndreptarea omului.

Agapie ieromonah, din Etolia, dedându-se la studiul Evangheliei în totă viața.

Vichentie Damod, din Cefalonia, foarte învățat, a scris prea multe opere științifice, teologice și despre arta logiceii.

Antonie preot, din Califorul Zachintului, prea învățat, a scris arta logiceii și altele.

Iroteiă monahul, din Itaca, mult învățat petrecând ca

profesor în totă viața sa în Smirna și a adus mult fruct de o sănătoasă învățatură.

Eustratiu Argenti, din Hios, doctor filosof, foarte învățat, a scris contra latinilor și altele.

Eugeniu Ierodiamon, cel prea învățat și tesaur de totă știința și învățatura, Cercireu. A scris foarte multe opere științifice, teologice și de tot felul.

Ciprian Ierodiamonul, din Cipru, prea experimentat în totă arta logiceii, în știința și în sfințita teologie. A fost sub-profesor împreună cu Eugeniu în Academia din Sf. Munte al Atonului, de la care a ascultat mai întâi științele fizice, metafizice, teologice, matematicile, geometria, bărbat profund și profesor și cu cuvântul și cu fapta în totul.

Iacob Ieromonahul, din Patmos, profesor de logică și de științi în Ierusalim și la exigesa Sf. Scripturi învățat. A predicat și de pe amvon, interpretând Sf. Scripturi și a scris și omiliile, acomodându-și viața cu virtutea logică și înfrumusețându-și purtarea cu modestie și perfecțiune în practică.

Efrem Ieromonahul, din Atena, prea învățat, s'a dat la mult studiu în sfințele Scripturi și foarte exercitat în esplucarea Sf. Părinți, a fost profesor mai întâi în Cipru interpretând și de pe amvon sfințele Scripturi, apoi în Ierusalim, admirat și prin acurateța învățaturii și prin perfecțiunea vieții și în amândouă învățător prea abil.

Neofet Ierodiamonul, din Peloponez, ascet foarte aspru și prea erudit, a scris o colecțiune de legi sfințite și deslegări la diferite cestiuni legale, de ordine, morale, dogmatice, apoi adaosuri și explicări la Sintaxul lui Teodor Gazi, prea erudit și prea folositor în nevoia de față a învățaturii literare.

Constantin din Tesalia, Episcop în Trica, erudit și experimentat în explicarea Sf. Scripturi, a învățat neîncetat explicând Sf. Scripturi. A scris o adunare din Sf. Scripturi și din scrierile purtătorilor de Dumnezeu părinți și alte tratate, memorii.

Alexandru, ucenic a pururea amintitului Macarie, filosof, a profesat în București logica și științele anii întregi și a devenit foarte folositor celor de acolo, aprinzând flacăra învățătorei sănătoase.

Nicolae, din Metzov, mai întâi a fost profesor în Traca din Tesalia și după întorcerea din Italia trimis în Sf. Munte și fiind acolo profesor, de acolo venind în Dacia a profesat în Iași, om prea învățat. Acesta cel întâiu între Greci a tradus elementele de fizică ale lui Newton.

Ioan din Agrafe, care a fost profesor fiilor Domnului Grigorie Ghica Voevod și profesor în școla din Iași de odată cu Nicolae din Metzov și în urmă împreună cu Nichifor Teotoche, care cu timpul ocupându-se a tradus Tesaurul limbei Grece a lui Ștefan Henric, mai adăugînd și multe alte cuvinte, culegîndu-le din alții și așezîndu-l foarte metodic.

Anii dela Ch.	Anii Patriar.	luna	Patriarhii	Anii dela Ch.	Anii împēr-	luna	Impărații
1748	2	8	Ciril al V din Nicomidia I.	—	—	—	Mahmut.
1751	1	8	Paisie al II a IV oră din Nicomidia.	—	—	—	Mahmut.
1752	4	6	Ciril al V a II oră.	1754	25	2	Mahmut.
1757	—	6	Calinic al IV. din fost al Proilaviei.	—	—	—	Osman al III. Osman al III.
1757	3	8	Seraf. al II din Filipopol.	1757	2	10	Osman al III.
1761	2	2	Iónichie al III al Halcedonului fost al Ipecului.				Mustafa al III. Mustafa al III.

PARTEA II.

Ideile monarhului Otomanilor Mustafa cu trecerea timpului au devenit mai blânde, prin agerimea minții Vizirului, care le a domesticit. A luat asuprași și ș'a însușit prin înțelepciunea aceuia și suferințele neamului nostru ale Ortodoxilor la ispitele latinilor. Fiind prea experimentat și mult

învăţat Vizirul de atunci al Impăraţiei Ragip, a cunoscut atacurile lor asupra noastră de la început şi atâtea intrigi, şi fiind-că vedea persecutaţi pe cei ce se duceau la Roma în războiul Regelui Prusiei, neîngrijindu-se de ei, apăra drepturile noastre. De aceea şi cele ce ni s'aŭ luat pe nedreptul prin insistenţa şi energia, prin mijlocirea şi stăruinţele insinuante ale Regelui Franţiei şi prin multe sume de bani papali, locurile sfinte din Ierusalim, pentru care Domnul Partenie cu insistenţă se ruga să ni se ia în sémă dreptatea, judecând drept, luându-le de la acia ni le-aŭ trecut noué şi prin hrisov împărătesc, cum a fost la început, le aŭ întărit să ne rămână noué, şi cu graba ajuta, dacă cunoştea că sîntem pe faţă apăsaţi. Decî s'a restrâns furia apusenilor de asupra neîntinatei biserici Ortodoxe, care n'are de conlucrătore nepiositatea, prin prudenţa Vizirului şi care furie se furişa cu viclenie, a rămas acum intru cât-va în putrejuné; ba încă se şi lovea şi necinstea de un ast-fel de puternic, deşi era curios, pentru că dispunea, cu acéstă vorbă, ca patriarhii şi superiorii bisericilor să represinte Ortodoxia.

Iar Archiereii şi clericii prezentându-se Vizirului Impăraţiei şi cerëndu-şi Patriarch pe cel ce era preşedinte pe atunci al Halcedonului, fost al Ipecului, Domnul Ioanichie şi primindu-şi Cavadia după obiceiŭ, la 27 Martie anul 1761, s'a întors cu slavă în Patriarchie şi pe Domnul Ioanichie în biserica marelui Martir Gheorghe, făcëndu-i-se mutarea, cum este legŭit, l'aŭ felicitat de Patriarch ecumenic, iar pe predecesorul sêu Domnul Serafim l'aŭ supus caterisirei şi l'aŭ condamnat în exil. Iar el cu multă onóre percurgënd acest mare oraş pe uscat s'a dus la Sf. Munte, la locul unde i s'a hotărît. S'aŭ liniştit decî cei nemulţamiţi şi arhiereii şi boerii cei ce presupuneaŭ tirania bisericescă şi încunjurându-l cu bună-voinţă pe Preasf. Domn Ioanichie se îngrijaŭ de afacerile sfintelor biserici a lui Dumnezeu.

Biserica mare a lui Christos era în liniște. S'a reîntors de la Muntele Sinaï ca fugar, trecând prin mii de primejdii în Egipt și din Egipt în Constantinopol, fostul Patriarch Domnul Calinic și ascundându-se câte-va zile în renumita casă a lui Rale Hrisoscoleu, bărbat evsevios și iubitor de dreptate, cel întâi interpret a aristocrației Veneției, și lucrând în favoarea sa schimbarea hotărârii exilului și reușind s'a apărat în protiva tuturor celor ce au dus asupra-i calomniatorii lui și ștergând pentru tot-d'auna calomnia nedreptă și schimbând votul bisericei contra lui, cunoscându-se nevinovat și nereproșabil de către Sf. Sinod, ș'a luat înscris hotărârea comună justificătoare a marelui Bisericii a lui Christos pentru nevinovăția lui, și primit cu amabilitate și de către Preasf. Domn Ioanichie și de către Sf. Sinod endemic din jurul său și petrecând mai multe zile în oraș ș'a luat învoire să se ducă ori unde ar voi, cu un hotărît ajutor anual bănesc, pe care au dispus să-l ia de la marea biserică cu hotărâre sinodală și cu socotința tuturor. Iar el preferând patria sa în locul ori cărei țeri, s'a strămutat acolo cu cinste și afierosindu-și restul vieții liniștei și studiului Sfintei Scripturi, își petrecea bătrânețele cu desfătare sufletescă și înălțare a inimei, dispus la lucruri înalte și dumnezeiești.

În partea Iliricului Ortodoxii Dalmați, necăjiți de către fratrii latini, și neputând suferi mai mult intrigile lor au început a se răzvrăti. Cunoscând deci prea luminata aristocrație a Venețienilor turburarea supușilor, au întrebat pe General pentru ce sînt în neliniște și se revoltă supușii? Iar el, lămurind că Ortodoxii sînt neliniștiți în ale credinței de către preoții apusenii și se revoltă, a adaus încă că de nu li se vor da Arhiereu pentru biserica Ortodoxă, nu se vor liniști alt-fel. Făcându-li-se acésta cunoscut, să le dea lor Arhiereu, s'au abținut, din cauza hulirei de la Roma; iar unora li s'a părut ca pe cel ce era de mult în argosire, pe

prepozitul Filadelfiei la Venețienī, să-l aducă din noū, cum era mai înainte, încât să săvîrșască cele ale arhieriei în biserica Sf. Marelui Martir Gheorghe și să fie ca prepozit, îngrijitor Grecilor și Bisericilor Ortodoxe din Dalmația. Fiindcă în o ast-fel de adunare de mulți ómenī se amestecă și patimī și interese particulare, care îndepărtéză rezonul, și se opun adese interesului obștesc și de aceea nu în tóte, cum s'ar cuveni, predomină rațiunea dréptă, cei mai mulți erau de o părere și mai rea și au opinat să nu li se permită Dalmațienilor să-și aibă Arhiereul lor Ortodox, ca nu cum-va înovând să supere pe papa Romei și nici să restabiléscă pe prepozitul Filadelfiei din Veneția, după libertatea de mai înainte a bisericeī, și a prerogativelor distribuite atunci cu drépta socotință, pe care le aveau prepozițiī Filadelfiei acolo înainte de Tipald Cacomeliu, care rezvrătindu-se de la biserica Ortodoxă cu dreptul l'a condamnat și l'au supus cu totul caterisirei, și ca pe un putred l'au rump și asvârlit în anul 1712 Preasf. Ecumenic Patriarch, Domnul Ciril al IV cu obștéscă socotință sinodală și cu consensul Prea fericitului patriarch al Ierusalimului, Domnul Chrisant și a Arhierieilor aflători de pretutindenī, ca să înșele acela pe guvernatori și să se arate ca arhiereu, de consens însă cu latinii și să nu se rumpă de orientali. Și dar, găsind ca preot acolo pe Ieromonahul Grigorie Franzea în Biserica Sf. Marelui Gheorghie, capabil de una și de alta, după socotéla lor, pe acesta l'au întrebuițat ca înșelăciune și l'au încredințat misiunea, și trimițendu-l în Cercira și surprindend pe Archiepiscopul Cefaloniei și al Zachintului și pe cel al Levadei și a Sf. Mavre și pe un alt óre-care împreună cu ei se hirotonește de aceștia arhiereu, fără ecodosul Patriarhilor și a voturilor canonice, și se intituleză al Filadelfiei și se instaléză prepozit la Venețienī, așteptând adică ecodosul și întărirea a Preasf. Patriarch ecumenic, după modul acceptat. Dar a uitat că se înșală pe ei încercându-se a

inșăla pe alții; încât cu Dalmații și pe Ortodoxii din Veneția, și pe cei din insulele Eladice din jurul Epirului i-au turburat, din cauza dramei săvârșite nelegal a celui ce s'au arătat de curând între ei, a arhiereului celui cu două corne a răsăritului și a apusului. Deci respingându-l ca pe o minunăție stranie și o lepădătură urită zeloșii credincioși, au anunțat nașterea lui din sămânță străină și înaintarea nelegală la marea Biserică a lui Christos cerând cât mai grabnic rumperea cu el și condamnarea legală a sa. Deci Preasf. Domn Ioanichie ne cedând întru nimic la cele ce încerca să propună reprezentantul prea strălucitei aristocrații în Constantinopol, ci mai întâi nerecunoscând decretul unei ast-fel de inaugurări a colosului fără picior și fără cap, ca neesistent și cerând un vot în conformitate cu libertatea anterioară, pe care din timpuri au întărit-o aristocrația cea înțeleptă și drăptă de atunci Ortodoxilor de acolo, când au auzit înaintarea neregulată a falșului al Filadelfiei și hirotonia prin surprindere a celui ce foarte puțin s'au îngrijat, a lui Grigorie Franzea, pe care prin vot sinodic l'a condamnat și l'au supus caterisirii desăvârșite, ca călcător de canóne, ambițios și mai ales eterodox s'au în genere necredincios și rău cugetător. Iar pe cei ce au pus mâinile i-au pedepsit ca pe unii ce n'au luat aminte la ceea ce mai ales trebuie să fie atenți și seduși de un păalogism mental său de rușine și frică supunându-se și neurmând calea cea drăptă, ci deviind din calea cea bătută împărătescă și canonică, dovedind pe față înșelăciunea, au oprit reutatea unei ast-fel de fapte de nerecomandat. Incât nimeni dintre Ortodoxi să nu se înșale, ci să fugă și să se depărteze de acéstă ciumă și rău cugetător, fără scrupul, Grigorie și să'l desprețuască ca nesfințit și ca pe unul ce zidește după cugetare străină.

Președea dar, îngrijindu-se cu putere, Preasfințitul Domn Ioanichie de tóte bisericile Ortodoxe. Dar pentru că despre-

țuia afacerile nelibere politice și prea puțin se îngrija de bani, ceea ce nu era plăcut celor puternici, nu era iubit nici ampoțailor și în cele ce propunea, nu reușea; nici trecere n'avea în cele ce avea trebuință. Din pricina acesta s'aũ ivit neplăceri la cei ce aveaũ nevoie de el, afară de ajutor în cele bisericesti, ca unul ce era neglijent la cele ce i se pretindeaũ și nu se ocupa de cele de nevoie, s'aũ imulțit nu puțin murmurile din partea arhierieilor, ba încă și ale nobililor și boerilor acestui mare oraș, uniã avend în vedere nemul că nu câștigă nimică din cele ce speraũ fiind el patriarch, li se părea că n'are nici o valoare guvernarea sa în acest mod. Iar majoritatea combătendui pe acela și nici odată avend curajul să spună Patriarchului ceea ce cugetaũ, și se păzaũ de cele ce întreprindeaũ și surprindendui-se de rude că lucrăză înprotivă, se depărtaũ de el și scârbindu-se de venirea lui la scaun, 'l acuzaũ că duce o viață de desfătare proprie. Deci acestea înțelegendui-le și prețuind mult mulțămirea sfinților arhieriei a dimisionat din scaunul ecumenic. Atunci s'aũ întrunit ca să se gândescă și Arhieriei ce întâmplător eraũ în Constantinopol, și clericii și boerii cu toții la un loc, pentru că dimisionase din scaun Domnul Ioanichie și aũ ales și aũ votat de patriarch ecumenic pe Metropolitul Dercelor Domnul Samuel.

Era Preasf. Domn Ioanichie al III patriot din Bizanț, dintre nobili, înalt cugetător, măreț, amabil, amical, neubitor de bani și 'și avea cugetarea naturalminte la interesele nemului. Devenind Archiepiscop la Ipec și în multe fiind filotim și folosind mult pe poporul credincios în neorânduile împrejurărilor de atunci și în întâmplarea fericită a Otomanilor în rezboiul cu Austria, mai apoi, venind în Constantinopol, a demisionat din scaunul arhieriepiscopal de Ipec, fie din displăcerea sêlbatică a locuitorilor de acolo, fie că a preferat să conlocuescă cu rudele sale, trăia între ai sêi. Apoi luând ca președinte eparhia Halcedonului, ne avend

păstor, pe acésta o conducea. Ajungând Patriarch și împotrivindu-se părerilor obicinuite, ne'ntindând îngrijirea sa la înălțimea unor ast-fel de afaceri și nici se interesa de lipsurile mulțimei, din care cauze armonia obștăscă s'a întrerupt, de și naturalminte fiind alt-fel și înfrumusețat cu multe calități, s'a arătat că ș'a uitat cu mult datoria de șef și întimpinând apoi atâtea nemulțămiri, pe care singur le-a recunoscut, după doi ani și două luni a dimisionat din scaun și s'a dus în insula Halchi, în casa sa proprie, preferând viața liniștită și nebântuită, dându-i-se o subvențiune mare din partea bisericei.

În anul 1763, Mai 21, dimisionând din scaunul ecumenic Domnul Ioanichie, cum s'a spus, cu socotință obștăscă și vot au ales pe Metropolitul Dercelor Domnul Samuel, și prezentându-se Vizirului Impărăției Ragip și Arhieriei petrecători acolo și clericii împreună cu cel ales luând cavadile și întorcându-se cu alai la patriarhie și făcându-se strămutarea în biserica Sf. Marelui Mucenic Gheorghie, cum e legiuit, l'a u felicitat în 24 a lunei Mai de Patriarch ecumenic pe Domnul Samuel. Iar el ajungând la înălțimea unei ast-fel de demnități, conscient de câte și cât datorește să săvârșască cu norocire, s'a arătat că nu se îngrijește de nimic la început ca și cum popóarele ar fi fericite, când domnesc filosofii sa u când stăpânitorii filosoféză; de aceea a înstituit și o sərbătóre obștăscă venirea sa la scaun, mulțămindu-se cu toți pentru acesta, și unul filosofia lui, altul cugetarea lui, altul bunătatea și zelul dumnezeesc și cu toți îngrijirea specială reușită în tóte o cânta u și o admira u.

Deci fiind-că acéstă înaltă demnitate învăța de la început dumnezeestile dogme și misterii, în care omul cel după Dumnezeu se ăidește, după care apoi și bunele moravuri, prin care omul reformându-se se înfrumusețază după tipul și asemănarea celui ce l'a făcut, și în al doilea rând se ocupă de cele din afară trebuinți și folosinți după împreju-

rări, cunoscându-și singur bine îndatorirea sa și, distingând fie-care lucrare Preasf. Domn Samuel, cea întâi preocupare sa a fost grija de învățatura cea de Dumnezeu predată și curățenia sfințelor dogme și misterii a Bisericeii lui Dumnezeu cei ne'ntinate și conservarea după tradiția nefalșificată și neschimbată a sfinților învățători și Apostoli; și apoi să se îngrijască mai ales și de împodobirea moravurilor. Fiind că fie-care cestiune din acestea se bazasă pe explicarea Sf. Scripturi, și el singur vorbea în biserică, și a dispus ca și alții să învețe și a instituit școli de învățatură sănătoasă, și pretutindenă privind, lucra tot după rațiunea drăptă, orbind pe toți cari veneau cu el în contact prin filotimia înăscută în el despre nemul său, că noi adică sintem succesorii acelor vechi filosofi, cari erau în adevăr iubitori de învățatură și de frumos.

Vedând și datoriiile cele mari de afară din greutățile timpurilor și biserica învăluită de aceste, ca într'o iarnă prea grea, și intru nimica neglijând de cele ce erau mai însemnate, mai principale și mai de nevoie din acelea și se îngrija de acestea cu bărbăție și reușă în cele mai dificile afaceri. Căci se ocupa și se îngrija pururea de biserică, și ș'a luat asuprași trebuințele Preasf. Archiereii și ale Patriarhilor egali lui și cu pricepere le rezolva și toate cu străduință le conducea și cu norocire pe toate le mânua și nimic din cele mici lucrări le trecea cu vederea ne cercetate. Deci mai întâiu din averea sa a cheltuit cele de trebuință cu venirea sa la Patriarhat și datorii ce presta la casa mareii biserici a ușurat'o și a restrins cheltuelile bisericilor în cele de prisos. A regulat și a stabilit cu bună îngrijire și socotelile acestora, pentru ca să pedepsască câștigul rușinos și să conserve cu totul neatinși de Ierosilie pe servitorii bisericestii și trebuințele orfanilor și a văduvelor să le asigure fără primejdie, care se economisau deobște, adică erau îndatorate. Și intru atâta se ocupa de buna-ordine și înfru-

musețare, încât până și de drumurile și grădinele și forma bisericilor se îngrija. Iar în siguranța justiției a arătat neînșălător tribunalul bisericesc și instituindu-l mai energic și indispensabil în afacerile lumesti în hotărîrea sa, lucrând tot-d'auna ce este drept, nu prin silă ori hatâr și nu prin ură asupra vre unei persoane, necoruptibil prin bani ori amăgiri netrebnice și ne lăsând pe nimeni dintre creștinii ce au neînțelegeri între ei, să se ducă la tribunalele străine. Dar chiar de avea o neînțelegere cu un necredincios, prefera și acela judecata unui ast-fel de tribunal și-î primea hotărîrea. Adese se orânduiau și prin decret împărătesc cei înpricinați în afaceri mari să se judece la acesta.

În anul întâiu al Patriarchiei sale, fostul Patriarch Domnul Ciril V, constrâns de datornici, a venit fără vote în Constantinopol și pe ascuns, introducându-se în una din casele celor însemnați, (acesta era preastrălucitul Mihail, fiul lui Mihail Racoviță, Domn pururea amintit) cerea și de la rudele sale și de la obște scăparea sa de datorii, ca să aibă în Sf. Munte liniștea desăvîrșită și reală. Deci Preasf. Domn Samuel, aușind venirea sa și socotind amintirile poporului despre ei, presupunând să nu se întimple vre-o turburare în biserică și îngrijindu-se de prejudecări, l'aș supus caterisirii și a scos hotărîre împărătescă ca să iasă din oraș, iar el s'a întors atunci în Sf. Munte, economisindu-și datoriile, puțin îngrijindu-se de caterisire. Căci el însuși, pe sine desbrăcându-se de totă vrednicia și îmbrăcându-se în marea schimă a smereniei și luând starea cea mai înjosită, pentru ca în ceruri să câștige pe cea mai înaltă; întorcându-se în Sf. Munte, lăsându-le toate și ducând viață ascetică în liniște cerescă și cuvioșie, după al decelea an s'a sfârșit. A revenit din Sf. Munte și fostul Preasf. Domnul Serafim al II-lea și ascunzându-se și lucrând paragrafarea întinderii hotărîrei și prezentându-se și nimicind calomniile aduse asupra-î ș'a luat hotărîrea de nevinovăție și s'a reintors la locul său.

În acelaș an se interzice cu mare amenințare acelor puternici și s'a publicat pe neașteptate ca nimeni dintre supuși, mai ales dintre creștini să cumpere sclavi din cei răpiți din Iberia; căci pe cei ce-i cumpărau pentru trebuinți mai puțin îi costa acésta, iar pe cei ce-i eliberau pentru zel religios îi supărau foarte și le procurau greutate, în cât se manevrau noui presupuneri în actul de Dumneđu iubit al socotinței lor pentru libertate, mai ales a țeice pentru religiozitatea fraților creștini. Se necăjau că nu ușor și cât doreaș ei pot să facă. Iar cei prea religioși și iubitori de Dumneđu considerând hotărrea nesocotită ca ceva străin, împingând ura și disprețul asupra creștinilor în ultimul grad și socotind cu dreptul sosită epoca eliberării Ivirenilor de persecuția necredincioșilor, condamnău acésta faptă. Iar al Filadelfiei, devenit președinte în mod tâlhăresc și ilegal la cei din Veneția, cum aș văduț pe Ortodoxii de acolo, fugind ca de lepră și desprețuindu-l ca pe un nesfințit, pentru caterisirea precedentă și făcută lui cunoscut, suferind greu tôte uneltea, ca să ia de la marea Biserică absolvirea lui; conclucraș și prietenii lui de aprópe și mai ales din poruncă obștescă a consulatului aristocrației în Constantinopol. De aceea a trimis aicea și pe protosinghelul sêu Ioanichie ca să caute ca și prin cuvinte și prin bani să obție ceea ce dorea, socotind că vor fi apți să falșifice și credința altora și să corumpă adevêrul prin mici folosinți ale unei vieți deșarte.

Venind deci numitul Ioanichie în Constantinopol și, făcându-se tôte, după Proteuș, supăra auđurile credincioșilor și a preasf. Arhieriei, și de a-l convinge n'a putut, dar a început a turbura și a mișca porniri violente din partea celor puternici prin consulat și bani. Auđind deci Preasf. Domn Samuel tôte câte uneltește amintitul Ioanichie cătră monarhul Otomanilor Mustafa, spre a-i opri violența, saș altfel a se refugia de calomnia presupusă; căci aș amenințat

unul dintre Arhieriei, mai ales Gherasim Hriscoleu pururea amintitul, al Chizicului și imediat i-au spus, că dacă prin frică sau prin o altă 6re-care desplăcere ar ceda și pe cel condamnat cu dreptul, pe înrăutățitul Grigorie Franzea pentru cele condamnate l'ar declara fără cuvânt nevinovat, prin propunerea și subscrierea inocenței lui, însuși el îndată va da hârtie monarhului de crimă asupra Impăratului. Pentru acesta dar s'au pentru vre-o altă silă a dat înscris, lămurind că nu convine nici stăpânirei să facă cele ce plac Venețienilor; iar pe protosinghelul lui Franzea Ioanichie, l'a supus caterisirei și a confirmat din nou condamnarea adusă cu dreptul și caterisirea desăvârșită anterioară, pentru fără de legile ce s'au învinovățit acel președinte al Fildelfiei nevehetorul Grigorie Franzea.

Creștinii în miile de chipuri istoviți sub tirania necredincioșilor și fel de fel ispițiți sufereau mărind pe Dumnezeu. Nu numai în fie-care popor, dar și în fie-care provincie și oraș și localitate și personal se martirisau în tot chipul sufletele cele de Dumnezeu iubitoare prin născociri și întreprinderi făcute în multe feluri și în multe chipuri de necredință, pentru care și preasfințitul Patriarh și Arhieriei ce trăeau în Constantinopol temporar n'aveau nici cea mai mică pausă de grijă și de suferință. Și dar năzuiau mult în acesta ca să opue vre-o putere tiranilor în parte și să pună frâu nebuniei lor. Lucrând deci în Constantinopol cât este posibil și prea fericitul Antiohiei Domnul Silvestru mai înainte, s'a dus apoi la clerul său vizitând însuși ca de la început ale sale, și în adevăr venind a cultivat în scurt via lui Christos și toate au făcut pentru mântuirea turmei. Vădend umplută cu totul de scai turma de atunci credincioasă, din strălucita Halivonă, și atâția pânditori misionari ai apusului, și multul lor venin înrăutățit, ce erau gata să-l verse asupra ei și pe care-l vărsa adese și asupra Metropoliților orașului, socotind că-i în interesul și celor-l-alți Ortodoxi, o afiero-

sește pe acesta sub protecțiunea și acoperemîntul tronului ecumenic, ca să oprască întru cât-va întrările apusenilor la guvernatori și mituirile prin bani mulți din partea lor asupra Ortodoxilor și ispitele Metropoliților adevărați; pentru aceea scrie Patriarchului Ecumenic Domnului Samuel și Sfîntului Sinod endemic din Constantinopol și afferosește această Metropolie și cere protecțiunea ei. Acesta prin hotărîre sinodică, admițînd cererea prea fericitului Patriarch al Antiochiei Domnul Silvestru, alege prin vot canonic și hirotonește Metropolit Halepului pe marele protosinghel Domnul Filimon. Devenind deci Arhierieș canonic al Halepului Domnul Filimon, și fortificându-se puternic și luând hotărîrea împărătască ca se restabilască acolo biserica Ortodoxilor, avînd în tôte de ajutor pe Preasfințitul Patriarch pentru ca să salveze această Metropolie ce suferă atât de tare, s'a dus în Siria.

Deci atât de bine-făcătoare și mai ales în afacerile folosite s'a părut protecția și supravegherea Preasfințitului Domn Samuel și celor de departe; de aceea și preasfințitul arhierieș al părței Ipecului, sfătuindu-se asupra perderilor lor neîntrerupte și asupra datoriilor foarte îngreuitoare și altă presiune a lor în împrejurări de nevoie, din care cauză se zgoluia și se turbura neîncetat și amenința ultimul pericol și o nimicire totală biserica de acolo, pentru că conducătorii erau destrăbălați, iar datoriile se înmulțau și cerințele creșteaș, barbarii se selbătăceaș și trupurile împreună cu averea fie-căruia erau lăsate a fi jefuite, creștinii fiind spăimântați pe aceste rële, nu le convenea să ajungă la contribuții bisericești; tôte acestea înțelegându-le aș aflat o singură cale de a se scăpa de atâtea rële, și a salvării și a lor și a turmei, protecția Scaunului Patriarchal și privigherea și îngrijirea imediată din partea lui. Și dar, refugiindu-se la marea Biserică a lui Christos, avînd o anafora și o cerere comună, cu acesta s'aș declarat supunerea, eco-

nomia purtarea și comuniunea în trebuințele după acesta. Deci Preasf. Domnul Samuel, adunând un Sinod mai mare și cugetându-se, privindu-i vechimea, se sfia a abroga autonomia acestui scaun Archiepiscopal, dar considerând necesitatea presentă, a socotit că este foarte de nevoie supunerea acestuia și indispensabilă pentru el protecțiunea Scaunului ecumenic. După ce dar rugându-se a cădut cu cerere cel ce s'a refugiat dintre Arhieriei de acolo, s'a părut și Sfintului și Sfințitului Sinod că trebuesc schimbate obiceiurile de mai înainte a acestui Scaun Archiepiscopal; căci după cum aceștia, pentru interesul Bisericeii lui Christos, i s'a hărăzit autonomia, tot așa și acum pentru acelaș cuvânt trebuie să fie luate, și tot-d'auna în asemenea împrejurări ceea ce este mai de interes ordinei și disciplinei bisericeii este drept a economisi. De aceea cu socotință comună și cu vot sinodal a cunoscut și a hotărît Preasf. Domnul Samuel să schimbe autonomia Scaunului Archiepiscopal de Ipec, a-i străface autoritatea și a-i ridica demnitatea, prin care lucrău metropoliții și episcopii acelei părți independent, și a-i lua pe toți aceștia sub protecția Scaunului ecumenic și pe aleșii de Dumnezeu prea onorați Metropoliți și Archiepiscopi de sub el să-i unescă și să-i reguleze, aducându-i la unul și acelaș șef, sub aceeași îngrijire, odihnindu-se sub aceeași privighere și visitațiune și împărțându-se de aceeași comuniune economică și purtare în trebuinți. Apoi explicând socotința sa monarhului despre acesta și arătându-i motivele, s'a luat de acolo aprobarea, și așa în anul 1766 Septembrie 11, prin obștească socotință și prin hotărîre sinodică Patriarhală și decisiune împărătească s'a unit partea Ipecului cu Scaunul ecumenic.

Puțin după aceea fiind zeloși de aceeași situație și, lucrând și arhieriei părței Ahridelor, au dobândit aceleași; căci s'a unit cu aceleași situațiuni și partea Ahridelor cu Scaunul ecumenic în anul 1767, Ianuarie 16.

Deci în acești doi ani 1766 și 1767, Preasf. Domn Samuel a arătat multe și mari îngrijiri pretutindenți pentru Biserica lui Christos. Trecând cătră Domnul din viață prea fericitul Patriarch al Antiochiei Domnul Silvestru, care în multe lupte pentru adevăr și cu zel pentru credința cea dréptă a lucrat în timpul patriarchatului său, apoi fiind față toți arhieriei Ortodoxi de acolo, preoții și clericii și episcopul general a tot poporului Ortodox de acolo și ca să șicem așa tótă clasa sfințită și poporul împreună cu toți creștinii Ortodoxi s'a adresat pentru alegere și vot la Preasf. Patriarch ecumenic, Domnul Samuel și la prea fericitul Patriarch al Alexandriei, Domnul Matei și la prea fericitul Patriarch al Ierusalimului, Domnul Partenie și la arhieriei ce compun Sinodul endemic din Constantinopol, ca cu socotința comună a acestor trei preasf. Patriarhi și a Sfintului Sinod, prin voturi canonice, s'a înaintat la preasf. Scaun ecumenic al Antiochiei, Domnul Filimon, din Metropolit al Halepului, în anul 1766 April 29.

În același an 1766 în luna Decembrie, Preasf. Patriarch al Ierusalimului, Partenie, dând dimisie de bună voe, pentru vrsta sa prea înaintată, în favórea alesului de Dumneșeu Metropolit al Nazaretului, Domnul Efraim, prin îndemnul Preasf. Domn Samuel, făcându-se voturile canonice de cătră Arhieriei aflați de față în templul Sf. marelui Mucenic Gheorghe, numit metoh, s'a înaintat la Scaunul apostolic Patriarhal și s'a umplut de bucurie și cu cea mai mare evlavie a fost primit de cătră toți creștinii Ortodoxi a acestui mare oraș. Făcându-se schimbarea legală, dându-se și diploma împărătescă, prin obiceiul înscris al actului diplomatic Preasf. Domn Samuel la cei de la putere și trimițându-se și scrisorile de înștiințare la Ierusalim, fórté s'aú înveselit, aușind de înaintarea sa arhieriei de acolo, și toți Ortodoxii, pentru că'l iubeau și pe el îl doreaú, și despre el își dădusă părerea. Și s'a bucurat fórté pentru mulțimea virtuților bunului succes și a viețuit restul șilelor în neactivitate acel

insemnat și prea înțelept, făcând în viață economie, săvârșind virtuți și foloșe, Patriarchul Partenie, socotind ca cea mai înaltă reușită succesiunea lui la acest scaun.

În cursul anului 1767 vedându-și prea fericitul papă și patriarch al Alexandriei, Domnul Matei, puterile ostenite, socotind și nevoia turmei, că viețuește în mijlocul lupilor răpitori și că în prezent are trebuință de un conducător neadormit, cercetând cu punere și aflând un bărbat - după inima lui, zelos de dogmele drepte, știutor de Sf. Scripturi și experimentat în filosofia din afară, înțelept, înalt cugetător și viguros, nestrămutat, cheltuindu-și totă viața în cuvinte și evident în practica virtuții, neîntinat în toate și nestrămutat, pe prea înțeleptul profesor Ciprian, a încercat să și-l așeze lor Archiepiscop și a luat hotărâre împărătească pentru el. Iar el, ca să nu strice buna ordine, n'a primit hirotonia și votul din afară de insula Ciprului, care era patria sa, ci punând bunul înainte de interes, s'a dus de acolo ierodiacon, purtând cu el diploma împărătească fără realitate, când însă turbulenții și cei nemulțamiți s'a liniștit și le-a plăcut să și reia pe archiepiscopul de mai înainte, l'a lăsat în liniște și dându-i diploma împărătească, s'a întors cu mulțămire în Constantinopol. Pe acesta găsindu-l după îndumnezeita lui socotință vrednic de scaun și primindu-l cu prietenie și convingându-l să primască un astfel de oficiu și încunoștințând socotința lui și alegerea preasf. Domn Samuel și arhierilor sfințiți sinodali și prea nobililor boeri și episcopilor creștinilor Ortodoxi a acestui scaun apostolic, prin conțelegere, prin obștească alegere și socotință și prin voturi canonice după ce dimisionază în favoarea lui devine Patriarch al scaunului apostolic al Alexandriei.

În luna lui Mai 1767 făcându-se srbătoare mare în Biserica Sf. Arhangheli în Revma mare, săvârșind Sf. liturgie patriarchal preasf. papă și patriarch Matei, a hirotonit cu mâna sa archiereu pe Patriarchul Domnul Ciprian, cu de

la sine voință și socotință, dimisionând în favórea lui de la preasf. scaun apostolic al Alexandriei. Tóte regulându-le bine după dimisionare, s'a dus la Sf. Munte și viețuind plăcut lui Dumnezeu și cuvios, a réposat în mănăstirea Cotlomusi.

Incă în acelaș an trecënd din viață cátră Domnul prea fericitul Patriarch al Antiochiei Domnul Filimon, prin conlucrarea obștiei creștinilor Ortodoxi de acolo, prin anafora și cerere și prin scrisóre numind succesó adevérat al tronului acestuí apostolic pe marele protosinghel al marei Biserici Domnul Daniil, prin socotință obștéscă și a Patriarchului ecumenic Domnul Samuel și a prea fericitului Patriarch al Ierusalimului Domnul Efraim și a sfințitului sínod endemic din Constantinopol, l'a hirotonit arhiereú și patriarch la prea sfințul scaun apostolic al Antiochiei pe Domnul Daniil și înaintat la 6 August în anul 1767.

În aceșți doi ani din multe Metropoli și Eparchii de sub scaunul ecumenic, trecënd cátră Domnul arhiereii lor legali, ocupații variate și grijí de tot felul aú venit la această prea înaltă păstorie a Patriarchului ecumenic. Dar păstorul cel în tot-d'auna activ și neadormit, Domnul Samuel, tóte le a săvîrșit cu îngrijire, cugetându-se drept despre tóte și îndreptându-le cu norocire, căci avea atáta pătrundere de minte, în cât la nimica nu se nedumerea de a convinge prin cuvînt, și atáta țarăși înțelepciune în cât și cele prea dificile sofisme politice le analiza cu îndemánare până la ultima întimplare și deducënd în lată din princip rezultatul și cumpánind lucrurile și întreprindëndu-le și pe cele mai grele de surprins, în cât era admirat de cele ce cugeta, de cele ce lucra, de cele ce convingea și în genere adică de rezultatele ce le obținea. De aceea se minuna toți de înțelepciunea-i ageră și de profunda-i cugetare și reușită în tóte. Tot pentru acest cuvînt și monarhul Otomanilor îl respecta și-i aráta buna-voință și-l ceda párerelor lui pentru

că i se părea că le cere cu cuvînt. Căci era acela sensibil de drépta rațiune și curios și-i plăcea să știe tóte mai mult de cât ori-care altul din împărăția némului său, dar mai înainte de ce ar fi audît, îmbătrânind s'a dus, folosindu-se mult din cunoștința multiplă ca să nu sufere tóte nenorocirile el și cei din jurul său în atâtea nefericiri ale războiului pe care l'a ridicat el însuși.

După aceea prea învățatul profesor și în tóte admirat Eugeniú Vulgaris plecând din Constantinopol la anul 1763 și trecênd prin Dacia și primit fórte amabil și de cătră Domnitorul de atunci, iubitorul de Dumneđeú Domn al Ungro-Vlahiei Ștefan Racovița și de iubitorul de Dumneđeú Domn al Moldovei Grigorie Ghica s'a stabilit în Saxonia și petrecea în Lipsca, voind să arate și celor din depărtare câtă onóre și bună-voință păstréază cătră el și în lipsa lui Preasf. Domn Samuel, și că deși locuește în depărtare, stă fórte aprópe de el, l'a enumerat între clericii scaunului ecumenic, înaintându-l referendar și palatin a preasf. scaun apostolic și ecumenic, cu socotința comună și cu hotărîre sinodală, i-a trimis acolo decretul, făcêndu-l cunoscut și recomandându-l tuturor de acolo. Iar el primind cu datorita supunere la scaunul preasf. apostolic și ecumenic a mulțămît Preasfințiet Sale și Sfintului și Sfințitului Sinod.

Ingrijirea Preasf. Patriarch ecumenic despre bisericile lui Dumneđeú atâta era de mare și neîncetată; iar iubirea de argint a stăpânitorului a prefăcut și a schimbat tóte și persecuta pe poporul credincios; decî pentru ca cei ce dețineau puterea să molcoméscă patima cea nesăturată a acestui stăpân, meșteșugea învențiunii noi peste alte noi spre a'l sătura de bani. Dar cel mai conrumpător și mai distrugător dintre tóte a fost vinderea publică a satelor, orașelor și a tuturor Eparchiilor, pe care cel ce le cumpăra cu preț fórte mare pe timpul vieței le storcea fără milă, înlăturând pe cel ce judecă rîpirea și alungând departe dintre guver-

natori dreptatea. Căci cei ce cumpărau niște ast-fel de proprietăți, temându-se de sfârșitul necunoscut al vieții și, sau datorind banii ce i-au plătit și reclamându-se de împrumutători, sau că, gândindu-se să nu rămână familiile lor sărace, se silea la strângere de dări și îmulțind contribuțiile anuale și inventând mii de chipuri de constrângeri li storcea pe supuși până la moarte și săvârșeau tiranie îndeobște. De aici dar a început în fie-care localitate și sat să răsară cei puternici și ómenii împărătești și pretutindenea în stăpânirea Otomană din cauza avariției stăpânului se cumpărau de toți funcțiile publice și se vindea dreptatea pe bani, iar jaful și violența împărăța, ș'a stăpânit îndeobște nedreptatea, și nimeni nici chiar cei ce dețineau dreptatea o ascundeau, ci pe față făceau nedreptate. Din pricina acesta apoi s'au îmulțit întristările, nevoile, calomniile, intrigile, persecuțiile, greutățile, vexațiunile, datoriile și împrumuturile credincioșilor creștini. S'au îmulțit și datoriile bisericilor, monastirilor, Eparchiilor, în cât dacă casa marelui biserici prin îngrijirea Preasf. Domn Samuel a simțit o ușurare și împuținare de datorie, dar cele mai multe dintre Eparchii s'au îmulțit în datorii. Tot acesta a suferit și casa comună și în parte fie-care dintre monastirile Sf. Munte; iar ceea ce-i mai rău, peste așezămintele de la început ale celor întâi împărați Otomanii și atâtea întăriri înscrise a celor după ei, supusă și sub dare s'a pus totă localitatea și casa lor și toți locuitorii de acolo supuși dărilor și cei ce nu aveau de loc proprietăți și nimic de cât trupurile lor.

Suferea dar de iubirea de bani a stăpânirii totă țara și tot orașul din Împărăția Otomană, și faptele nedrepte din pricina acesta se îmulțeau, mai ales asupra Creștinilor, și progresau nenorocirile și relele se adaugeau, pentru care deșteptându-se Marte, și făcându-se război, ca un nor negru și întunecat de departe anunța o iarnă prea grea și o primejdie înfricoșată, iar pericolul neînlăturat și cu un ca-

taclism general amenințând. Decî cei mai mulți cu timpul aũ priceput greutățile acestor vremi și prin suferinți pricepeaũ nenorocirile. Iar cel ce înțelegea tôte și pricepea, Domnul Samuel vedënd de la început sfârșitul unor atâtea și atâtea lucruri și înțelegënd rëlele de tot felul din acest timp și cunoscënd că vremea va fi mai grea de cât ori cãnd și cã va trebui sã trecã prin primejdie; prin buna voință a stãpãnitorului și prin marea sa experiență și înțelepciune și pentru pãrerea sa de alt-fel în afacerile reale, s'a gãndit și s'a hotãrît sã se retragã de la un ast-fel de scaun pãstoresc, cedãndu-l însã unui vrednic. Și dar de departe începãnd, fôrte puțin se îngrija de desplãcerile ce 'se nãșteau; ci încã prin interpunerea unora dintre ai sãi, cari și pe vrãjmașii lui i-aũ cãștigat, plãsmuind ingenios desplãcere asupra lui și aruncãnd calomniã și vorbindu-l de rëu cãtrã popor, ca unul adicã, care fiind sus pus nu se ocupa de nimeni și cu nimeni nu se sfãtula, și nu primea sfaturile nici ale rudelor, nici ale prietiniilor ori casnicilor, ci ca un absolut și dictator și pornit devenind, conduce arbitrar afacerile Bisericeii Mari, nerespectãnd marginile cuviinței și insultãnd sinodul endemic și cãlcãnd ordinea cea bunã, este îngãmfat, desprețuitor, iubitor de argint și a ajuns hrãpitor, numai de un lucru se ocupã și'l lubește, ca sã fie Patriarch pe viață și onorurile și cãștigurile numai singur sã le aibã. Decî aceste și alte miã de felul acestora fabricãnd și însãdindu-le în urechele mulțimei dispunea spre atingerea scopului lor. Iar el ca și cum n'ar cunõește, mergënd pe ascuns ici și colo, îndemna pe cei trîndavi de a-l scôte din patriarhat. A cunoscut și pe succesorul sãu și ș'a dat pãrerea și l'a admis și se îngrija de acestea, prefãcëndu-se cã nu știe. A avut început acẽstã demisionare a sa, prefãcutã în primavara anului 1768, de cãnd a cãutat ca cei ce lucrau acẽsta sã convingã pe cel al Larisei de atunci, Domnul Meletie, sã primescã scaunul ecumenic. Fã-

cându-se apoi multe schimbări și războiul începându se, abea cu începutul lui Noemvrie a putut ca să săvârșască, având conlucrător la acesta pe marele interpret de atunci Nicolae Suțu, fie din cauza unei judecăți înțelepte și a unei vechi prietenii, fie pentru răutate și supărarea de care a fost întristat mai înainte de el, alungând din Constantinopol în Eparchia lui pe Gherasim al Chizicului, rudă a sa. Dar deși era urmărit pentru acesta, este cert că a demisionat de bună voe, căci ar fi avut destul timp să-și tămăduiască suferința.

C. E.

(Va urma).

PREDICĂ

DESPRE DATORIILE COPIILOR CĂTRE PĂRINȚI.

„Cinstește pe tatăl și pe mama ta, ca să-ți fie ție bine și să trăiești ani mulți pe pământ“. (Eșire cap. XX, v. 12. Porunca V-a din decalog).

„Fiule, ascultă învățătura părintelui tău și nu desprețui aceea ce te-a învățat maica ta, căci cunună plăcută ele vor fi pentru capul tău și ca un lanț de aur împrejurul gâtului tău“. (Proverbi I, v. 8—9).

Frați creștini,

Multe și nenumărate sunt relele ce bântuie pe creștinii din țilele noastre. Dacă privești bine și socotesci, te minunezi, cum unii ómenii mai pot purta numele de creștinii în urma faptelor lor, în urma neascultării sfaturilor și poruncilor dumnezeesci, pe care sunt datorii să le asculte și să le îndeplinescă întocmai. Un om ca să pótă purta numele de adevărat creștin, trebuie ca în tóte momentele vieții sale

să-și îndrepte gândul și inima către Dumnezeu, marele său binefăcător; El numai să-î fie stéua conducătoare în lucrările sale de totă ziua; El numai să-î fie călauza pașilor săi. Nimic să nu făptuască contra staturilor și poruncilor dumnezeesci, dacă vrea să aibă deplină mulțămire sufletescă în lumea acésta și să dobândescă și íericirea în cea viitoare!

Să ascultăm fraților și să vedem cu durere, cât de mult s'a întunecat mintea și inima unor creștini din mijlocul nostru, căci ei nu mai umblă pe calea luminii, ci pe a întunerecului și cât de mult se fac ei vinovați înaintea lui Dumnezeu prin nesocotința și neînțelepta lor purtare! Să ascultăm și să ne rugăm pentru întórcerea lor de la întunerec la lumină, pentru încăldirea sufletului lor cu sfințele și nemuritoarele învățături dumnezeesci!

Fraților,

Dupé Dumnezeu cei mai mari bine-făcători ai noștri aici pe pământ sunt părinții. Ei sunt cari ne-au dat vieța, cari ne-au îngrijit sănătatea, cari ne-au dat cele necesare pentru hrana sufletescă și trupescă până la vârsta și vremea legiuită. Ei sunt cari ne urmăresc calea și mai departe în vieța și se bucură când mulțămire și bucurie e în casa noastră și din contra se întristéză și se jelesc, când nenorocire și durere ispitesce casa noastră. Dar cine nu scie, că mama nasce pe copil în cele mai mari dureri și chiar cu primejdia vieții? Cine nu scie, că ea i-a păstrat

sănătatea cu cele mai mari griji și chinuri? Cine nu scie, că atunci când copilul suferă de o bătă óre-care și atunci când toțul dórme împrejuru-i, mama singurá privighéză în tăcere lângă leagánul saú patul lui? Câte noțți de priveghiere, câte noțți de neodihnă, câte noțți de sdrobire sufletéscă! Și cine i-a cunoscut grijile și necazurile? La cine s'a tânguit ea? Numái Dumneđeú singur a fost martor oboselelor și lacrárilor ei! Dar Tata, fraților? Cine nu cunoște munca și sudorile vărsate de el pentru agonisirea celor trebuincióse pentru întreținerea și creșterea copiilor sái? Cine nu cunoște grija de care e muncit pentru neájunsurile casei sale? El plécă în lume, muncesce și se luptă pentru câștigarea celor de trebuință pentru aí casei sale! Iubirea párintéscă nu se póte înlocui fraților cu nimic în lumea acésta. *Inima párintéscă e isvorul de bunătăți pentru copii, e só-rele care încálđesce și dá viéța.* Vai de copilul, care e lipsit de căldura inimei párintesci, care e lipsit de mângâerea și îmbráțișarea párintéscă! Vai de copilul lipsit de tatá și mamá! Cine n'a auđit fraților, de tânguirea copilului nevinóvat și curat la suflet, care n'a putut să afle mângâere nici dincolo în raíu, unde nici umbrá de durere nu pátrunde, unde staú sufletele blânde și tericite, unde 'i viéța dulce și în veci neperitóre? N'a răspuns el óre la întrebarea ce i-au pus sufletele, că nu lasă nici o jale pe urma lui duiósa? Ah, las o mamá scumpă, o mamá drágăstósă și vecinic după dinsa voíu plânge cu durere! Și pentru ce acésta? Pentru că mama 'l iúbise, 'l desmerdase,

trăia numai pentru el! Pustie și în veci nemângăiată e inima părinților, care aū nenorocirea să-și piardă copiii! Cine n'a auđit de nenorocirea fetei de împărat, care și-a pierdut copilașii și pe care închipuirea poetică a poporului nostru a prefăcut'o în privighetóre? Cine nu-ı cunósce tânguirea, că ھیua sbórá peste țări și mări în urma sórelui cređând c'o să ajungă o dată la strălucitul lui lăcaș, unde sunt copiii ei, iar nóptea vegheză și cântă la stele și suspină prin tufișuri și'și cântă fericirea pierdută și'și plânge dorul și jalea!...

Ei bine fraților, dacă copiii se bucură de atâtea bunătăți din partea părinților lor, dacă așa e inima părintéscă, cum trebuie să se porțe ei în vieța față de părinți, ca să le póta aduce numai mulțămire și bucurie? Cum pot ei să le despăgubéscă grijile ce aū jertfit pentru ei? Cum pot să le răsplătéscă sudorile vărsate pentru ei? Sfinta Scriptură, isvorul a tot ce e bun, frumos, adevărat și mântuitor pentru suflet ne învață cu prisosința cum trebuie să fie purtarea copiilor față de părinții lor. Iată ce găsim în Sf. Scriptură cu privire la acesta: «Cinstesce pe tatăl și pe mama ta, ca să-ți fie ție bine și să trăești anii mulți pe pământ». (Eșire cap, XX v. 12). Și în alt loc din acéstă sfintă carte mai găsim: «Fiule, ascultă învățătura părintelui tēu și nu desprețui aceea ce te-a învățat maica ta, căci cunună plăcută ele vor fi pentru capul tēu și ca un lanț de aur împrejurul gâtului tēu.» (Proverbi 1. v. 8—9). Poruncă dumneđeescă e decı, ca părinții să fie cinstiți sau respectați de copiii lor; sfat și îndemn dumneđeesc e ca copiii să

asculte și să se supună părinților lor. Părinții nu voesc de cât binele și fericirea copiilor; ei nu-î îndemnă și nu-î povățuesc de cât spre ce e bun și folositor. Voința părintescă să fie prin urmare și voința copiilor, căci ori ce regulă de purtare pe care părinții o impun copiilor, nu e isvorită de cât din cea mai mare dragoste pentru binele lor. Numai un copil neînțelept, fără minte și inimă, numai acela poate să-și închipuiască că n'are nevoie de sfaturile și învățăturile părinților săi. A nu asculta de sfaturile și învățăturile părinților, e tot una cu a scurta zilele părinților, a le fi lor spre scârbă și ocară! De aceea cu dreptul se rostesc Solomon: «Că fiul cel înțelept ascultă învățătura părintelui său..... și numai cel nesocotit 'i nesocotesce învățătura. Și cel ce 'i lepădă învățătura sufletul său 'și urășce... (Proverbiu cap. XXII, v. 1; cap. XV, v. 5.. și v. 32). In legea veche, la poporul evreu, neascultarea copiilor era socotită ca cea mai urită faptă și de aceea era pedepsită chiar cu mórtea. Iată ce citim în cartea V a lui Moisi:• «Când cine-va va avea un copil rău și îndărătnic, care nu ascultă de vocea părintelui său și nici de a mamei sale și ei 'l cértă și el tot nu ascultă de ei, atunci să-l ia pe el și să-l ducă la bătrânii cetății și să-le spună lor: fiul acesta al nostru e rău și îndărătnic și nu ascultă de vocea noastră.... Și toți ómenii cetății să-l ucidă cu pietro, ca să móră.» (Deuteron. C. V, v. 18—21). Dar numai atâta sunt datorii copiii față de părinții lor, fraților? E destul numai să-î asculte și să li se supună? E destul numai că-î cinstesc, neșindu-le

din cuvînt? Nu fraților! Atîta nu-î de ajuns! Copiii sunt datori să-și iubească părinții din adîncul sufletului și să le fie recunoscători în toate momentele vieții. Și cum să nu iubească pe acei, cari n'au fost de cît iubire pentru ei? Și cum să nu fie recunoscători acelor, cari le-au dat viața, numele și un loc în om-nire? Vine vremea, vin împrejurări, când părinții nu-și mai pot agonisi singuri cele trebuincioase pentru viață. Copiii sunt datori să-î ajute și să-î mîngâie; sunt datori să fie îngăduitori față de ori-ce slăbiciune a lor. *Copiii trebuie să fie toiagul bătrînețelor părinților.* Așa e frumos, drept și creștinesc. La acesta îndemna de alt-fel și marele Apostol Pavel când spune: «Copiii sunt datori să-și arate recunoștința față de acei cari le-au dat viața, căci acesta e un lucru drept și plăcut lui Dumnezeu» (1 Tim. c. V, v. 4). Dacă așa e drept și plăcut lui Dumnezeu, ce inimă de creștin ar îndrăzni. să nu caute de a îndulci ultimile zile ale părinților săi? Cum ar putea să lase pe acei cari sunt la apusul vieții să plece și să se presinte lui Dumnezeu cu sufletul zdrobit de durere și cu lacrimi în ochi? Acesta n'o poate pricepe nici o minte sănătoasă! Acesta nu poate fi potrivit cu firea omenescă!

Fraților,

Cu toate îndatoririle impuse copiilor de rînduiala firii și de legile dumnezeesci în ceea ce privesce purtarea lor față de părinți; Cu toate jertfele cele mari

făcute de părinți; Cu toate că ei țin locul lui Dumnezeu aici pe pământ față de copii; mulți sunt copiii, cari, nu numai că n'ascultă de învățăturile și poveștile părinților, dar nu le dau nici cel mai mic sprijin când ajung la bătrânețe și când sunt în nevoie. Sunt copii, cari 'și ocărăsc părinții, se rușinează de ei, 'i blestemă și chiar 'i bat. Sunt copii, cari viețuesc numai și numai spre cea mai mare durere și amărăciune a părinților. Minte sănătoasă și creștină se înspăimântă și se umple de grădă pentru așa nelegiuire, pentru așa fapte! Cu o așa purtare omul se coboră în rîndul animalelor necuvîntătoare! Un asemenea om nu se poate numi creștin! Dar e cu puțință fraților, atîta întunecare de minte și atîta lipsă de inimă? E cu puțință atîta răutate față de acei, cari i-au adus la lumina zilei și s'au jertfit pentru ei? E cu puțință o așa împotrivire față de legea dumnezească? Să se lumineze copiii și să se gîndescă la înțeleptele cuvinte ale poporului nostru «că rău e când plîng părinții». Să se gîndescă în tot minutul «că bine-cuvîntarea părinților, întăresce casa fiilor, iar blestemul părinților risipește casa fiilor». «Că blestemul părinților e ca petra munților, cade greu copiilor». Acestea sunt vorbe ale înțelepciunii poporului nostru, sunt vorbe frumoase isvorite dintr'o minte sănătoasă. Să se gîndescă copiii în deosebi la amenințătoarele cuvinte din Sf. Scriptură: «Că blestemat e acela care 'și desprețuesce pe tatăl și pe mama sa» (Deuteronom c. XXVII, v. 10) și că «lumina celui ce blestemă pe tatăl și pe mama sa, se va

stînge în întunerecul cel mai negru». (Proverbiî XX, v. 20).

Domnul nostru Iisus Christos, care s'a răsboit contra întunerecului pînă într'atîta, că s'a jertfit și pe sine numai cu scop de a aduce o nouă viață în omenire, să aibă milă de acei copii nenorociți, cari și-aũ uitat de îndatoririle lor față de părinți și să-i lumineze și să-i întorcă de la cel rău. Amin.

P. G...

MUSICA BISERICICEASCA

In cele trei secole primare ale creștinismului și imnografii mai însemnați.

(Urmare. Veți Biserica Ortodoxă Română, an. XXIV, No. 2).

B.

Basele cântărei bisericești s'aŭ pus, precum am vădut, de însuși Mântuitorul și sfinții săi Apostoli, căci ei, rugându-se, tot-d'auna aŭ însoțit rugăciunile lor de cântare, și s'aŭ rugat cântând, ca și toți cei-l-alți ludei.

Dar cum era acéstă cântare, din ce consta și ce coprindea, sunt atâtea cestiuni, asupra cărora, cu toate silințele, ce 'și-aŭ dat arheologii și cei ce s'aŭ ocupat cu istoria primelor secole ale Bisericei creștine nu s'a putut încă răspunde în mod cert și hotărît, așa în cât să nu mai rămână nici o îndoială despre nimic.

Este în genere aprópe dovedit și admis de toți că la început, în biserica creștină, era în us cântarea *unisonă* (τὸ μονωδικὸν εἶδος τῆς ψαλμωδίας); adică toți cei ce cântaŭ, ori câți ar fi fost ei, și ori și ce fel de voci ar fi avut, toți cântaŭ într'un glas și într'unul și acelaș ton ca cum melodia ce o cântaŭ ar fi eșit dintr'o singură gură. Modul acesta de a

cânta era comun Grecilor, și chiar Romanilor atât Iudeilor. Ei cântău chiar și în cazul, când cântău de odată mai mulți cântăreți, fie că ar fi fost chiar și sute de persoane. Când cântarea lor era corală, ei nu cântău în diferite tonuri; ci cu toți în unul și același glas și ton, fără a adăoga sau a face vre-unul din cântăreții corului tonuri suitore sau pogoritoare. «Felul cântărei noastre sacre, dice Constantin Economul, a fost de la început în biserică *unison*; fie că ar fi cântat unul, fie că ar fi cântat mai mulți împreună. Când erau mai mulți, cântău cu toții în același glas și același ton, ca cum glasul ieșea dintr'o singură gură, întocmai precum se cântă și astăzi în biserica noastră creștină ortodoxă ¹⁾».

Ión Țețiu, profund cunoscător în ale muzicii bisericesti, se cercă a demonstra, că în biserica creștină, chiar din primele secole, până la căderea Constantinopolului, ar fi fost în us cântarea armonică, pe mai multe voci. El invocă în sprijinul părerii sale următoarele cuvinte, dintr'o nuvelă a lui Iustinian: «Hotărîm, ca pe viitor numărul preoților, la biserica cea mare și sfintă ²⁾, să nu fie mai mare, ca 60; al diaconilor de 100; al diaconeselor de 30; al ipodiamonilor de 90; al anagnostilor de 110 și al psalților 25; așa în cât numărul venerabililor clericilor, ai sfintei biserici celei mari să fie de 325 persoane și 100 de alți servitori cu portari cu tot».

D-l Țețiu se întreabă: «Cum era cu puțință ca un cor bisericesc, compus din atitea persoane, să cânte cântare *unisonă*, și vocile să nu varieze tonul, spre a forma o cântare armonică pe diferite voci, după etatea și pozițiunea diferitelor categorii de clericilor».

Precum se vede însă părerea D-lui Țețiu nu este, de cât o simplă suposițiune, căci ea nu rezultă din nuvela împărătăscă invocată, care fixază pur și simplu numărul personalului clerical, care servea la mărăța biserică din Constan-

¹⁾ Comp. Constantin Economu, Despre cei 70 de traducători. Tom. IV. Pag. 766.

²⁾ Aci este vorba de biserica Sf. Sofii din Constantinopol.

tinopol. Mai mult chiar, toate fragmentele de notațiune musicală ce au ajuns până la noi din această epocă, nici unul nu este în genul cântărei cu diferite tonuri, ci toate sunt scrise pe un singur rind și nici unul pe trei sau patru rinduri, ceea-ce duce mai cu înțesnire la concludsiunea, că cântările acestor coruri erau unisone și nici de cum pe mai multe voci și diferite tonuri.

De asemenea și renumitul archeolog Constantin Satha, basându-se tot pe aceeași nuvelă a lui Iustinian, voește a susține, că musica bisantinilor era musică armonică, adică cântare corală, pe mai multe și diferite tonuri; căci și Satha nu'și poate explica, cum era cu puțință, ca atîți cântăreți să cânte d'odată pe unul și acelaș ton. Dar precum se vede și părerea D-lui Sata nu este, de cât tot o suposițiune, fără a avea vre-o basă istorică. Din contră. De părerea D-lui Constantin Economul, că adică, cântarea bisericeii creștine, fie că ar fi fost executată de unul, sau de mai mulți (cântare corală), ea de la început a fost *cântare unisonă* și nici de cum pe mai multe și diferite voci și tonuri, cum este de exemplu cântarea armonică corală, executată de musica occidentală de astă-đi. De această opiniune sunt și D-nii Spiridon Zambeliu, Alexandru Rangabe, Panait Cupitore și alți archeologi și cunoscători în ale musiciei.

De asemenea și suposițiunea acelora, cari susțin, că armonia a fost introdusă în biserica primelor secole din vechea musică clasică a grecilor, este cu desăvîrșire greșită; pentru că astă-đi este dovedit, că musica clasică la greci, era melodică, iar nu armonică. Iar locurile din Aristotel și Platon invocate pentru susținerea acestei tese, sunt tot în favoarea suposițiunii, că acea musică a fost melodică și nu armonică, precum foarte lămurit a desvoltat această cestiune în disertațiunea sa despre musica veche a grecilor, D-l Franzi ¹⁾.

¹⁾ Disertațiune în limba Latină, tradusă de D-l Cupitore și publicată în ziarul „Gazeta Iubitorilor de Știință“. No. 623.

Ast-fel neputându-se dar dovedi, că în musica veche a grecilor, care, netăgăduit, a avut forțe mare înrlurire asupra muzicii bisericeii creștine, exista armonia, așa cum ea este în musica corală. întrebuițată astă-đi în occident, cu diferite partide, unii cântând mai gros, alții mai subțire, iar alții și mai subțire și în tonuri diferite, evident că această musică ast-fel cântată, neavând-o grecii în acele timpuri, ea a fost streină și bisericeii creștine.

Acésta se mai dovedește și prin faptul că la aparițiunea creștinismului, nu existaũ de cât doué feluri saũ metode de cântare. Saũ se cânta pur și simplu cu vocea și ast-fel unul saũ mai mulți cântăreți cântăũ unison, în unul și acelaș glas o musică curat fonetică, în acelaș timp și melodică; saũ musica acésta fonetică, esecutată de unul saũ mai mulți cântăreți, era însoțită și de sunetul instrumentelor musicale, cum se obicnuia în sinagoga Iudaică, din timpurile cele mai vechi ¹⁾.

Sfinții părinți ai bisericeii de la început aũ hotărit ca musica bisericeii creștine să fie curat fonetică, așa precum aũ cântat Domnul și sfinții săi Apostoli. Ei aũ interzis cu desăvirșire sunetul sgomotos al instrumentelor musicale în cult. Hotărftrea acésta a avut în vedere, pe de o parte de a apropia cu adevărat pe om, când se rógă, cu inima și cu cugetul său, de Dumneđu căruia se rógă și îi cântă imne de laudă și de mulțămire; iar pe de altă pentru că frumusețea naturală a vocei omenești, se impune prin simplitatea ei mai mult de cât sunetul oricărui instrument musical și este cea mai proprie pentru desvoltarea pietăței și a religiosității în cult.

Acest adevăr este în genere recunoscut, nu numai de cei ce aũ cele mai elementare cunoștințe întru ale muziceii, dar chiar și de cei mai distinși cunosctóri ai muziceii și de aceia cari s'aũ ocupat în deosebii cu cele ce aparțin cul-

¹⁾ Comp. Genesa IV, 21. XXXI, 26—27. Exod. XV, 1, 20, 21. Iisus Navi, VI, 1—9. I Cronicilor XVI, 14. Psalm 236, 1. etc.

tului și religiunii. În Enciclopedia Teologică a D-lui Migne, iată cum se exprimă un dîstins musicant asupra vocei omenestii: «Nimic nu există mai plăcut și mai impunător ca vocea omenescă și în deosebi a femeii. Nimic nu este mai curat și mai mișcător ca vocea copilului. Nimic nu este mai puternic și mai nobil ca vocea bărbătească și nimic nu este mai armonic, mai complect și mai entusiast, de cât vocile unui cor, compus din bărbați, femei și copii¹⁾».

În cultul bisericeii creștine dar unde prin cîntări se venerază adevăratul Dumnezeu, s'a întrebuițat organul cel mai perfect și cel mai convenabil—vocea omenescă. „*In cîntarea imnelor Dumnezeestii*, țice Zonara în explicația canónelor cu privire la imnele și cîntările bisericești, „noi nu luăm în ajutor nici un fel de organ sau instrument muzical, ci le cîntăm lui Dumnezeu numai prin glasul nostru, fără vre-un instrument muzical“

Intrebuițarea instrumentelor musicale în cult a fost depreciață și condamnată, forțe de timpuriu; s'ar putea țice chitar de la început. Toma Aquinatul, vorbind despre usul lor în cult, spune că ele mai mult împietresc și distrag inima omului, de cât s'o îndemne la virtute, pietate și religiozitate. Iar în Vechiul Testament profetul Amos avertiséză pe Ebreii pentru acéstă musică, ca din partea lui Dumnezeu și le țice: «Depărtați de la mine sunetul cîntărilor vóstre, căci nu voiú să aud psalmi organelor vóstre²⁾».

Dintre părinții bisericeii creștine cel dintăiú, carele detestă este Iustin Filosoful și martir. El țice: «A cînta lui Dumnezeu cu organe neînsuflețite și cu fluere, se cuvine numai copiilor, carii n'aú încă minte și judecată; pentru acésta s'a permis Iudeilor; în biserica lui Christos însă cîntarea cu organe și cu instrumente musicale, nu este ertată. Noi

1) Migne, Dictionnaire de plain-chant pag. 1541.

2) Amos, Cap. III, 16.

trebuie și se cuvine să cântăm Domnului pur și simplu numai cu glasul nostru». Acelaș lucru 'l afirmă și Ar-noviū ¹⁾).

Ast-fel întrebuițarea instrumentelor musicale în biserica creștină a fost interdișă chiar de la început. Așezămintele apostolice interdiș clar ori-căruī creștin de a le întrebuița, iar păstorilor bisericei li se ordonă de a nu boteza pe cei ce cântă cu chitara și alte instrumente. Sf. Ioan Chrisostom, vorbind despre înlăturarea instrumentelor musicale din cultul lui Dumneđeū, între altele spune, că ele aū fost permise Iudeilor de Dumneđeū pentru a-i depărta de sėrbătorile cele sgomotóse ale păgānilor, dar nu a lipsit de a le face cunoscut prin sfinții sėi profeți, că o ast-fel de cântare nu era lui, nici plăcută, nici bine primită. Acelaș sfint părinte, vorbind despre usul acestor instrumente, în cultul Ebreilor și al Grecilor, dișe: «Li s'a permis acele instrumente pentru slābictunea lor».

Insuși Platon, distinsul și marele filosof al Grecilor, precum și Orașiū al Latinilor, nu aū în mare onóre musica și melodia lipsitā de cuvinte; ei diș: «O ast-fel de musică póte să placă și să mulțumescā auđul, póte chiar să mișce și să entusiasmeze, dar ea nu este de nici un folos».

De aceste principii, călāuziți sfinții părinți ai bisericei creștine, de la început aū înlăturat din cult ori și ce instrument musical și n'aū permis a se cânta rugāciunile și imnele de laudă, de cât numai cu voce și în cor de credincioși. Motivul acestei înlăturări ni'l arată Sf. Grigorie al Nisei a fi următorul: «In cântarea cu instrumente musicale nu se aude, de cât numai ecoul melodiei, iar cuvintele, cari însoțesc melodia, nu se deosibesc. In cântările însă, ce se cântă numai cu glasul, pe lângă ritmul melodiei, se cunosc și cuvintele și acēsta este de nevoie și de folos ca să cunóscā credincioșii».

¹⁾ Compară Ar-noviū. Scrierea contra păgānilor. Cart. I, cap. VIII.

Ast-fel sfinții părinți au înlăturat din biserică nu numai muzica instrumentală, dar ei n'au permis nici chiar, ca această muzică să însoțească cântarea fonetică, pentru aceeași rațiune, că nu se mai deosebesc cuvintele, care trebuie să înalțe spiritul credincioșilor și să-î îndemne la credință și pietate. Același lucru ni-l afirmă și Sf. Ioan Chrisostom și Grigorie Teologul. Acest din urmă dice: «Cântăm cu glasul nostru imne, în locul timbanelor; cântări de psalmi adevărat duhovnicești, în locul necuviincioșelor și teatralelor loviri și sunete sgomotoșe ale instrumentelor».

Acésta este cauza și ast-fel ne explică sfinții părinți ai bisericei înlăturarea orî-cărui instrument musical din cultul bisericei creștine, și menținerea numai a cântărei fonetice. cântată de credincioși.

Bisericile apusului însă în timpurile posterioare, neținând sémă de hotăririle sfinților părinți, cari au hotărît să nu fie admis în biserică nici un instrument musical, le-au admis și cu timpul le-au și generalizat aproape în toate bisericile. Dar cum că această a fost o inovațiune rezultă din istoricul introducerii lor precum foarte clar demonstră distinsul cunoscător întru ale muziceii, rusul Dimitrie Razumofski. Cu privire la această chestiune el dice următoarele: «Cântarea fonetică a sfințelor imne și rugăciunii s'a păstrat și se păstrează până astăzi în totă curățenia sa, în bisericile Grécă, Rusă, Română, Bulgară, Sârbă, Arménă și în parte. chiar și în unile din bisericile, cari aparțin Romei. Pentru cântăreții bisericei papale; cântarea este astăzi nu numai înlesnită, dar chiar înlocuită cu orga, care necontestat nu numai că poate ajuta vocea și a o face sigură, dar chiar a o și modula prin ea. Astăzi în bisericile, cari sunt supuse juridicțiunei pontificelui Roman, în toate există orga, iar în anume ocaziuni o întregă orchestră compusă din instrumentele cele mai variate, însoțește sau acompaniază vocea unuia sau a mai multor cântăreți. La început usul acesta

de a acompania pe cântăreț cu orga, era numai în unile biserici ale Galiei socotit ca ceva arbitrar, și nepermis de biserică. Depărtarea acestora de la vechea orânduială a cântărilor bisericesti, era vedită și mulți cugetați chiar a aplica pedepse acestor biserici; dar ele n'au lipsit de a cere și a avea aprobarea și încuviințarea legală a bisericii Romane. Ast-fel bisericile Galiei, cari cele dintâi au admis orga în sfânta liturghie, ele au cerut încuviințarea ei, și au obținut'o. Permișiunea însă sa și încuviințarea, care a fost dată câtor-va biserici, s'a generalizat, căci foarte degrabă multe biserici, imitând exemplul bisericilor Galiei, au introdus și ele orga în serviciul divin. În zadar în urmă unui papă, ca Benedict al XIV, de exemplu, s'au silit ca prin anume enciclice să împedice răspândirea acestui us, laudând în scrisorile lor muzica fonetică a orientalilor și a bisericii Ruse. Tote silințele ce și au dat și proibițiunea lor, n'a putut avea nici un rezultat. Mai târziu sinodul din Trident a fost nevoit să hotărască, că muzica organică poate să fie admisă în biserică; că copiii trebuie să învețe în școli muzica biserică, dar că în biserică nu trebuie a introduce alt instrument musical, afară de orga biserică. Dar se observă că chiar și această orgă, introdusă canonic prin hotărâre sinodală, tot nu este pretutindeni admisă. Ast-fel: a) Ea nu este în us general în bisericile Lionului; b) Cu toate drepturile și îndreptățirile ei canonice, în posturi nu se face us de ea în biserică; c) Nici odată n'a fost în us în capela Sixtină și nu se face us de ea, când slujește Papa» ¹⁾.

Cuvintele D-lui Razumofski sunt de mare importanță. Domnia sa probază, că practica bisericii Romane de până astăzi, că orga în cult este un novism al timpului, străin de muzica biserică a primelor secole, care a fost fone-

¹⁾ Comp. Dimitrie Razumofski. *Muzica Biserică*. Tom. I, pag. 27 și următoarele.

tică și care s'a păstrat, pe cât a fost posibil, în puritatea ei. până astăzi, în bisericile creștine ortodoxe de Orient.

Asupra originii și introducerii în cult a acestui organ, avem următoarele date istorice. Acest organ se atribue musicianților Greci și în deosebi lui Crezibiū, care a trăit în sec. II înainte de Iisus Christos și a fost perfecționat de Herone, fiul acestuia. Pentru întâia oară se face amintire despre el de către Bitrubiū și apoi mai târziu 'l vedem amintit și descris de Iulian Apostatul și de Fericitul Augustin. El este după aceea amintit și descris de istoricul Teodoret, episcopul Cirului. Dar până în aceste timpuri nu se afla în us acest instrument original din Orient în serviciile bisericesti. El se întrebuința numai la ipodrom, teatre, etc. Împăratul Constanin V Iconomahul, supra-numit Copronim († 757) 'l a făcut prezent regelui Franciei, Pipin. și de aci a început a se introduce în serviciul bisericesc în bisericile Galiei. Melodia cea plăcută a acestui organ, scrie Walefride Stravo, a făcut atâta impresiune, mai ales femeilor, în cât rămăneau extaziate ¹⁾. Iar din bisericile Galiei, precum am vădit, s'a răspândit și s'a generalizat în totă biserica papală. Protestanții au conservat și ei acest instrument în bisericile lor, fie-că distinși teologi chiar ai bisericii papale, în diferite timpuri, au desaprobat introducerea orgiei, ca străină de musica primitivă, conservată în biserica creștină de la început, care n'a fost de cât fonetică, ba încă forțe simplă și fără șgomot. Isidor de Hipsala ne spune, că creștinii primelor secole cântau așa de încet și lin, în cât cântarea lor nu se deosibeă, de cât prin o mică schimbare a vocei (modico flexu), asemănându-se în ton cu cei ce recitau sau cântau versuri și ode ²⁾, ast-fel se și explică pentru ce biserica a înterzis prin anume canone a sinodelor ecumenice și locale țipetele și răcnetecele în cântările

¹⁾ Comp. Pascal. Origines de la liturgie Catholique.

²⁾ Comp. Isidor de Hipsala. Despre datorii. Cart. I. cap. V.

bisericești; iar teologii au desaprobat cântarea sgomotósă a orgei și a instrumentelor musicale obișnuite în bisericile apusului, ca nepotrivite cu caracterul imnelor de laudă și a rugăciunilor, ce se aduc lui Dumnezeu.

Ast-fel fiind cântarea bisericăscă în primele secole, ea era foarte potrivită cu caracterul și cu coprinsul rugăciunilor și al imnelor de laudă și mulțămire către Dumnezeu cântate de creștini. Dar să vedem cari erau și ce coprindeau aceste imne și rugăciuni ale primilor creștini. Biserica creștină, orînduind sêrbătorile cele mari, întru amintirea faptelor iconomieii Dumneedești pentru mântuirea omului, de la început a trebuit ca să aibă și anume ritual, și cântări pentru celebrarea acelor zile sfinte și scumpe pentru creștini și respectate de ei¹⁾.

După exemplul îngerilor, cari au cântat și au preamărit împreună cu păstorii Nașterea Domnului, părinții bisericeii creștine, din primele secole însuflețiți de pietate religioasă și pătrunși de însemnătatea tainelor, descoperite prin Evangeliul Domnului și predica Apostolilor, avênd de basă Psalmi lui David și diferitele cântări din scrierile profeților, au compus cuvinte panegirice, ode și imne și tot felul de cântări, prin care să se arate și să se laude Dumnezeu în Treime, descoperit ómenilor prin însuși Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu. Origen spune cu îndrăsnélă respundênd lui Cels: «Noi creștiniî cântăm imne de laudă lui Dumnezeu cel Atot-puternic, creatorul cerului și al pămîntului; prea-mărim pre Fiul sêu unul născut, Cuvîntul lui Dumnezeu și pre Duhul cel sfînt, iară voi prea măriți sórele, luna, stelele și alte făpturi²⁾.

Imnele primilor creștiniî, pe lângă cele cuprinse în Evan-

1) Înainte de Patriarchul Proclu al Constantinopolului erau dejă în biserica creștină consacrate urmétóarele sêrbători: Buna-Vestire, Nașterea Domnului, Botezul, Paștele, Înălțarea, Cincizecimea, Schimbarea la Față, Duminica Stălpărilor, Joia cea Mare și altele.

2) Comp. Origen. Contra lui Cels. Cart. VI, cap. 13.

geliu și predica Apostolilor, mai aveau de obiect și cântări de laudă către Născătoarea de Dumnezeu și către aceia. cari au suferit mărtașia pentru credința în Iisus Christos.

Cât foc sacru și știință, precum și geniul musical și poetic au dezvoltat primii părinți ai bisericii în inele lor, pe cari le cântau creștinii, se învederează din mărturia lui Filone Iudeul, vrăjmaș al creștinilor și strein de ei cu credința sa religioasă. El dice: «Aceștia (următorii lui Christos), nu se mulțumesc pur și simplu spre a contempla, ci ei fac imne și cântări de laude lui Dumnezeu, în diferite mășuri și melodii, imprimându-le în ritmul plăcut și modest»¹⁾. Dar reflectând asupra cântărilor primitive ale bisericii, se observă, că primii creștini iubeau foarte mult ca cultul lui Dumnezeu să se facă mai mult prin cântări de laudă, și în adevăr că imnul este actul cel mai înalt al cultului. Prin această însă nu se înjosește, nici desprețuește rugăciunea, căci dacă în forma lor în biserica creștină, rugăciunea se deosibește de imn, după coprinsul și natura lor, ele sunt același lucru, căci același spirit domnește și le inspiră pe amândouă.

În biserica primelor secole, ca imne de cântare serveau creștinilor: Psalmii lui David și în deosebire Psalmii 103, 134, 135 și 140 (Dămine strigat-am) și 148²⁾; cele nouă imne luate din diferite părți ale scripturii³⁾, și imne anume compuse de creștinii acestor timpuri, precum se constată din diferite locuri ale Noului Testament⁴⁾.

Din numărul acestor din urmă imne sunt fără îndoială cu-

1) Comp. Eusebiu. Istor. Biser. Cartea II. Cap. XVII.

2) Psalmii 134 și 135, erau cunoscuți sub numele de Polielei. După un numiț ast-fel din cauza refrenului final ce se repetă foarte des în coprinsul lor: Că în veac este mila lui; iar după alți din cauză, că la cântarea lor se aprindeau policandrele. (Elinește: Πολυέλαιοι). Ast-fel precum se practică și astăzi la privigheri în monastiri.

3) Vezi Biser. Ortod. No. pag.

4) Comp. II către Timotei. II, 12. Efes. II, 14, Iacob. I, 17, Apocal. I, 4; IV, 11; V, 9; XI, 15; XV. 3; XXI, 1; XXII, 10.

vintele coprinse în versul 16, eap. III din I Epist. către Timotei: «Cu adevărat este mare taġna buneġ creġinġe:

Dumnezeu s'a arătat în trup,
S'a îndreptat în Duhul,
S'a văġut de ġngerġ, s'a propoveduit ġntru nġmuri,
S'a creġut în lume, s'a ġnălġat ġntru mărġre».

Pliniu cel tġnăr, proconsulul Bitiniei, ġn primii ani ai secolului al III (103), ġn o epistolă a sa către ġmpġratul Traian (Epist. 97) spune, că creġtini aveau imne, pe cari le cġntau ġn onőrea lui Christos ca Dumnezeu, Afirmabant, ġice Pliniu ġn epistola sa către Traian, autem hanc fuisse sumam vel culpae suae, vel eroris quod esset soliti stato die ante lucem convenire carmenque Christo quasi Deo dicere secum invincem. Cuvintele lui Pliniu compun cea mai puternică mărġturie, despre existenġa imnelor, cu caracter propriu Evangelic, prin care se prea mărea Christos ca Dumnezeu de la ġnceput.

De asemenea unul din imnele cele mai vechġ, cġntat de primii creġtini, este fără ġndoială, cel raportat de Climent Alexandrġnului, ġn scrierea sa, Pedagogul, ġmn compus din 62 de versuri, prelucrat ġn genul poeziei lui Pindar ¹⁾).

Un loc foarte important ġntre imnele bisericeġ primitive, 'l-a avut fără ġndoială ġmul său lauda dimineġei: «Mărġre ġntru cel de sus lui Dumnezeu și pre pămġnt pace, ġntre őmeni bună-voire»..... Acest ġmn, precum se știe din istoria evangelică, a fost cġntat de ġngerġ la Nașterea Domnului, ġn auġul păstorilor din Betleem, de unde și numirea sa de ġmul Ingerilor său Te-Deumul Angelic. El a fost din acġstă cauză foarte mult ġntrebuġtat ġn biserica creġtină. Este raportat de așezămintele apostolice ca cġntarea de laudă a dimineġei, ce o făceau creġtiniġ. Acelaș lucru 'l raportă Dionisie Ariopagitul, Atanasie cel Mare, Ciril al Ierusalimului

¹⁾ Climent Alexandrġnului. Pedagogul III. Cart. Cap. 46.

și Sf. Ión Chrisostom. Acest din urmă, în a III Omilie a sa, asupra epistolei către Colasenı, ȃice: «Cerul s'a făcut pămînt pentru că el trebuia să primescă cele de pre pămînt și pentru acesta, mulțămind lui Dumneȃeu, ȃicem: Mărire întru cei de sus lui Dumneȃeu și pre pămînt pace, între ómenı bună voire». Iar în a IX Omilia sa asupra aceleiași epistole ȃice: «Ce este acest imn al celor de sus? Ce ȃic Heruvimü? Să știe credincioșii ce spun ingerii aci jos? Ei ȃic: «Mărire întru cei de sus lui Dumneȃeu» și pentru acesta cãntãm și noi acéstă cãntare și imne de laudă.

Toți părinții bisericești consideră acest imn, ca cel mai strălucit imn de laudă, căci lauda se aduce prin el lui Dumneȃeu Tatăl, Fiul și Duhului Sfint. Iar versurile până la: Tinde mila Ta tuturor celor ce te cunosc pre tine, sunt luate din diterite locuri a psalmilor lui David, din profeți, din Evangelii și din imne vechi ale bisericei creștine. In deosebi plină de cea mai mare îndușoare și umilință este invocațiunea ce se adresază Mântuitorului, numindu-l *Mieșelul lui Dumneȃeu*.

In cartea a VII a Așezămintelor Apostolice se raportă și imnul de séra a lui Simeon Bătrãnul: «Acum slobozește pre robul tãu Stăpãne.....¹⁾); ceea ce însemnă că este din cãntările cele mai vechi ale bisericei creștine din primele secole. Până în sec. V acest imn era singurul tropar, carele se cãnta la sfirșitul sfintelor slujbe, iar de la acéstă epocă încóce s'aü adaos și alte asemenea cãntări, cunoscute sub numele de finale (*ἀπολυτικά*).

Intre cãntările timpurilor apostolice, trebuie a se numera și imnul rugãtor „*Dómne miluește*“, căci despre el se face de asemenea mențiune în Așezămintele Apostolice²⁾.

¹⁾ Comp. Luca XI, 29—32.

²⁾ Comp. Așezămintele Apostolice. Cart. VIII Cap. IX, X. Invocațiunea acésta rogatorie, adresată divinităței este fórte veche; o gãsım la Greci și la Romanı, sub o formă aprópe identică, cu mult înainte de aparițiunea Creștinismului. Comp Omer. Odisea S. 330 și 345. Virgiliu, Eneida IX. 495. XII, 777.

Era în us în liturgia credincioşilor şi la rugăciunile de invocare ale diaconului, poporul şi mai ales copiii, răspundea prin *Dómne milueşte*. Sf. Ión Chrisostom ne spune, că la invocările preoţilor şi diaconilor la început răspundea poporul *Dómne milueşte*, iar mai târziu corul. Atât era de comună invocaţiunea acésta, în cât o întâmpinăm din cea mai profundă anticitate în toate bisericile creştine, şi chiar bisericile, cari aparţineau Romei, mult timp au întrebuiţat-o în Elineşte. Anastasiu Sinaitul şi foarte mulţi dintre părinţii bisericeşti o atribuesc însuşi Mântuitorului nostru Iisus Christos ¹⁾, iar Fericitul Augustin spune, că acésta cântare a fost întrebuiţată mai întâiu în limbile Siriacă, Armeană şi în alte limbi orientale ²⁾.

Gregoriu cel Mare a introdus un întreit formular al acestei rugăciuni: *Dómne; Dómne milueşte; Christóse milueşte* şi fic-care din aceste formule trebuia a se repeti de trei ori, raportându-se ast-fel la Sfinta Treime ³⁾.

Intre cântările cele mai vechi ale bisericei se numără de asemenea fără îndoială, şi cântarea numită de biruinţă (*ὁ ἐπιvikτος ὕμνος*): *Sfint, Sfint, Sfint Domnul Sabaot*, care în Aşezemintele Apostolice este pusă între cântările sfintei liturghii. Dintre sfinţii părinţi ai bisericei Sf. Ión Chrisostom este foarte entusiasmă de acésta cântare şi o raportă în multe locuri a scrierilor sale ⁴⁾. Cântarea acestui imn, de care s'a învrednicit Isaia profetul a'l auđi cântat de Heruvimi şi Serafimî, este un dar mare pentru creştini, ăice el, căci imnul este îngeresc şi nu pot să'l cânte de cât numai creştinii, cari s'au învrednicit a fi mântuiţi prin harul lui Dumneđeű ⁵⁾.

Cântarea acésta se află în toate liturghiile cele vechi a

¹⁾ Comp. Anastasiu Sinaitul. Cuvînt la Exaimeron.

²⁾ Comp. Augustin Epistola 178.

³⁾ Comp. Epistolele lui Gregoriu cel Mare. Cart. II. 63. Cart. VII. 12.

⁴⁾ Comp. Omilia XVIII asupra Epist. II către Corint.

⁵⁾ Comp. Omiliile Sf. Ión Chrisostom. Despre Serafimî şi asupra Epistolei către Efesenî.

lui Climent, a lui Iacob de unde aŭ luat'o și transpus'o în liturgiile lor și Sfinții Vasilie cel Mare și Ioan Chrisostom și în toate se raportă, că se cânta de credincioși melodic și cu glas serios și impunător.

Tot între imnele bisericei primitive este și cântarea numită *de laudă* (ὁ ἀληθινὸς ὕμνος): «*Pre Tine Te lăudăm; pre Tine bine Te cuvîntăm; Ție 'Ți mulțămim Dómne și ne rugăm Ție Dumneđeului nostru*», care se cântă și până astăzi în sfînta noastră biserică în partea cea mai esențială a sfîntei liturghii. Acest imn a fost compus de Sf. Ambrosiŭ episcopul Mediolanului, în urma desăvîrșitei victorii, repurtate contra Arienilor. Pentru întăia óră a fost cântată în adunarea credincioșilor, când acest mare și sfînt ierarch al bisericei a botezat pe Fericitul Augustin; iar toți cei de față aŭ admirat coprinsul și frumusețea acestei cântări ¹⁾. De atunci a început a se introduce în biserică și generalisa în tótă biserica creștină. În sec. VI este introdusă în toate liturgiile, atât în Occident, cât și în Orient, iar în sec. VIII în Germania se cânta și la încoronarea împăraților.

Tot între cântările vechi este și imnul de mulțămire: «*Mărire Ție, Dómne, mărire Ție*», care în biserica primitivă se cânta înainte de cetirea Evangeliului. Iar după relatările Sf. Ioan Chrisostom și după cetirea Evangeliilor. Acest sfînt părinte ne afirmă, că cântarea acésta este dintre cele mai vechi și că prin ea creștinii mulțănesc lui Dumneđeŭ, pentru bine-facerile și marea sa iŭbire de ómeni, care se vede în Evangeliŭ.

De asemenea tot între cântările bisericei primelor secole este și cântul de îndemnare, luat din psalmul 94 a lui David și acomodat învătăturei Evangelice, sub forma îndemnatóre de a se prea mări și adora Christos ca Dumneđeŭ: «*Veniți să ne închinăm și să cădem la Christos*» etc.

¹⁾ Comp. Viața Fericitului Augustin, pag. 35—38.

De asemenea necontestat este, că una din cântările cele mai vechi ale bisericeii este imnul, numit Treimic sau cântarea de séră: «*Lumină lină*.... pe care istoriograful Nicifor Calist o atribue bărbaților Apostolici, iar alții martirului Atenogen, afirmând, că acest sfint părinte, pe când era dus, spre-a fi pedepsit cu mórte și anume a fi ars, și timpul fiind către apusul sórelui, el ar fi cântat acest imn, întru lauda Sfintei Treimi. Că acéstă cântare este veche, lucrul este mai presus de ori și ce îndoiálă. Dacă însă a fost alcătuită de Atenogen, asupra acestei cestiuni, tradițiunea bisericăscă, coprinsă în scrierile celor mai însemnați părinți ai bisericeii și cei mai apropiați de acéstă epocă, nu sunt de acord. Sf. Vasilie cel Mare spune, că este necunoscut autorul său compunătorul acestui imn. El ȓice: «Sfinții noștri părinți nu au tăcut, spre a nu prea mări grația luminei cei de séră, ci la arătarea ei au mulțamit Domnului, dar care este părintele acelor cuvinte de mulțamire, nu știm. Poporul au cântat acéstă laudă veche a bisericeii și au ȓis: Lăudăm pre Tatăl, pre Fiul și pre Duhul lui Dumneȓeu. Iar dacă uniți au cunoscut și imnul lui Atenogen, pe care acesta ni l'a lăsat, când era dus, spre a fi ars, ei afirmă, că și din el aveau mărturie despre lauda Treimei și a Duhului Sfint»¹⁾).

Ast-fel din cuvintele acestui sf părinte nu rezultă clar, că imnul acesta ar fi a lui Atenogen, dar numai că sfintul martir, mergând a suferi mórtea către apusul sórelui, a cântat și el cântare de laudă, preamărind Treimea și pre Duhul Sfint o cântare, care n'a ajuns până la noi.

În acest imn vechi al bisericeii se distinge măsura ritmică a poesiei clasice, ceea ce presupune pe un autor cult. De aceea vechea cântare, sub forma ei de astăȓi se atribue lui Vasilie cel Mare, prelucrată fiind în urmă de Sofronie Patriarchul Ierusalimului († 633). De altmintrelea și din genul

¹⁾ Comp. Vasile cel Mare. Despre Duchul Sfint. Cap. 29.

cântărei, cum până în ziua de astăzi se execută în biserica Orientului, unde domină totă simplitatea în cântare, se învederează, că este una din cele mai vechi cântări ale bisericeii.

Tot între imnele Bisericeii primelor secole se numără și cântarea: „*Să tacă tot trupul*“..., care se cânta în liturgia Sf. Iacob, fratele Domnului, până în timpurile împăratului Iustinian, când a fost înlocuită cu imnul cherovical, compus de Sf. Ión Chrisostom. De la această epocă biserica a hotărît, ca numai odată în an să se cânte și anume în Sâmbăta cea mare, când în biserica Ierusalimului în unele biserici ale Greciei și anume în insula Zante până în ziua de astăzi se celebrează liturgia lui Iacob, fratele Domnului precum și în ziua comemorării numelui său (23 Octombrie).

În us, încă din timpurile apostolice, a fost și imnul de laudă către Dumnezeu: *Aleluia*, pe care Sfântul Iustin 'l explică: „*Lăudați cu cântare pre Dumnezeu*“. Cuvântul a fost luat dintre imnele sinagogeii Iudaice și se socotește între cele mai vechi și cele mai sacre ale bisericeii creștine. Se află chiar în Noul Testament ¹⁾. În scrierile lui Dionisie Ariopagitul se rapoartă, că *Aleluia* se cântă la sfințirea mirului și la ungerea cu sfântul mir. În sfânta noastră biserică creștină ortodoxă, după cum reese și din comentariile Fericitului Augustin asupra psalmului 118, însemnă mai mult întristare și pocăință și din această cauză până în ziua de astăzi se cântă mai mult în zilele de post și penitență.

În așezămintele Sfinților Apostoli se orînduește ca rugăciunea Domnăscă, *Tatăl Nostru*, să se scânte de trei ori pe zi, ceea ce însemnă că și această rugăciune chiar de la început făcea parte dintre cântările bisericeii primitive ²⁾. Sf.

¹⁾ Comp. Apocalips. Cap. XIX. Vers. 1—7.

²⁾ Comp. Așezămintele Apostolice. Cart. VII.

Ciprian și Origen mărturisesc de asemenea, că rugăciunea Domnăscă era foarte mult întrebuițată de creștinii primelor secole. Nu puteau însă s'o rostască și s'o cânte, de cât numai credincioșii, iar nu și catecumenii. Acelaș lucru ni'l afirmă și Sf. Ión Chrisostom ¹⁾.

După mărturia lui Teodoret episcopul Cirului imnul de laudă: «*Mărire Tatălui și Fiului și Sfintului Duh*», a fost în uz în biserică chiar din timpurile Apostolilor și că chiar ei l-au introdus; iar după Nicifor Xantopol și Si-meon Tesalonicénul ar fi fost introdus de Flavian episcopul Antiohiei, ca cântare drept măritóre a creștinilor adevérați contra Arienilor și contra lui Saveliú ²⁾. Că imnul cu forma sa acésta își urcă origina sa până la timpurile Apostolilor se invederéză din faptul că Clement Alexandrénuil îl amintește ca o cântare veche bisericăscă și tot ast-fel îl raportă și Sfintul Vasilie cel Mare. Despre acest imn în onórea Sf. Treimi menționéză și actele Sinodului al IV ecumenic. Cu el se începe și liturgia Sfintului Iacob, fratele Domnului, care știut este că datéză din timpurile Apostolice. Sfintul Vasilie cel Mare vorbind despre acest imn adaogă că era în uz în biserica Neocesariei încă din timpurile lui Grigoriú făcătorul de minuni.

În fine între cântările cele vechi este și imnul dogmatic în care se cântă și se prea mărește Dumneđeirea Fiului:

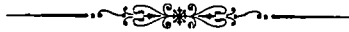
¹⁾ Comp. Chrisostom omilia II la II epistolă către Corintenii. Augustin eny. 42.

²⁾ În anul al XXIII al împărăției lui Constantin († 358) când arianismul ajunsese a se impune aprópe în tot orientul, Flavian era simplu monah, iar patriarh al Antiohiei era Leontiú. Flavian s'a făcut patriarh după aceea și a combătut puternic pe Arienii și Semiarieni. (comp. Cedrin cartea I pag. 531). Nicifor Calist ne spune că Arienii cântau în Antiohia și pretutindenii acest imn întru lauda treimeii ast-fel: „*Mărire Tatălui, prin Fiul întru Duhul Sfint*“ (δὲξα πατρι δὲ Ἰουῦ ἐν πνεύματι ἁγίῳ); iar Patriarhul Leontiú a orînduit ea credincioșii să cânte imnul așa cum l-au cântat și mai 'nainte: „*Mărire Tatălui și Fiului și Duhului Sfint*“ (comp. Nicefor Calist ist. bis. cartea IX, 24).

«*Unule născut, Fiule și Cuvîntul lui Dumnezeu....*
Acest imn a fost compus contra Arienilor și s'a introdus
imediat în imnologia sacră și se cânta cu mare emfază de
drept credincioși, ca tip și formular dogmatic prin care se
mărturisea Dumnezeuirea Fiului.

Acestea țise despre coprinsul cântărilor Bisericeii primelor
secole, pentru a încheea ne rămâne a examina pe imno-
grafii cei mai însemnați ai acestor timpuri.

D,

SISTEMUL FILOSOFICO-TEOLOGIC AL FERICITULUI AUGUSTIN.

Vezi Biserica Ortodoxă No. 7 anul XXIV.

Deosebirea de grade în dezvoltarea lucrurilor ocupă în învățătura lui Augustin un loc însemnat. Aici se observă deosebirea ce o face el între credincioși și necredincioși, între bine și rău. Ordinea lumii care rezultă din aceste grade de deosebire poartă în sine caracterul unei ordini morale. El stabilește binele și frumosul pe aceeași treptă. Când el arată, ca o cerință necesară pentru frumusețea lumii, deosebirea lucrurilor după gradele diferite, de la cel mai de sus până la cel mai de jos, rezultă ca o consecință logică că și contrarietatea dintre bine și rău necesară în toate gradele sale, este stabilită tot de Dumnezeu. Fără îndoială că Augustin se ferește a se exprima categoric în această privință, însă se poate deduce acesta din o mare parte din ideile sale. La aceste grade, de care lumea este plină, aparține și miseria celor păcătoși, care totuși este un grad mai mare al existenței, de cât creatura nerațională ¹⁾. Părerea lui, că Dumnezeu a creat ființe, de care știa că vor păcătui, ca prin contrastul acestora față de bine lumea să pară mai frumoasă, acesta amintește influența ce a avut-o filosofia veche asupra

¹⁾ De lib. arb. III, 24.

acestui mare cugetător ¹⁾. Răul nu e nefolositor în lume, ci servește binelui, ca prin comparația imperiului lui Dumnezeu cu acel al păcatului, acela să apară cu atât mai strălucitor ²⁾. Răul prin urmare nu trebuie să lipsescă din lume. El este întrebuițat de Dumnezeu spre bine și e introdus în ordinea sa. Când cine-va îl judecă în afară de această legătură, vederea lui provacă aversiune; judecat însă la locul său, atunci se vede că nicăeri nu se presintă, unde n'ar trebui să fie. Lumea este frumoasă sub-înțelegându-se într'însa și păcătoșii, după cum și un tablou frumos nu e mânjit, prin culoarea neagră care e pusă la locul ei ³⁾. Frumusețea fără reproș a lumii se rezimă pe trei lucruri: pe condamnarea păcătoșilor, pe exercițiile celor drepți și pe perfecțiunea celor sfinți ⁴⁾. La frumusețea lumii aparține și focul etern al iadului, de și servește ca pedepsă pentru cel păcătoș. Tot ca și filosofii stoici se exprimă și Augustin, când ține, că deosebirea dintre bine și rău constă în aceea că binele ține ordinea, iar răul este ținut de ordine ⁵⁾. Dreptatea este pentru el frumusețea internă, de la care provine toate frumusețile externe. Dreptatea conține în sine împărțirea diverselor grade ale existenței, după valoarea diferită a lucrurilor și la aceste diverse grade aparține ceea ce e mai bun

¹⁾ De civ. dei. X, 18. Sicut ergo ista, contraria contrariis opposita sermonis pulcritudinem reddunt, ita quadam non verborum, sed rerum eloquentia contrariorum oppositione saeculi pulcritudo compositur. De ord. I, 18. Qui ordo at que dispositio quia universitatis congruentiam ipsa distinctione custodit, fit, ut mala etiam esse necesse sit. Ita quasi ex antithetis quidam modo, quod nobis etiam in oratione jucundum est, id est ex contrariis omnium simul rerum pulcritudo figuratur.

²⁾ De civ. dei XVII, 11. Etiam illud, quod malum dicitur, bene ordinatum et loco suo positum, eminentius comendat bona, ut magis placeant et laudabiliora sint, dum comparantur malis.

³⁾ De civ. dei XI, 23.

⁴⁾ De vera rel. 44. Et est pulcritudo universae creaturae per haec tria inculpabilis, damnationem peccatorum, exercitationem justorum, perfectionem beatorum.

⁵⁾ De mus VI, 46. Aliud enim est tenere ordinem, aliud ordine teneri.

și ceea ce e mai rău; pentru ca să existe dreptatea lui Dumnezeu, trebuie să fie în lume și ceea ce e mai bun și ceea ce e mai rău. Dacă însă răul n'a fost înaintea păcatului și a voinței ființelor raționale, Dumnezeu știa mai înainte că va fi, și hotărîrea sa cea dreptă de a-l introduce în ordinea lumii, o avea de la început, așa că dreptatea sa în pedepsirea răului, în adevăr a fost întrebuițată în timpul din urmă, cu toate acestea trebuie socotită între calitățile eterne ale lui Dumnezeu. Cu cât suntem mai siguri că Dumnezeu este drept, cu atât sunt mai necesare deosebiriile dintre bine și rău în această lume, precum și recompensa și pedepșa. În unele creaturi trebuie să se manifeste grația milostivă, în altele dreptatea resbunătoare a lui Dumnezeu ¹⁾

După Augustin, scopul lumii constă în producerea și îndeplinirea acestor deosebiri, care scop se află conținut în economia primitivă a lui Dumnezeu. El se deosebește de părinții bisericești din Orient și e contra părerii lor cum că răul va înceta vre-odată să existe. Augustin nu admite că răul ar fi un mijloc, care ar trebui să dispară îndată ce și-ar împlini scopul, nici că spiritele cele rele s'ar converti vre-o dată. El este sigur că Diavolul este predestinat la o condamnare eternă; trebuie ca răul să ajungă la îndeplinire, cum va ajunge de sigur și binele și după cum există bunul cel mai înalt, tot asemenea există și răul cel mai înalt.

Chiar în condamnarea eternă Augustin deosebește mai mai multe grade și tot așa și în mântuire. Deci pentru dînsul necesitatea unei varietăți a gradelor îi este intipărită în minte și îi pare tot așa de indispensabilă după cum pentru frumusețe, tot asemenea și pentru perfecțiunea lumii. Trebuie să pară ca ceva surprinzător să găsească, când cine-va ur-

¹⁾ De civ. dei XXI, 12—ut in quibusdam demonstratur, quid valeat misericors gratia, in ceteris, quid justa vindicta.

mărește această idee că deosebirea de grad aparține nu numai dezvoltării temporale ci substanței lucrurilor, după cum ele sunt stabilite în Dumnezeu, să găsească că deosebirea morală între bine și rău trebuie să facă o separare mai adâncă între lucruri, ca deosebirea naturală dintre specii și genuri. În adevăr răul nu ne coboară la gradul creaturilor neraționale, căci sufletul cel mai de jos este în tot-d'auna mai de preferat corpului celui mai înalt, și sufletul rațional chiar și plin de păcate și condamnat la pe-lépsă eternă e mai pre sus de animalele neraționale. Sufletul condamnat trebuie să mulțămescă încă creatorului său pentru bunătatea ce o are către el, că i-a dat existența, căci mai bine e să fii așa de cât să nu fi¹⁾. Deosebirile dintre îngeri și oameni, de și pare că ar exista în rațiunea eternă a lui Dumnezeu, de fapt însă trebuie să dispară, când, după cum am spus, deosebirea între oamenii buni și cei răi trebuie să fie mai mare ca deosebirea dintre oameni și îngeri. Oamenii cei buni trebuie să devină egali îngerilor și să completeze locurile îngerilor căzuți.

Din toate cele arătate până aici se vede că filosofia lui Platon și mai cu seamă teoria lui despre idei a avut o influență deosebită asupra părerilor lui Augustin cu privire la lume; peste tot vorbește de legile eterne ale genurilor și speciilor, de și aceste deosebiri naturale se pare că dispar în decursul cercetărilor sale. Cosmologia însă în învățătura lui Augustin nu joacă un rol principal. Biserica are în vedere pe om, iar cea laltă parte a lumii este numai teatru și obiectul acțiunilor omenesci și ele sunt socotite în urma omului. Tóte învățăturile sale despre lume au de scop a ne face să înțelegem mai bine pe om în viața și în ființa sa²⁾.

Să vedem acum mai de aproape care este părerea sa despre îngeri. Ei sunt creaturile cele mai înalte, cărora Dumnezeu

¹⁾ De civ. dei XIX, 13, 1; de vera rel. 26; 78.

²⁾ Ritter, Geschichte der christlichen Philosophie 320, 337.

le-a dat inteligență și puterea de a-l putea privi. «În Sf. Scriptură se spune clar că îngerii sunt făcuți de Dumnezeu. Ei sunt lumina care a fost creată la început (în prima și a creațiunii) înainte celor-l-alte creaturi. De dinșii este vorba, când se țice: la început a creat Dumnezeu cerul și pământul. Când a ȃis Dumnezeu: să fie lumină și fu lumină, au fost creați și îngerii, ca spirite care ȃau parte la lumina eternă ¹⁾». Dumnezeu ȃ-a intrumit într'un imperiũ, pe care noi il numim sfinț saũ ceresc, în care el însuși le servește ca viețã și nutriment. Ei sunt creaturile cele mai alese. «Natura îngerescã întrece în valoare tot ceea ce a creat Dumnezeu». El a stabilit între dinșii diferite grade: «Fără cea mai micã îndoialã, eu cred că sunt între dinșii scaune, domnii, puteri prin care se deosebesc, însă ceea ce sunt și cum se deosebesc între dinșii, acẽsta nu o pot ști». Ei sunt spirite: «Îngerii sunt spirite și pentru că sunt spirite, nu sunt îngeri; când sunt trimeși sunt îngeri, cãci înger este numele funcțiunii, nu al naturei; din aceea că el este, este spirit și pentru că el lucrãzã este înger». Îngerii prin urmare sunt spirite, acẽsta este noțiunea fundamentalã, însă sunt spirite nemuritoare, înțelepte și sfinte: «Ele cunosc nu numai lucrurile temporale și schimbãcĩose, ci privesc și causele primitive ale acestora în cuvintul lui Dumnezeu, prin care a fost creatã lumea». Îngerii privesc totul «nu prin cuvinte sunãtore ci prin prezența adevãrurilor neschimbãcĩose, prin cuvintul înãscut». Așa privesc ei pe Dumnezeu, Trinitatea, lumea și pe sine însuși; pentru acest cuvint ei se recunosc mai bine în Dumnezeu de cât în sine însuși. Ei cunosc pe Dumnezeu prin cuvintul sãu înãscut. Dupã cum se cunosc pe sine însuși tot așa recunosc și creaturile în Logos, în înțelepciunea lui Dumnezeu și le cunosc acolo mai perfecte, cãci e alt-ceva a cunoșce lucrul la isvorul sãu, de

¹⁾ De civ. dei XI, 9.

unde a provenit, de cât a-l cunósce în sine însuși. O operă de artă e mai perfectă în idea sa de cât în executarea sa ¹⁾.

Acésta este starea lor și ființa lor. Ingerii nu sunt ast-fel prin ei înșiși, ci prin participarea neschimbăciósă în Dumneđeű, «prin veritatea acestuía sunt ei siguri de fericirea lor eternă, prin lumina acestuía sunt luminați, prin eternitatea lui întăriți și prin darurile lui sunt sfinți. Numai prin aceea sunt ei nemuritori și fericiți, căci ei servesc unui Dumneđeű al Dumneđeilor, care este atât Dumneđeul nostru cât și al lor. Cu atât sunt mai puternici, cu cât este mai mare pietatea lor și participarea în Dumneđeű».

Acéstă participare a ingerilor în cuvîntul etern este causa fericirei lor. Ea este liberă, căci Dumneđeű le-a lăsat libertatea voinței, ast-fel că ei pot să lepede sfințenia lor, pot să se lepede de Dumneđeű atunci când vor voi. Participarea spiritelor ingeresci în Dumneđeű este așa de imensă, «că ei din cauza lui Dumneđeű se bucură nu numai de o frumusețe necorporală, dar și neschimbăciósă și neexprimabilă, pentru care cuvînt ei aprind în iubirea sfintă toate lucrurile care sunt sub acéstă iubire, sau nu sunt ceea ce este; nu socotesc nimic, ca prin tot ceea ce este bun în ei să folosească și altora acest bun, prin care ei înșiși sunt buni». Acéstă participare cu toate că e liberă, însă este neschimbăciósă, căci după cum ei nu s'aű depărtat de la Dumneđeű, nici în eternitate nu se vor depărta de la dînsul. «După cum Dumneđeű a pedepsit căderea unora dintre ingeri cu cea mai înaltă pedepsă, cu nefericirea eternă, tot așa a dat siguranța și aceloră cari aű persistat în bunul cel mai înalt, că ei vor rămâne aici în eternitate și 'l vor poseda pe el întot-d'auna ca răsplată a fidelității lor ¹⁾».

Vorbînd mai departe despre situația ingerilor față de Dumneđeű, Augustin ție că Dumneđeű a creat pe ingeri în a-

¹⁾ Conf. IX, 22; De civ. dei XI, 29.

celași mod, adică bunî după substanță, cu toate acestea de la început se vede că el nu poate să nu admită ore care neegalitate între dinșii.

Augustin arată că acei îngerî carî s'aũ depãrtat de Dumneđeũ nu puteaũ sã se bucure de aceeași fericire, ca aceia carî aũ rãmas fidelî, cãci saũ sciaũ de cãderea lor și prin urmare eraũ împedicați în fericirea lor de tãma pedepselor ce aveaũ sã vie peste dinșii, saũ nu se așteptaũ la acãstã cãdere și atunci în nesiguranța lor tot nu eraũ fericiți, cãci nu sciaũ dacã starea lor prezentã va dura etern saũ nu. Mai departe el adaogã cã îngerîi cei rãi saũ aũ dobãndit grația divinã într'un grad mai mic ca cei carî aũ rãmas credincioși, saũ, cãnd și uniũ și alțiũ aũ fost creați în mod egal bunî, aceștia din urmã s'aũ bucurat de un mai puternic ajutor divin¹⁾.

În ce privesce creațiunea, înțelepciunea și sfințenia îngerilor, Augustin se exprimã ast-fel: «Întrebã cine-va de unde? Ast-fel i-a creat Dumneđeũ. Întrebã cine-va de unde sunt ei înțelepți, ast-fel sunt ei luminați de Dumneđeũ. Întrebã cine-va cum sunt ei fericiți, ast-fel sunt ei prin participarea în Dumneđeũ. Prin el e stabilitã existența lor, în contemplarea lui sunt ei luminați de lumina eternã și prin unirea cu el sunt ei fericiți; ei sunt, privesc, iubesc, strãlucesc în eternitatea divinã, luminãzã în veritatea divinã și se bucurã în bunãtatea lui Dumneđeũ». Ast-fel ei formãzã statul primitiv, sfinț și ceresc, în care obiectul prin care ei existã și sunt fericiți este însuși Dumneđeũ cel care este viãța și nutrimentul tuturor acelora. carî nu cautã gloria lor, ci pe a acelora, care este Maiestatea cea mai înaltã

Îngerîi sunt organe curate ale lui Dumneđeũ. Legea divinã e datã prin îngerî, în carî Dumneđeũ, nu prin manifestarea sa, care rãmãne nevãduțã pentru ochiũ material, ci prin mijlocul ore cãror semne a devenit vizibilã, prin aceste creaturi sfinite. Ei sunt servitorîi și mesagerîi divinî,

¹⁾ De civ. dei XI, 11; XII, 9.

carî pricep cuvîntul sèu etern nu cu urechile corpului, ci cu ale spiritului. Ceea ce însă ei aud într'un mod neexprimabil și trebuie să o aducă la îndeplinire, ca să pară vizibil și priceput cu simțurile, acêsta o îndeplinesc ei pe cât de sigur tot așa de ușor ¹⁾).

Ingerii stau în relațiunii de aprópe și cu ómenii. Există un organism spiritual universal, lumea îngerilor și lumea spiritelor. «Un oraș al lui Dumnezeu, ei și noi. Ingerii lui Dumnezeu sunt și îngerii noștri și în așa mod îngerii noștri, după cum Christos al lui Dumnezeu este și Christos al nostru. După ei cum sunt al lui Dumnezeu, pentru că nu l-au părăsit pe Dumnezeu, tot așa sunt și al noștri, pentru că au început și pe noi să ne trateze ca pe concetățenii lor. Ei ne sunt dragi, se bucură împreună cu noi, ne ajută după puterile lor în sfintele rugăciuni ce le înalță către Dumnezeu, ne reprezintă pe noi» Ei sunt partea cea mai bună a aceleiași lumi spirituale, care trage după sine și pe cea l-altă: «o parte din lumea lui Dumnezeu rătăcesce încă și aceștia suntem noi; cea l-altă parte a aceștea din contră răspândesc ajutóre și aceștia sunt ei. Ei pedepsesc, când legea eternă, divină a lui Dumnezeu le poruncesce să pedepsescă; pe cei nenorociți îi ajută; mântuesc pe aceia pe cari îi iubesc atunci când ei se află în pericol. Acêsta este întocmai ca ajutorul unui membru sănătos față de altul bolnav, ca ajutorul ce-l dă cine-va tare altuia mai slab; Ei ne ajută după cum ajută tatăl și mama pe copii, ca dascălul pe elevi; acest serviciu nu are alt scop, de cât a ne conduce către acela în al cărui sfînt și etern serviciu stau, care serviciu este gloria lor și viața lor ²⁾».

M. P.

¹⁾ Huber, Philosophie der Kirchenväter pag. 276.

²⁾ Böhringer, Die Kirche Christi pag. 668, 670.

SFINTUL IOAN CHRISOSTOM.

«Stătut-a împărătesa de-a drépta ta».

DESPRE PARADIS *).

Veđi Biserica Ortodoxă Română an. XXIV No. 7.

Pentru aceia aúndind-că se vorbește de ast-fel de lucruri, să nu-ți le închipuești că sunt materiale, te rog, ci să ți ascuțești muntea, pentru-că cele materiale nu sunt de felul acesta; de ex., muntele nu e fecióra, fecióra nu rămâne logodnică, regina nu este și róbă; biserica însă de tóte este, fiind-că aceste însușiri nu se referă la corp, ci la suflet, pentru motivul că dacă se are în vedere trupul—cel vizibil,—ele se exclud unele de altele; iar în suflet aú o extindere mai mare. „Stătut-a împărătesa de a drépta Ta“. Impărătesă? Cum s'a făcut împărătesă cea desprețuită și săracă? Și unde s'a suit? Acéstă împărătesă a stat sus. Cum? Fiind-că împăratul s'a făcut rob; n'a fost, ci s'a făcut rob, de bună voia Sa. Bagă de sémă dar, a cunoște cele Dumneđești și înțelege cele ale iconomieí; fii cu luare aminte ce a fost și ce s'a făcut pentru tine, și să nu confundí lucrurile, nici să faci din scopul filantropieí, causă de blestem. El era sublim și acésta umilită; sublim era nu după loc, ci prin natura sa. Necoruptă era substanța; natura era nestricată, de necugetat, nevizibilă, necoprinsă, tot-d'auna fiind și în același mod existând; mai pre sus de cât îngerii, mai pre sus de cât puterile cele de sus, biruind cu cugetul și fiind mai pre sus cu muntea; nefiind posibil să fie veđut, ci numai cređut de ómeni. Ingerii 'l vedeau și tremurau; heruvimii își acopereau fața cu aripele; tóte cu frică. A căutat spre pămînt și l-a făcut să se

*) Acéstă cuvîntare a fost rostită de S. I. Chrisostom, cu ocaziunea smulgerii marelui domnitor, Eutropiú, din biserică.

cutremure. A înfricoșat marea și a secat, și din loc pustiū a făcut să se isvorască rîu. Munții i-a așezat cu măsură. Cum să vorbesc? Cum să Vă înfățișez? Majestatea Lui nu are sfîrșit, înțelepciunea Lui e nemăsurată, judecățile Lui nepătrunse și căile Lui neurmărite. Prin urmare Acesta este atât de mult și atât de mare, în cât nu știū, dacă sînt în stare să spun acest lucru; atât de mult și atât de mare este. Dar ce? Om sînt și omenește vorbesc. Limbă de lut am, ertare cer de la stăpînul meu, căci nu de nebunie întrebuițez cuvintele acestuia, ci din cauza lipsei și a slăbiciunii omenești, cum și din natura limbii noastre. Fii milostiv mie, Stăpâne, căci nu vorbesc ast-fel făcînd uz de nebunie, ci pentru că nu am alte cuvinte să mă exprim. Intr'adevăr nu mă opresc la josnicia cuvintelor, ci mă înalț la aripa sensului. *Cel ce este atât de mult și atât de mare.* Acestea le ȳic pentru ca nu cum-va mîrginindu-mă la vorbe și la sîrăcia celor spuse, să înveți și tu însu-ți să faci acestea. Pentru ce te miri, dacă eu fac lucrul acesta, cînd și Domnul Christos însu-și orî de cîte orî vrea să presinte ceva superior celor omenești, făcea tot ast-fel? Fiind-că și El cînd vorbea cu ómenii, întrebuița figurii omenești, care nu sunt destule să presinte spusele Lui, nici să se compare cu ele; însă pentru neputința celor ce-L ascultaū erau în de ajuns.

j). Incordéză-ți atențiunea și să nu te oboșești, dacă eu prelungesc cuvîntarea acésta. Precum atunci cînd se pare ceva, nu ni se pare ceea ce este, nici aici substanța nu se manifestă în golicțiunea sa, (căci nimeni n'a vĕđut pe Dumneđeu ceea ce el este; de pogorirea Lui însă, heruvimii au tremurat; pogoritu-s'a din cer și munții au fumegat; pogoritu-s'a El, marea a secat; pogoritu-s'a, cerul s'a clătinat; și dacă nu se pogora, cine era să sufere?) ci precum nu se pare ceea ce este, dar numai aceea ce 'i este cu puțința omului să vadă, pentru același motiv El ne pare une-orî bătrîn, alte-orî tînĕr, alte-orî în foc, sau în rouă, sau în apă, sau în arme, nu schimbînd substanța, ci acomodînd privirea după varietatea subiectelor. Tot ast fel și cînd voește cine-va să vorbească despre El, întrebuițéză figurii omenești. De exemplu: S'a suit pe munte și s'a schimbat la față înaintea lor și fața lui a strălucit ca lumina, iar haînele erau albe ca zăpada. A deschis, ȳice, puțin Dumneđeirea le-a arătat pe Dumneđeu, cel ce locuește întru El și 'și-a schimbat fața înaintea lor. Băgați de sĕmă cu de-amănantul la cuvintele întrebuițate, ȳice: „Și s'a schimbat la față înaintea lor, și haînele lui au strălucit ca lumina, iar obrazul sĕu ca sórele“ Fiind-că am ȳis: „atât de mult și atât de mare“, și am mai ȳis: „fii mi ostiv mie, stăpâne“, (nu stăruesc în cuvîntul acesta, dar mă uimesc și nu am alt compus) voesc ca tu să știi, cum că eu mi le-am însușit din Scriptură.

A voit, deci, Evanghelistul să arate splendorăea Lui Christos și ȳice: „a strălucit“. Dar cum a strălucit? Spune-mi? Fórtē mult. Și în ce mod a strălucit? Ca sórele. Ca și sórele, ȳici? Da. Pentru ce? Pentru că nu am altă stea mai strălucită cu care să l compar. Și era alb ca zăpada. Pentru ce ca zăpada? Pentru că nu am altă materie mai albă. Dar cum că n'a strălucit numai în ast-fel de mod, acésta se arată din următórele: „Și au căđut la p mînt discipolii“. Dacă ar fi strălucit ca sórele, ei nu

ar fi căzut, pentru că mai în fie-care ți vedeau sôrele și n'au cădut; dar atunci, pentru că strălucirea Lui a fost mai pre sus de cât sôrele și mai mult de cât zapada, neputând suferi splendorăa Lui, pentru aceea au căzut.

k). Spune-mi, prin urmare, O! Evangeliste, mai înalt de cât sôrele a strălucit și tu dicit, ca și sôrele? Da. Voind să-ți fac cunoscut lumina, nu am altă stea mai mare, nici altă figură, ce împărătește între astre.

Acestea le-am ținut, ca să nu insiști asupra joscniciei cuvintelor. Ți-am arătat căderea ucenicilor cu fața la pământ și nu numai că ei s'au amestecat, dar chiar căutați să intre în pământ de frică. Sculați-Ve însă, le țin, și i-a sculat pe ei și erau greoi, fiind-că nu putuseră suferi vehemența splendorii, ci amestecă le-a cuprins ochii lor.

Din care ține urmază că lumina cea părută era mai pre sus de cât sôrele; însă evangelistul a țin „ca sôrele“ întru cât el ne este cunoscut nouă ca cel mai superior față cu cele-l-alte stele (astri). Și încă, acest despre care am țin că este atât de mult și atât de mare (tantus et talis), a iubit o desfrînată (alus. firea cea stricată a nêmului omenesc). Desfrînată iubește Dumneșeu? Da, o desfrînată. Dumneșeu, o desfrînată? Omul, dacă iubește o desfrînată se condamnă, iar Dumneșeu cum o iubește? Da. Da. Omul iubind pe o lepădată se desfrîneză, iar Dumneșeu o transformă în feciôră. Prin urmare pofta omului este spre peirea celei iubite, iar iubirea lui Dumneșeu, mântuirea ei. Și a iubit o desfrînată cel atât de mult și atât de mare? Da. Pentru ce? Pentru ca să devină mire. Și ce face? Nu trimite pe nimeni din servitorii săi la ea, nu trimete către cea desfrînată îngerul, nu trimete archangelul, nu trimete pe heruvimi, nu trimete pe serafimi, ci El, amantul vine însuși. Fiind vorba de amor să nu-ți închipuești ce-va sensibil, ci caută sensul cuvintelor, precum albina cea bună sburând printre florii adună mierea și lasă plantele. A pofțit o desfrînată, și ce face? Nu o atrage sus, căci nu voia să aducă curva în cer, ci însuși s'a pogorît jos; neputându-se înălța ea sus, s'a pogorît El jos. Vine la ea și nu se rușineză, vine la coliba ei și o vede îmbătăată. Și cum vine? Nu cu substanța firei sale Dumneșești, ci se face așa precum era și amanta Lui.

Dar nu cu gândul, ci cu firea numai s'a transformat în acesta, pentru ca nu cum-va amanta Lui vedându-L, să se sperie, să trêsară de frică și să fugă. Vine către ea făcându-se om. Cum se face om? Se zemislește în mitră, crește treptat, treptat și umblă în calea vîrstei mele. Cine? Iconomia, dar nu Dumneșeirea; figura de rob, dar nu cea de stăpân, carnea mea, iar nu substanța Lui. Crește câte puțin și se amestecă cu omeni; cu tôte că pe acesta o găsește plină de rane, fiorosă și încărcată de demoni; și ce face? Se apropie de ea. Ea a vedut și a plecat (fugit). El chîamă pe magi. Pentru ce vă temeți? „Nu sunt judecător, ci doctor; n'am venit să judec lumea, ci s'o mântuesc“.

Chîamă imediat pe magi. O! Nouă și minunate lucruri! Pârğa imediat-a omenirei sunt magii. Stă în esle cel ce ține universul și înfășiat în scutece cel ce tôte le îmbracă. Templul (biserica) stă și Dumneșeu locuește în el. Magii vin și se închină imediat; vameș vine și se face

evangelist¹⁾, curvă²⁾, vine și se face fecióră; vine Chanaaneancă și primește iubirea de ómení. Acésta e ceea ce trebuie să facă cel ce íubește, să nu cэрă cu insistență vinovářii de păcate, ci să erte fără-delegile greșalelor. Și ce face? O primește și se unește cu ea. Și ce-í dá? Inel. Ce fel de inel? Duhul Sánt. Cum și St. Paul ăice: „Cel care ne-a întărit pe noi împreună cu voi, Dumneđeu, și cel ce ne-a pecetluit pe noi și ne-a dat arvuna Duhului“. Duh íi dá ei. Apoi íi ăice: „Oare nu te-am așeđat în paradis? Da. Și cum ai căđut de acolo? A venit diavolul și el m'a răpit de acolo. Ai fost plantată în paradis și te-a scos afară; dar, íată, acum te sădesc în mine însu-mí și eu te voiú susține. Cum? Nu îndrăsnește diavolul să se apropie de mine. Și nu te voiú sui nici în cer, fiind-că în mine însu-mí, stăpánul cerului, e mai superior locul în care te voiú purta, de cât cerul. Păstorul pórtă óia pe umérul sėu și lupul nu se apropie; mai mult íncă, eu chár íi permit să se apropie. Și purtând firea noastră, diavolul se apropie, ínsă este ínvins. „Te-am plantat în mine însu-mí“. Pentru aceea, ăice, Eú sunt răđacina, iar voi sunteți vișele; și sădind-o în sine-și, ce e în fine? Intr'adevér sunt păcătós, ăice, și necurat N'ai grijă, doctor sunt. Cunosc vasul meú, cunosc că s'a stricat. Era de lut mai 'nainte de acésta și s'a stricat. Eú îl prefac ínsă vasul acesta prin baea renașterei și 'l predaú focului. Și uíte: a luat lut de pămínt și a făcut pe om, adică l-a plásmuit. Diavolul ínsă a venit și l-a corupt Atunci a venit El însu-și, a luat íarășí, l-a frámíntat și l-a curățit prin botez; ínsă nu í-a lăsat trupul de lut, ci l-a făcut de os, predând lutul la focul Duhului. „El însu-și ne va boteza cu Duh Sfínt și cu foc“; în apă, ca să refacă; în foc, ca să íntărescă.

Pentru aceea Proorocul, prin inspirație de sus, profetínd ăice: „Ca vasele cărámídarului íi vei sfăríma“. N'a ăis ca vase de os, pe care le posedă fie-care; de óre-ce vasele cărámídarului sunt acele ce el le lucréză cu róta și care vase sunt de lut, iar vasele nóstre, de os. Spunénd, decí dar, de mai 'nainte „ca vasele cărámídarului íi vei sfăríma“, plásmuește din nou și curățește. Mě botez și forma mea se plásmuește din nou. Focul Spiritului o curățește și devine de os. Cum că cuvintele acestea nu sunt o pompă, ascultă ce ăice Iob: „Ne-a făcut pe noi lut“, iar Paul: „Avénd, decí dar, tesaurul acesta în vase de os“. Veđi puterea osului prin urmare; că el nu de foc, ci de Duhul Sánt se cóce (întărește). Dar cum e vas de os? „De cinei óri câte patru-deci fără una am primit (loviturí); de trei óri am fost bicíuit; o dată isbit cu pietro și vasul de os nu s'a spart; o nópte și o ăi am fost sub apă, în mare“³⁾. Íu adíncul mării a stat vasul de os și nu s'a ínmuiat; a naufragiat și tesaurul nu s'a pierdut; corabia s'a ínecat, iar povara ei a plutit (n'a pierit).

Decí dar, avénd tesaurul și ce tesaur? Darul Duhului, adică: dreptate,

¹⁾ Alusiune la Sf. Ev. Matheú, care era vameș, de profesiune.

²⁾ Alusiune la ómenirea, care se curățește; căci în totă cuv. Sf. Chrisostom, obișnuete a denota firea cea stricată a ómenirei cu expresiunea acésta.

³⁾ II Corinteni 11, 24—25.

sânțenie și rescumpărare. Ce? Spune-mă, „În numele lui Iisus Christos, scôlă-te și umblă“. Eneea, te vindecă Iisus Christos. Ție 'ți ȕice, Duh r u, ești de la el.

l). Aă v d t tesaur m i strălucit, de c t tesauzele  mp raților ? Și ce din cele de felul acesta p te să formeze mărgăritarul unui rege, de c t cuv ntul unui apostol? Pune diademe de imperator i cu miile și nu se m i sc l . Iar de la apostol un singur cuv nt a eșit și a readus în sine-ș  firea cea îndărătnică și a restituit-o în starea eș  primitivă. Deci dar, acest tesaur să-l a . O! Tesaur, tu care n' i nevoie a fi păzit, ci care păzești casa unde ești pus! A  înțeles, ce-am ȕis? Regi  p m ntului și st p nitorii c nd a  tesauze construiesc case mari; adică zidur , drug  puternici, uși, păzitori, br ște de încuiat, pentru ca tesaurul să fie asigurat, iar Christos a pus tesaurul din contră, nu în ceva de p tr , ci într'un vas de os. Dacă tesaurul este mare, pentru ce vasul este slab?; De  re-ce nu vasul păzește tesaurul, ci tesaurul, vasul. Pun e  tesaurul, cine p te să-l fure? A venit diavolul, a venit universul, a  venit cu miile și tesaurul nu l-a  putut fura; a fost biciuit și tesaurul nu s'a trădat, a fost  necat în mare și naufragi  n'a suferit, a murit și tesaurul a rămas. A dat deci dar, arvuna. Unde sunt cei ce blest m  vrednicia Duhului? Luați aminte: „Cel ce ne-a întărit împreună cu voi în Christos și ne-a dat arvuna Duhului“. Voi știți cu toți că arvuna este o parte din tot. Precum de exemplu. se duce un  re-care să cumpere o casă de mare val re și ȕice d -m  arvună, ca să am coraj. Un altul se duce ca să se  ns re, pregătește t t  zestrea și alte lucruri și ȕice: d -m  arvună. Ia aminte, deci, și în cumpărarea robului arvună și în t te negocierile, arvună. Și pentru că și Christos a făcut cu noi negocieri, căci era să mă  a ca mir s ,  m  prescrie și zestre, nu din lucruri și parale, ci zestre de s nge. Și cara zesire este: acordarea din nou a bunurilor pe care ochiul nu le-a v d t, urechea nu le-a auȕit și la inima omului nu s'a suit. De unde reese că mă-a prescriis de zestre nemurirea, lauda împreună cu îngerii, scăparea de mórte, eliberarea de păcat, moștenirea  mp r ției „mare bogăție“; dreptate, s nțenie, scăparea de cele de aici și aflarea celor viitoare, mare 'm  e deci. zestrea mea (a omenirei). Bagă de s m  cu exactitate și cuget  ce faci. A venit să  a curva, și fac amintire de ea, fiind-că era necurată și pentru ca tu să înțelegi amorul Mirelui. A venit, m'a luat; m -a prescriis zestrea și 'mă ȕice: „ ți d u bogăția mea“. Cum? A  perdut, ȕice, paradisul,  a-l pe el; a  perdut frumusețea,  a-o,  a t te acestea; dar mie nu mi s'a dat zestre aici.

m). Pentru aceea în zestrea ac sta,  a aminte, s'a preȕis: m -a prescriis în zestre  nvierea corpurilor, nestruc ciunea. Și  nviere a nu urm z  într'adev r în mod absolut nestrucăciunii, ci acestea sunt două lucruri diferite, pentru că mulți a   nviaț și mulți a  c d t: precum Lazăr și corpurile s nșilor. Dar ac sta nu este ast-fel, ci  nviere, nestruc ciune, împărtășirea împreună cu îngerii,  nt mpinarea Fiului în nori și ast-fel pururea cu Domnul vom fi; scăparea de mórte, eliberarea de păcat și cufundarea morții. Și ce sunt acestea? Ceea ce ochiul omului n'a v d t, urechea n'a auȕit și la inima omului nu s'a suit; și pe care Dumnezeu  -a pregătit celor ce-L  ubesc pre El.  m  d i bunătăți pe care e  ne

le cunosc? Da, ȕice. Aici te orînduesc, aici iubeşte-mă. Pentru ce nu-mi dai zestrea aici pe pămînt? Când vei veni la Tatăl meu, când vei veni în curţile mele împăreăteşti. Eă am venit la tine, iar tu nu vrei să vii la mine. Eă am venit, dar nu ca să rămân aici, ci să te iaă şi să mă înalţ la cer. Nu căuta aici zestre; aiă speranăă de tôte şi pentru tôte credinăă Şi aici nu-mi dai nimic? Primeşte arvuna, ȕice, ca să Mă creăi în viitor; ia ceva de zelog; ţine logodirea. Cum şi Paul ȕice: „Căci v'am alcătuit pe voi“.

Ca logodire ne-a dat nouă Dumneăă cele presente; logodire sunt cele presente, arvună sunt ele, iar tótă zestrea este acolo. Cum? Eă voiă arăta: aici îmbătrînesc, acolo nu îmbătrînesc; aici mor, acolo nu mor; aici mă întristez, acolo nu mă întristez; aici sărăcie, bôlă şi uneltiri rele, acolo nimic din cele de felul acesta; aici întunerec şi lumină, acolo numai lumină; aici complot, acolo libertate; aici bôlă, acolo sănătate; aici vieăă vremelnică, acolo însă vecinică; aici păcat, acolo dreptate iar păcat nicăeri; aici invidie, acolo nimic de aăa fel. Dă-mă, ȕice, acestea. Aşteptă, ca să se mântuiască şi cei împreună cu tine slujitori, aşteptă. „Cel ce ne întăreşte pe noi şi ne-a dat nouă arvuna“. Şi ce fel de arvună ne-a dat? Duhul Sânt şi îmbelşugarea Luă. Dar ce vorbesc despre Duhul. A dat Apostolilor inel, ȕicend: „Luaăi şi daăi tuturor“. Oare iuelul se împarte? Se împarte, dar nu se desparte; se împarte dar nu se distruge. Invaă-te a cunoşte îmbelşugarea Duhului. A primit Petru Duh Sânt, a primit şi Paul; a cutreerat universul, a deslegat păcătoşi de păcate, a îndreptat schiopă, a îmbrăcat despueăi, a înviat morăi, a curăăit leproşi; pe diavol l-a amuăi, pe demonă i-a înecat, cu Dumneăă vorăia, biserica a întemeiat, temple din temelie a dărîmat, altare a răsturnat, răutate a nimicit, virtutea a plantat, pe omeni ingeră i-a făcut.

n). Tôte acestea am fost (noi omeniă). Arvuna acăsta a umplut tot universul; iar când ȕic tot universul, înăteleg atăt, cât pămînt lumineăă sórele: mare, insule, munăi, văă şi coline. A cutreerat ca o sburătore, luptând cu o gură, făcătorul de corturi, mănuiitorul de daltă şi cusătorul de pieă. Şi acest meşteşug nu i-a stângăcit virtutea, ci făcătorul de corturi era măă tare de cât demoniă, cel neexersat în dialectică, măă filosof de cât filosofă. De unde acăsta? Promise arvuna, luase inelul şi i-a dedea ocol.

Toăă vedeăă, că Impăratul a alcătuit natura noastră. Avăăd demonul şi a plecat, a văăd arvuna, tremura şi se retrăgea înapoi; vedeă haăne şi fugă. O! Putere a Duhului! Nu numai sufletului, nu numai trupului ci şi haănei i-a dat putere; şi nu numai haănei, dar şi umbrei. Umbla Petru în cóce şi în colo, şi umbra lui tăăaduăa bóle, alunga demonă şi scula morăi. Iar Paul cutreerând universul, tăăa ghimpăi impietăăii, şi ca un agricultor iscusit, avănd plugul învăătăturei arunca semăna pieăăăii. Şi pe unde a călătorit? Pe la Traci, pe la Sciăi, Indi, Maură, Sardinieni, Goăi; a mers către fiare selbatice şi pe tôte le-a schimbat. De unde aăa? Cu puterea arvunei. Cum a durat? Cu puterea darului Sântului Duh. Chiar el care împărtăăia arvuna Duhului, era om simplu, despoiat şi desculă. Pentru care şi ȕice: „Şi pentru acăsta cine este capabil? Capacitatea însă ne e de la Dumneăă, cel ce ne-a învrednicit

a fi miniştrii, adică servitorii legii celei nouă, nu ai literei, ci Duhului“¹⁾. Iată, acum, ce a făcut Duhul: a găsit pământul plin de demoni şi l-a făcut cer. Să nu vă închipuiţi însă cele prezente, ci să repetaţi în cugetele voastre cele ce s’au petrecut pe atunci. Atunci era plângere, pretutindenii atunci erau altare, pretutindenii fum, pretutindenii miros de jertfă, pretutindenii desfrînări, pretutindenii sărbători, pretutindenii jertfă, pretutindenii demoni în beţie, pretutindenii îngrădire diavolească, pretutindenii desfrînare încoronată; şi Paul, unul era. Cum nu s’a înecat? Cum nu s’a prăpădit? Cum a vorbit? A intrat în Tebaida şi a luat robii; a intrat în curţile împărăteşti şi a dobândit pe imperator ucenic; a intrat în judecătoria şi judecătorul i-a zis: „Puţin mai trebuie să mă convingi, ca să devin creştin“ şi l’a câştigat discipol al său; a intrat în închisoare şi a luat pe temnicer cu sine. A plecat în insula barbarilor şi vipera a făcut-o învăţător¹⁾. A mers în senatul roman şi l-a atras în partea sa.

A plecat spre rîuri, a plecat în locuri pustii, în toate părţile universului: nu este ţară, şi nu este mare, să nu se fi împărtaşit de isprăvile lui.

Arvuna inelului a dat-o şi dând-o zice: „Unele ţi-le dau acum, iar altele ţi-le promit“. Pentru aceea Profetul spune: „Stătut-a împărătesa d’a dreapta ta în haină aurită“. Nu e vorba aci de haină, ci de virtute. Pentru care şi Scriptura în altă parte zice: „De ce ai intrat aici neavînd haină de nuntă?“²⁾ Prin urmare nu de haină e vorba, ci de desfrînare, faptă necurată şi scârbosă. Căci precum păcatul sunt haînele cele uric ôse, tot ast-fel cele aurite sunt virtutea. Dar haîna acesta era a împăratului, căci el însu-şi i-a dat ei şi haină, de ôre-ce era urită şi despoiată. Şi „împărătesa a stat de-a dreapta în haină aurită“. Nu e vorba de haină, ci de virtute. Nu i-a zis haină de aur. Bagă de seamă, că însu-şi cuvîntul are multă nobleţă de sensuri. Nu a zis, de aur, ci aurită. Ia aminte cu înţelepciune: haină de aur, e aur; iar aurită, are o parte de aur şi alta de mătăasă. Pentru ce n’a zis, că mirésa poartă haină de aur, ci aurită. Fii atent: membrii bisericeii au diferite calităţi, fiind-că într’adevăr nu toţi avem acelaşi mod de viaţuire, ci unu ’şi păstrează fecioria, altul devine văduv, altul se exercită în pietate etc., şi haîna bisericeii e conduita membrilor ei.

o). Pentru că, deci dar, stăpînul nostru cunoştea împrejurarea, că dacă ar tăia o cale mulţi s’ar lenevi, pentru aceea a tăiat²⁾ diferite căi. Nu poţi să intri prin virginitate, intră prin monogamie; nu poţi prin monogamie, atunci chiar prin o adouă căsătorie. Nu poţi să intri prin înţelepciune? Intră prin milostenie. Nu poţi prin milostenie? Intră prin post. Nu poţi să faci una? Iată cea-l-altă. Nu poţi cea-l-altă? Iată acesta.

Pentru aceea n’a zis haină de aur, ci aurită. Haîna însă este şi de aur, şi de porfiră, şi de mătăasă. De, nu poţi fi în haină de aur, fii în

¹⁾ Acta Apostolorum. XXVIII.

²⁾ Tăiat e în loc de a deschis. ἄετρεμ.

cea de mătasă. Te primesc, numai îmbrăcat să fii. Acest lucru are și Sf. Paul în vedere când dice: „Dacă clădește cine-va pe temelia acesta: aur, argint și pietre scumpe“. Nu poți fi piatra cea scumpă? Fii aur. Nu poți să fii aur? Fii argint, numai fii la temelie. Și iarăși spune aiferea: „Alta este slava sórelui, alta slava lunei și alta slava stelelor“. Nu poți să fi sóre? Fii lună. Nu poți fi lună? Fii stea. Nu poți fi o stea m re? Fii cel puțin mică, numai în cer să fii. Nu poți rămâne feoiorelnic? În sóră-te fiind cu înțelepciune, numai cum recomandă biserica. Nu poți să te lipsești de proprietatea ta, dar fă însă milostenie: numai după cuvîntul bisericeii, după starea în care te găsește și după prescripțiunile creștinismului. Aurit e veșmîntul, și variat este el. Nu-ți închid drumul, căci îmbelșugarea virtuților a ușurat îngrijirea Impăratului. „In veșmînt aurit îmbrăcată și împodobită“. Felurit este veșmîntul ei și dacă voești desvoltă profunditatea cuvîntului đis și veđi în ce constă haîna cea aurită. Aici unii sunt monachi, alții practică căsătoria cinstită, ne fiind întru nimic mai pre jos de cât aceștia. Alții sunt monogami, altele 's veduve în flórea vîrstei. Pentru ce paradis? Pentru ce e minunat de varietăți? Fiind-că în el sunt flóri diferite, și arbori, și mult mîrgăritar. Multe sunt stelele, dar unul e sórele; multe sunt felurile de viețuire, dar unul e paradisul. Multe sunt și bisericile, dar tot unul e raful; multe biserici, dar una e mama. Unul e corpul, unul ochiul, unul degetul, dar tóte una fac. Același e mare, mic, și mai mic. Fecióra are nevoie de cea căsătorită, ca să nu desprețuiască nunta. Rădăcina nunții este virgina.

Tóte sunt legate, cele mici de cele mari și cele mari de cele mici. „Stătut-a împărătésa de-a drépta Ta îmbrăcată și împodobită în haîna aurită. Deci dar, Ascultă-mé, fică Cumnatul de mână ¹⁾ dice miresei o să eși către ginerele tée, care 'ți este superior atăt prin substanță, cât și natura Sa. Eú sunt cumnatul de mână. Ia aminte, fică. De odată s'a făcut soție? Da. Căci întru nimic nu este aici vorba de ceva trupesc. Pentru-că ca soție s'a logodit cu ea, ca fică o sêrută, ca servitóre se îngrijește de ea, ca virgina o păzește, ca paradis o îngrădește, ca membru o protege, ca cap o apără, ca rădăcină o planteză, ca păstor o paște, ca Mire se logodește cu ea, ca dătător de milostenie o iartă, ca óie se junghie, ca mire o conservă în frumusețe și ca bărbat o protege. Sen-surile sunt multe, pentru ca și noi să ne împărtaşim cel puțin de o mică parte. Ascultă, fică, și uítă-te, și veđi lucrurile cele de nuntă și cele spirituale. Ascultă, fică. La început ea era fica demonilor, fica pămîntului, o nevrednică, de și acum a devenit fica Impăratului. Acest lucru însă, a voit cel ce s'a amurezat de ea. Căci cel ce se amurează, nu examinează modul și amorul nu se uítă la uriciune; neimindu-se amor și pentru faptul că de mai multe ori iubește și ceea ce este urit. Așa a făcut și Christos; a vedut-o urită (căci nu pot dice, că era frumoasă) și s'a amurezat de ea, și o face tînără, neavënd pată sau sbărcitură. O! Mire, cel ce înfrumusețeză uriténia miresei. Ascultă, fică, ascultă și

¹⁾ Pe alocurea se dice și trate de ginere, saú și cavaler de onóre.

veđi. De două ori ăice: ascultă și veđi; aceste două se referă la tine, una la ochi și alta la urechi.

Zestrea ei consista, într'adevăr, în aăuire; cu tóte că unii mai ageri la minte aă prevăăduț să aștepte pe cei mai slabi și eă vă laud, că aă primit lucrul acesta mai repede, dar nici pe acei ce vin mai pe urmă nu-i condamn; zestrea ei constând în aăuire (și ce este ceea ce ăic eă în aăuire? În credință. „Căci credința din aăuire“. În credință, nu în dobândire, nu în oră-ce experiență).

Am ăis mai înainte că în două părți se divide zestrea ei. Și că o parte i-a dat-o ei ca arună, iar partea cea l-altă i-a promis-o în viitor. Ce i-a dat ei? I-a dat ertarea păcatelor, scăparea de iad, dreptate, sfințenie, rescumpărarea, trup stăpânesc, masă Dumneăescă, duhovnicăscă, învierea morților, tóte acestea le avea apostolul. Prin urmare unele i le-a dat, iar altele i le-a promis; și unele constă în experiență și dobândire, iar altele în nădejde și credință. Și ascultă. Ce i-a dat? Botezul și jertfa. Acestea în experiență, însă veđi. Ce i-a promis? Inviere, nesticăciunea corpurilor, împreunare cu ingerii, șederea împreună cu archangelii, contactul cu el, viața cea nesticăciósă, bunuri pe cari ochiul nu le-a veđut, urechea nu le-a aădit și care la inima omului nu s'aă suit, și pe care Dumneăeă le a pregătit celor ce-l iăubesc pe El“

p). Căutați de înțelegeți ceea ce s'a ăis, nu pierdeți. Căci eă pentru aceea 'mă depun silința, ca să vă fac să pricepeți. În două era ăespărțită zestrea ei: în cele prezente și cele viitoare; în cele ce se veđ și în cele ce se aud; în cele ce s'aă dat și în cele despre cere. s'a creăut; în cele din experiență și în cele din dobândire; în cele din viața prezentă și în cele de după înviere. Acestea le veđi și despre acelea aădi vorbindu-se. Veđi, deci dar, ce ei ăice. Ca să nu se pară că numai acestea a lucrat; de și eraă mari și nespuse și mai pre sus de ori ce minte. Ascultă, fică, și veđi. Ascultă pe acelea și privește pe acestea, ca să nu ăici: iarăși în nădejde? Iarăși în credință? Iarăși în viitor? Și veđi. Pe acestea ți-le daă, pe acelea ți-le promit. Acelea într'adevăr, în speranță, iar acestea primește-le ca amanet, ia le ca arună, ține-le ca zelog saă dovadă. Iți proănit împărăție, crede-mă din cele prezente, crede-mă. Impărăție imă promiți? Da. Pe cel mai mare ți-l-am dat, pe stăpânul, care într'adevăr n'a cruțat nici pe Fiul Săă, ci l-a preat pentru noi toți. Și cum, n'o să ne dăruiască tóte împreună cu Fiul Săă? Ne daă înviere corpurilor? Da.

Pe cel mai mare ți-am dat. Ce ne-ăi dat? Liberarea de păcat. Și cum e cel mai mare? Căci păcatul a născut mórtea. Am junghiat mama, nu voiă junghia și pe Fiul? Am uscat rădăcina și nu voiă ridica fructul? Ascultă, fică, și veđi. Ce să veđ? Morți sculați, leproși curățiți, mare înfrinată, paralitic încordat, paradis deschis, pâini curătoare, păcate deslegate, schiopi săltând, tâlhar devenind cetățean al paradisului, vameș ajuns evanghelist, curvă mai cuviincióasă de cât virgina. Ascultă și veđi; ascultă pe acelea și veđi pe acestea. Din cele prezente ia o dovadă și despre acelea ți am dat un zălog. Acestea sunt mai bune de cât acelea. Și ce vrei să ăici? Acestea sunt ale mele. Ascultă, fică, și veđi. Acestea sunt zestrea. Ce aduce mirăsa cu sine, Să vedem. Aduci și tu ceva, ca

să nu fii fără zestre? Eū ce am să aduc de la altare, de la mirosul jertfelor, de la demoni? Ce am să aduc? Ce? Stratornicie și credință. Ascultă, fică și veđi. Și ce vreī să fac? „Uită pe poporul tău“. Al cui popor? Al demonilor, al fumului, idolilor, mirosului de jertfe și sângelui. „Veđi și uită poporul tău și casa părintelui tău“. Părăsește pe tatăl tău și vino la mine; căci eū am lăsat pe Părintele Meū și am venit la tine și tu nu lași pe tatăl tău? Aci cuvîntul „am lăsat“ despre Fiul, să nu-l socotești ca o părăsire de tot¹⁾.

Am făcut concesiune, am pus în aplicare iconomia divină, am luat corp omenesc. Mirelui și miresei acest lucru le aparține, da a lăsa pe părinții lor și a se uni unul cu altul. Ascultă, fică, și veđi și să uiți poporul tău și casa Tatălui tău. Și ce-mī dai, dacă voīu uita? „Și se va amureza împăratul de frumusețea ta“. Ai amant pe stăpânul, și dacă 'L-ai pe El ca amant, ai și cele ale Lui. Dacă ați putea înțelege cele spuse, căci sensul e fin de tot și eū voesc să astup gura jidovilor.

Dar încordați-vă atențiunea, căci orī de ascultați, orī de nu, eū sap; eū ar.—Ascultă, fică, și veđi, și uită poporul și casa părintelui tău și se va amureza împăratul de frumusețea ta. Aici cuvîntul frumusețe, jidanul îl înțelege sensibil, adică nu spiritual, ci corporal.

r). Bagă de sémă, să vedem ce este frumusețea corporală și ce este spirituală. Este suflet, este corp; douē substanțe există, și există frumusețe a corpului și a sufletului. In ce constă frumusețea corpului? Sprincene gróse, ochiū rîđînd, obraz roș, buze finichii, ófă înaltă, pē creț, degete lungi și frumóse, virste în flóre și o colóre albă. Acéstă frumusețe corporală depinde de plăcerea omului, saū vine de la natură? E cunoscut de toți cum că vine de la natură. Ia aminte ca să înțelegi gândurile filosofilor. Acéstă frumusețe a feței, a ochiului, a părului, a frunței este un ce de la natură, saū dacă depinde de buna-voință a omului? Evident că vine de la natură. Și urăciunea chiar cu nenumărate dresuri artificiale ne póte deveni frumusețe în ceea ce privește corpul, căci cele neschimbătóre ale naturei sunt fixate prin limite stabile neputēnd trece de colo, colo. Cea frumósă fiind tot-d'auna frumósă, chiar dacă nu întrebuințeză dresuri; iar cea urită nu póte să devină frumósă, cum nici cea frumósă, urită. Pentru ce? Fiind-oă acestea aparțin naturei. Ai vęđut. prin urmare, frumusețea corporală? Aide să vedem acum la suflet; servitóreă către stăpână. Către suflet, haide. Veđi acea frumusețe, saū mai bine ascult-o, căci nu poți s'o veđi, fiind nevisibilă. Ascultă însă acea frumusețe. Cam ce este frumusețea sufletului? Cumpătarea, modestia, milostenie, dragoste, iubire de aprópele, iubirea firéscă către părinții și frații noștri, supunere față cu Dumneđeu, împlinirea legei, dreptate și umilință. Acestea sunt frumusețele inimei; dar ele nu sunt produs al naturei, ci ele sunt căstigate prin buna-voință a omului. Și cel căruia 'i lipsesc aceste frumuseți, póte să 'și-le însușiască; iar cel ce le posedă și se lenevește, le pierde. Precum, decī dar, am đis, că cea urită nu póte deveni frumósă, tot ast-fel acum, din contră, susțin

¹⁾ Fiul fiind nedespărțit de Tatăl, Sf. Chrisostom atrage atențiunea spre a nu părea că vorbește eresie.

că sufletul urît póte să devină frumos; căci ce fel de suflet a fost mai urît de cât al lui Paul, când el era blâsfemator și înjurător, iar mai frumos de cât el cine era, când a ȓis: „Luptă bună m'am luptat, drumul l-am făcut, credința am păzit?”.

Ce era mai urît de cât sufletul tâlharului de pe cruce, iar mai frumos de cât ceea ce a devenit el, când a auȓit: „Amin, ȓic ție, astă-ȓi vei fi cu mine în Raiu”. Ce? Ce mai uricȓos de cât vameșul, pe când era răpitor? Inșă ce mai frumos de cât el, când și-a dat propria lui sentință? Frumusețea corpului, veȓi, nu se póte schimba întru cât nu depinde de buna-voință a omului, ci de natură, iar frumusețea sufletului ne-o procurăm din buna-voință. Acum știți condiȓiunile. Ce condiȓiuni? Că frumusețea sufletului depinde de la supunerea către Dumnezeu, căci dacă un suflet urît ascultă de Dumnezeu, lepădă urȓtenia și devine frumos. „Saule, Saule, pentru ce mă urmărești? Iar el ȓise: „Cine ești, Dómnne? Și Domnul răspunse: „Eu sunt Iisus“. Atunci el s'a supus și supunerea acésta i-a înfrumusețat sufletul cel urît. Apoi ȓice către vameș¹⁾: „Vino, urméză-mi“. Și el s'a sculat și a devenit apostol. Sufletul urît s'a făcut frumos. Și de unde acésta? De la supunere. Și pescarilor le-a ȓis: „Veniți după mine și vă voi face pescari de ómeni“. Din care supunere s'a înfrumusețat cugetul lor. Să vedem aici, ce se ȓice frumusețe? „Ascultă, fică, și veȓi și uita poporul tȓu și casa tatălui tȓu și se va amureza Dumnezeu de frumusețea ta“. De ce frumusețe? De frumusețea sufletului. Cum? Pentru că a uȓtat, ȓice. Așa dar, ascultă și uita. Căci acésta depinde de la o bună-voință. Ascultă, ȓice. Urȓtă fiind ascultă și urȓtenia corpului remâne; inșă ȓi sufletului păcătos: ascultă; și de se va supune, veȓi cu ce fel de podóbă se înfrumusețéză. Fiind-că, deci dar, uricȓunea miresei nu era naturală, ci de bună-voință (căci n'a ascultat pe Dumnezeu, ci a călcat porunca Lui), pentru aceea i-a administrat un alt medicament. Urȓtă, prin urmare, te-ai făcut nu din natură, ci din buna ta voință; iar frumósă din supunerii saú ascultare. „Ascultă, fică și veȓi, și uita poporul tȓu, și casa tatălui tȓu și regele mult va dori frumusețea ta“. De unde reese, ca tu să știȓi, că eu nu vorbesc de nimic sensibil; și când auȓi de frumusețe, să nu-ȓi închipuești: ochi, nici nas, nici gură, orȓ gât, etc., ci: bună cucernicie, credință, dragoste, etc., adică cele interne. Căci tótă mărirea ficei Impératului, internă este. Iar pentru tóte acestea să mulțămim lui Dumnezeu, dătătorului, căci numai Lui i se cuvine gloria, mărirea, cinstea și puterea în vecii vecilor. Amin.

Antipa și Evghenie.

¹⁾ Sf. Evang. Matheti.

Omul, Morala Creștină și influența acestei morale asupra vieții sale.

Morala creștină chiar de la început a avut inimi și inimi neîmpăcați. Furia acestora era cu atât mai mare, cu cât principiile morale Evangelice erau mai presus de morala tuturilor timpurilor, de morala tuturor filosofilor trecutului și prin ele se regenea viața și moravurile tuturor acelor, cari credeau în Iisus Christos. De îndată chiar după convertirea lor la credința în Christos, își schimbeau cu desăvârșire viața, năzuințele și toate pornirile și obiceiurile lor de mai înainte, crude, sălbatice și neumane. Și cum o astfel de morală tindea la adevărata fericire socială a omului aici pe pământ și-i prescria reguli, prin cari nu numai să ducă o viață demnă de om, ca ființă rațională, dar să-l asigure despre existența și dobândirea unei vieți eterne dincolo de mormânt, se înțelege că o astfel de morală nu poate fi suferită de aceia, cari voiau nu înălțarea omului, ci abrutizarea și înjosirea lui. Pentru acesta lesne se explică, pentru ce această morală a găsit vrăjmași interesați în toate timpurile. Aceștia au adus tot felul de atacuri și tot felul de calomnii, contra principiilor bine făcătoare ale moralei Evangelice, dar la toate aceste atacuri și calomnii s'a răspuns cu succes și morala creștină a subsistat, aducând omului servicii reale în tot timpul, în tot locul și ori și unde el a voit a trăi, având drept călăuză în viața sa această morală. Dar cea mai de căpetenie și s'ar putea zice, cea mai fondată dintre acușățiunile, atacurile și detestările aduse moralei Evangelice, este fără îndoială aceea, că și această morală, zic inamicii ei neîmpăcați, *nu se deosebește de cele alte, căci și ea nu a putut stârpi viațile; că și în rîndurile creștinilor sunt oameni răi, vițioși și chiar și*

criminali..... Da, este adevărat, nimeni nu poate tăgădui acésta; dar se întrebă, origina vîțiului, a păcatului și chiar a crimei, nu este ea tot așa de veche, ca și omul? Nu ne arată, atât și Sfînta Scriptură, cât și clasicitatea veche Grécă și Romană, că păcatul și vîțiul sunt tot așa de vechi ca și omul? ¹⁾ Și dacă morala creștină nu le-a putut stărpi, trebuie ea a fi condamnată pentru acésta? Dar se întrebă, există vre-o morală, care să le fi înfierat mai cu asprime și să îndemne pe om a se depărta și păzi de ele, ca morala creștină? Și dacă acéastă morală este singura în omenire, de când ea există, ore nu le-a justificat sub nici un raport, ci tot-d'auna a spus omului a se păzi, de a nu cădea în păcat, mai ales, că el din natura sa fiind pornit și înclinând mai mult spre rău, din cauza consecințelor păcatului original, trebuie ca tocmai pentru acéastă superioritate a ei acéastă morală să fie depreciată, mai ales că ea tinde a înfrâna chiar și pornirile naturale ale naturei celei păcătoase a omului? De sigur, că nu și răspunsul este cu atât mai favorabil pentru morala creștină, cu cât știut este astăzi, că omenirea nu a putut găsi și nu a putut afla nicăeri, nici odată, de când ea există principiul de morală mai rezonabile, mai certe, mai solide, mai populare, mai propriu și mai potrivite pentru natura omului ca ființă rațională, de cât principiile moralei Evanghelice. Tot ce a putut produce geniile omenestii ale tuturor națiunilor, înainte de creștinism pe acest teren, este cunoscut și totă morala secolilor și a popórelor celor mai culte, a Grecilor și a Romanilor, s'aun perdut și aun rămas literă mórta și abstractă pentru posteritate. Istoria este martoră, ea ne arată excentricitățile la cari se dedeau chiar aceste popóre, sub îndemnul legilor lor morale, ce le-aun fost date de filosofi și învățații timpului. Singură morala creștină trăește de două-zeci de secole; se acomodează cu viața socială a omului în toate timpurile, tuturor treptelor și condițiunilor sociale, ori unde s'ar afla omul și tinde a-i uni pe toți într'o adevărată frățietate și iubire reciprocă, ca frați între dênșii și fii ai aceluiași părinte, Dumnezeu.

Aci și întru acésta este proeminența sfintei nóstre morale creștine, trăinicia și eternitatea ei. Cu acésta covîrșește, întrece și se deosibește ea de ori și ce fel de morală ome-

¹⁾ Comp. Genesa cap. III și următoarele, Tacit. Analele Cart. IV, 74.

nescă. Tóte aũ avut în vedere pe om numai dintr'un anume punct de vedere; tóte aũ plecat spre a norma anume neputințe ale lui; tóte 'l aũ socotit, unilateral, singurã acéstã moralã, plecând nu de la om, ci de la voința lui Dumnezeu, pe care o considerã ca legea supremã a omului, 'l aratã, cã el trebuie și este dator a se asemena cu viața lui întru tóte lui Dumnezeu, principiul bunãtãței și al iubirei, pãrintele comun al tuturor ómenilor, cari sunt creatura și fãptura mâinilor sale și puind omului și tuturor ómenilor de apururea, în tóte momentele și în tóte mișcãrile vieței lor în vedere, cã trebuie a urma și a ímplini în tótã viața și faptele lor acest principíu, singurul pe care urmându-'l și practicându-'l este cu adevãrat om și ființa raționalã, tinde prin el a regenera întréga naturã a omului, a' l ínobila și a' l înãlța cu mintea și cu sufletul, spre a și da sémã de tóte faptele sale, a se feri de rãu și a face numai binele.

Acéstã este morala creștinã, față de om și la o ast-fel de sublimã moralã ne îndemnã și ne povãțuește a urma Evangeliul descoperit ómenilor prin însuși Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Christos.

Mântuitorul, îndatã ce a ales pe sfinții sãi Apostoli, cãrora urma a le íncredința Dumnezeesca sa învãțaturã, el, începând a predica cele dânteiũ cuvinte ale sale aũ fost regulã de moralã, dupã care urma a se conduce, atãt Apostoli, cãt și toți ce aveau a crede în numele sãu și a' l mãrturisi pre el de Christos și Dumnezeu. El începe predica Evangeliul sãu, saũ predica pentru mãntuirea ómenilor, prin cuvintele: *«Fericíți cei sãraci cu Duhul, cã a aelora este împãrãția cerurilor»*.

Sublime cuvinte! Mântuitorul ne învãță, cã trebuie sã sperãm și sã credem, cã împãrãția lui Dumnezeu, la care trebuie sã aspirãm, póte sã facã fericirea nóstrã chãr aci pre pãmînt, mãi mult de cãt alipirea nóstrã cãtre bunurile pãmîntești ale vieței aceștia. Și cu adevãrat, cãci faptele dovedesce cu prisosința acest adevãr. Toți cei ce-și pun nãdejdea lor și așteptã fericirea numai de la bunurile lumei aceștia, de la avuții și altele, toți aceștia, în tótã viața lor sunt absorbiți și stãpãniți de tot felul de grijã și nemulțumiri, cari le face viața lor nemulțumitã și chãr nefericitã.

Dar inimici Evangeliului și ai moralei creștine gãsesc de cuviința a ataca și blama cuvintele Mântuitorului și morala

Evangelică și dintr'un alt punct de vedere, anume acela, că el dând regulele sale de morală omului, n'a ținut seamă de slăbiciunile naturei omenești, de interesele omului și de tot ce trebuie să'l lege cu lumea acésta materială.

El zice, că Mântuitorul ne-a ordonat a renunța cu desăvîrșire la toate acestea și în acésta renunțare vrăjmași Evangelicului le place să vază sacrificarea virtuței, recompensei în schimbul unei alte virtuți abstracte și recompense în viața viitoare. Nimic mai neadevărat de cât o ast-fel de afirmare. Ea provine, precum se va vedea din intențiunea vădită și interesul, ce aceștia au de a combate prin tot felul de mijloce ertate și neertate, sfinta, curata și perfectă morală Evangelică a Domnului nostru Iisus Christos.

Mai departe Mântuitorul continuând preceptele sfintei sale morale, adaogă: «Feriți cei blânzi, că aceștia vor moșteni pământul». Adică trebuie a înfrâna și a domina toate pornirile noastre; apoi continuând zice: «Impacă-te cu pârâșul tău, degrabă, până ești în cale cu el, ca nu cum-va pârâșul să te dea judecătorului și judecătorul să te dea slugei și să te arunce în temniță și să nu poți eși de acolo, până ce nu vei plăti totă datoria». El ne învață, ca să cerem de la Dumnezeu mai întâi pânea cea spre ființă și ne asigură acela, cari caută mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Sa, toate cele-l-alte se vor adăoga, căci ast-fel este cu cei-ce cred și 'și îndreptă cu credința rugăciunile lor către Dumnezeu. Toate vor fi credinciosului după credința sa ¹⁾.

Apoi el ne spune: «Invățați de la mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor vóstre. Luați jugul meu peste voi că este bun și sarcina mea ușoră este. Fiți darnici și se va da voue măsură bună, îndesată și scuturată și vărsându-se vor da în stnul vostru, că cu acea măsură, cu care veți măsura, se va măsura voue ²⁾». El interzice ipocrisia, fiind-că nu este nimic acoperit, care nu se va descoperi și nimic nu este ascuns, care nu se va cunoște. El adaogă: «Ceea ce veți zice și veți face la întuneric, se vor auzi la lumină și ceea ce veți grăi la ureche în cămări, se va propovedui deasupra caselor. Combate avariția, arătând că bogăția și bunurile vieței aceștia, nu pot

¹⁾ Comp. Matei V, 3, 25. VI. 11, 23, 33, etc.

²⁾ Comp. Matei XI, 29; Luca VI, 38.

să ne conserve și să ne păzescă viața. Combate mândria, orgoliul și îngâmfwarea, arătând, că acestea de gradază pe om și 'l duce în cele din urmă la cea mai extremă umilință. În parabola fiului risipitor zugrăvește foarte caracteristic desfrinarea și risipa și în musturarea de cuget și rușinea, ce coprinde pe fiul neascultător, dă regule de viață, cum trebuie a întrebuinta cu cumpătare și pentru binele aprópelui bunurile lumii acestuia.

În tóte regulele și perceptele sale de morală, Mântuitorul voește a ne înălța de la cele pămîntești la cele cerești. Acolo ne spune, că trebuie să fie pentru noi scopul final în tóte acțiunile și întreprinderile vieței nóstre. Totul să facem cu credința în Dumnezeu, principiul absolut al binelui, vėzătorul a tóte și rásplătitorul faptelor nóstre. Viața eternă și credința în nemurirea sufletului, să ne silim a o dobândi și în acéstă speranță să nu ne alipim și să nu fim servi, nici să ne stăpânescă cele pămîntești. Asupra tutor acestora ne învață a fi simpli, iconomi pentru ca prin buna lor administrare să ne facem vrednici de bunuri eterne și respălțire în ceruri.

Tot ceea ce ne învață Mântuitorul prin preceptele sale morale, acelaș lucru ni'l recomandă la rîndul lor și sfinții săi Apostoli. Sf. Apostol Pavel ne spune: «Necaz și strimtorare este preste tot sufletul omului, care face rău și săvırșește fără de lege, fie el iudeu sau elin; iar mărire și cinste și pace este aceluia, care face binele, fie că ar fi el iudeu sau elin» ¹⁾).

Dumnezeu dară nu exceptă pe nimeni; chiamă pe toți de o potrivă la sfînta și curata sa morală, căci prin ea dă reguli, cari convin tutor ómenilor, din tóte timpurile, din tóte locurile, tutor treptelor sociale și în ori-ce împrejurare a vieței s'ar afla.

Pentru acésta Apostolul învață pre credincioși, să nu se lase ca să fie biruiți de înclinările și pornirile cele rele, ci să lupte de a le învinge, a se păzi de rău și a face numai binele. Le recomandă de a nu nemulțumi pe nimeni, nici pe iudei, nici pe păgâni, nici pe credincioși lui Dumnezeu și el însuși se dă pe sine exemplu întru acésta ²⁾). Și ase-

¹⁾ Comp. Epist. către Rom. Cap. II, 8, 9.

²⁾ Comp. I Epist. Corint. Cap. VII, 25—40; II. Epist. Corint. Cap. VI, 6 și următoarele.

menea, după ce muștră pe Corinteni pentru greșalele lor, îi laudă pentru virtuțile lor¹⁾. Acelaș lucru face cu toți credincioși. Scriind Efesenilor îndemnă pe bărbați de a-și iubi femeile sale; pe copii de a onora și respecta pe părinții lor²⁾. Iar Filipisenilor, de cari Apostolul nu auzise, de cât lucruri bune, le dorește ca tot-d'auna să rămână între ei și să crească iubirea, dragostea frățească, mulțumirea sufletească, pacea și liniște a conștiinței și toate darurile lui Dumnezeu să domnescă între ei³⁾. Iar lui Timoteiul i scrie, că înainte de toate este necesară credința și pietatea. Ele sunt un dar de la Dumnezeu în viața acastă și prin ele dobândim ca recompensă viața viitoare.

Tot ast-fel, ca și Pavel, vorbesc toți Apostoli Domnului și aceleași reguli de morală le recomandă cu toți credincioșilor. 'Î îndemnă la supunere. A se supune legeri lui Dumnezeu și a o practica în toate zilele vieții lor, cu dragoste, cu frică și cu cutremur, bine plăcând lui Dumnezeu întru toate și tot-d'auna făcând sfinta sa voe, aci pre pământ, așa precum sfinți săi îngeri o fac în ceruri, preamărind ast-fel pre Dumnezeu.

Acesta fiind principiul, care domnește în toate regulele de morală ale Evangeliului, să vedem acum, cum Mântuitorul și sfinți săi Apostoli, 'l recomandă omului și ce reguli de morală se impun nouă credincioșilor, pentru a face sfinta sa voe și a ne mântui pre noi înșine prin ele; mântuire care constă și 'și are începutul pre pământ, în liniștea și pacea conștiinței noastre, culmea fericirei posibile pentru muritor; iar desăvârșirea ei în dobândirea împărăției cerurilor, fericirea desăvârșită, ce așteptă pe aleși Domnului, pe acela cari fac sfinta sa voe aci pre pământ.

C.

(Va urma).

¹⁾ Comp. II, Corint. IX, 2.

²⁾ Comp. Efesenii V, 28 și următoarele.

³⁾ Filipisenii, Cap. IV, 8 și următoarele.

DARE DE SĂMĂ.

I.

Două-deci de cuvântări de Dr. C. Chiricescu și Economul C. Nazarie, tipărite cu cheltuiala Casei Școlilor spre a se împărți în dar tuturilor școlilor și parohiilor din România.

Tăria morală face puterea omului. Dacă un individ, dacă o parte din societate, dacă un popor întreg e lipsit de tăria morală, atunci e spus la cele mai dureroase urmări, e spus chiar la peire! Istoria e marea noastră învățătoare. Ea ne arată cum popore puternice au perit, fiind că le lipsia virtutea morală, fiind că le lipsia energia sufletască, însăși temelia vieții. S'au dus acele popore și nu ni-a rămas de cât amintirea lor spre a ne servi nouă ca pildă cum trebuie să viețuim.

Sunt rele care bântue societatea românească, sunt rele care bântue poporul român. Privirile ómenilor de bine se îndreptă cu îngrijire spre aceste rele. Ce e de făcut? Cum

trebuie lucrat ca să fie înlăturate? S'au propus mai multe soluțiuni. Una din aceste soluțiuni e ca să se propoveduiască neîncetat contra unor asemenea rele. Acestei soluțiuni se datoresc prin urmare aceste două-șeci de predicți.

Iată propriile cuvinte ale autorilor acestor predicți: «Cele 20 de cuvintări vor fi spre folosul și spre întărirea popoului nostru, atât din orașe cât și de prin sate. Se zugrăvesc aici câte-va din relele ce bântue pretutindinea și se caută a se da învățături menite să le înlătore și să deștepte virtuți religioase și cetățenesci. Acele învățături se dau la lumină în cartea de față cu nădejdea că vor avea înriurare bine-făcătoare, cunoscută fiind firea omenescă, care este aplescată spre repede îndreptare a greșalelor, îndată ce se dă la ivelă răutatea lor».

După titlul fie-cărei cuvintări se pôte vedea foarte ușor ce anume rele se combat, ce anume învățături se propoveduesc. Cuvintările acestea tratéză despre *frica lui Dumnezeu*, despre *dragostea către biserică*, despre *iubirea de țară*, despre *supunerea la stăpânire și legi*, despre *școlă*, *cinci* cuvintări despre *beție*, despre *serbători*, *înpotriva înjurăturilor de Dumnezeu*, *sfinți și de lucruri sfinte*, despre *jurămint*, despre *muncă și lenș*, despre *agonisélă și iconomie*, despre *furțișag*, despre *purtarea bărbatului cu soția sa*, despre *datoriile părinților către copii*, despre *datoriile copiilor către părinții lor*, despre *purtarea cu dobitocele*.

Tóte acestea sunt chestiuni de cea mai mare însemnătate pentru vieța omului, pentru vieța unui popor.

Autorii cuvintărilor sunt destul de cunoscuți în cercul teologilor, așa că nu e nevoie să insistăm asupra valorii acestor cuvintări. Accentuăm numai că sunt alcătuite într'o limbă ușoră și curat românescă. Pentru o mai deplină convingere reproducem aici cuvintarea în care se vorbește despre școlă.

CUVÎNTARE DESPRE ȘCOLĂ.

„Înțelepciunea înalță capul celui smerit și-l face pre el să ședă între cei mari“.
(Sirah XI, 1).

„Nimica nu iubește Dumnezeu fără numai pre cel ce petrece cu înțelepciune, că mai frumoasă este ea de cât sorele“.
(Înțelep. Solom. VII, 27—28).

Fraților,

Lupta pentru traiu se înăsprește și ajunge din ce în ce mai grea. Lumea se înmulțește și se deșteptă. Acastă împrejurare este îmbucurătoare, dar numai atunci când știm să ne folosim de împrejurări și să nu rămânem înapoi.

Când avem a face numai cu un singur om înțelept, atunci nu-î primejdie mare dacă vom fi douăzeci de inși mai simpli și mărginiți.

Când avem în sat numai un lemnar bun, sau nici unul, nu este nici o primejdie pentru cei doi sau trei cârpaci ai satului; când însă avem trei, patru lemnari meșteri, atunci ei ne înghit pe noi cârpaci, ne iașu mușterei, căci toți se duc la cei buni și meșteri și nouă nu ne rămâne de cât ori să ne silim a-î ajunge, lucrând tot așa de bine ca și ei, ori să ne lăsăm de acei meșteșug și să începem a tul.

Când avem un singur cismar bun, ori nici unul, atunci noi cârpaci n'avem de ce ne teme, căci el nu poate să lucreze la totă lumea; dar când între noi sunt doi, patru sau cinci cismari buni, atunci perim de fôme noi cârpaci, de ôre-ce toți se duc la meșter, iar nu la cel care mai mult strică de cât dreg. Prin urmare, nouă celor slabi în meșteșugul cismăriei nu ne rămâne de cât ori să ne desevîrșim ca și ei, dacă nu să-î întrecem, ori să ne apucăm de alt ceva.

Acăsta trebuie s'ô dicem despre toate meșteșugurile câte sunt pe fața pământului. Meșterii cei mai iscusiți se iașu la întrecere cu acei mai puțin meșteri, și fiind-că lumea trage tot la bun; cei din urmă ajung să nu se mai pôtă hrăni dacă nu se silesc să ajungă și ei meșteri buni.

Tot așa este și cu agricultura, cu grădinăria, cu creșterea de vite, de paseri și cu ori-ce muncă. Cel mai meșter are mai multă cătare, și cu cât numărul acestora crește, cu atât cei mai puțin meșteri stașu fără cătare și vine o vreme când rămân peritori de fôme dacă nu își îndecesc puterile și silința ca să ajungă și ei iscusiți în meșteșugul și munca lor.

Cu cât ômenii sunt mai isteți, mai deștepți și mai înțelepți, cu atât

își chibzuesc lucrurile mai bine, cu atât își fac treburile mai cu înlesnire, trăesc mai cu ușurință și câștigă mai mult cu mai puțină muncă. Aceștia, prin urmare, se îmbogățesc mai repede, trăesc mai din belșug și lasă cu mult înapoi pe aceia cari sunt mai puțin iscusiți în regularea treburilor și a chipului de viață.

Deci înmulțirea locuitorilor și deșteptarea lor trebuie să îngrijescă pe toți acei cari sunt în urmă, trebuie să-i facă a se gândi la timp asupra chipului cum să se deștepte, să învețe și se se înțeleptescă spre a ține pept la greul vieții și să-și pună la adăpost bunul traiu al lor și al familiei lor.

Omul poate învăța în două feluri: ori învață singur fie-care lucru și dobândește cunoștințe numai prin munca lui, ori învață de la alții, folosindu-se de munca, de cunoștința și încercarea altora.

Drumul cel întâiu către învățatură este lung, greu de străbătut și cu neputință de urmat, căci dacă am căta să învățăm singuri tot ce ne trebuie, atunci abia am ști câte-va lucruri până la sfârșitul vieții. Prin noi înși-ne n'am cunoste lumea și toate ale ei de cât atât cât am vedea prin urechea acului. Greu ai învăța cismăria fără s'o deprinzi de la altul, greu ai învăța strungăria fără s'o capeți de la altul, greu ai deprinde ferăria fără s'o înveți de la altul, greu ai face un ac, chiar un lucru de nimic fără să-l înveți de la altul.

Pentru acesta mijlocul cel mai bun de a ne lumina și de a ne oțeli în cunoștințe este atunci când învățăm de la alții, când avem un dascăl care ne slujește de povățuitor și ne învață.

Din toate acestea se vede lămurit însemnătatea școlii. Fără școlă cu greu s'ar înmulți și s'ar răspândi cunoștințele. Fără știință de carte omul ar fi osîndit să umble în lume ca prin întunec, să pipăe, dar nu să vadă lucrurile. Acel care nu caută să-și înmulțescă cunoștințele prin învățare de carte, rămâne înapoi, se luptă cu greu în viață și-l întrec cei cu știință de carte. N'ați văduț singuri, că astă-zi un copil cu două, trei clase primare are mai multe cunoștințe, știe mai mult de cât un bătrân de 70 de ani. Mai adăogați la acestea și împrejurarea, că cel cu cât de puțină știință de carte, este în stare să cetescă și să se învețe și singur în multe de toate.

Școla a făcut și face adevărate minuni în țările luminate din apus, unde tot omul știe să cetescă și să scrie. Acolo înfloresce tot felul de îndeletniciri și de muncă, fiind-că lumea s'a deșteptat prin școlă și știință de carte, și acesta i-a ușurat traiul, aducându-i îndeustulare în toate și bogăție.

Astă-đi un popor care n'are știință de carte, nici nu se numără între popóre; și Românul ăice într'un proverb al sėu: ađ carte, ađ parte; n'ađ carte, n'ađ parte. *Cartea și înțelepciunea înalță capul celui smerit și-l face pre el să șodă între cei mari*, ăice înțeleptul Sirah.

Căți dintre cunoșcuții noștri, ómenđ de țară și sărăci, nu s'au ridicat prin școlă, și astă-đi staű între cei mari! Nu sunt acestea tóte adevėrate minuni ale școlėi, și să nu ne mirăm de ródele ce ni le dă școlă și știința de carte?

Stăpânirea ne-a pus la îndemână școlė, căci puține sate, ba chđar și cătune, n'au școlė și cu tóte acestea noi nu ne folosim după cuviință de ele. Înainte vreme, când nu erau școlė, când trebuia ca noi singurđ să ne plătăm dascăl, în adevěr că nu fie-cine putea să și dea copilul la carte, dar astă-đi, când avem dascălul plătit de stăpânire, când avem școlă în pragul ușei, n'ar fi un pėcat, o crimă să nu ne trimitem cu bucurie copilul la școlă, să nu-l luminăm, să nu-đ dăm puțința a se hrăni și a trăi mai cu ușurință în lume? Asemenea lucrurđ le înțeleg și le pricep și cei mai simpli dintre noi.

Dar omul este îndărătnic și încăpăținat: răvnim starea altora, ne uđtăm cu jale la fericirea și mulțămirea ce o au cărturarii și toți cei carđ au știut să se folosescă de ródele bine-făcėtóre ale școlėi, și în loc de a-đ urma, de a face ce au făcut ei, noi stăm nepăsătorđ, nu ne dăm copilul la școlă, îl oprim acasă, îl trimitem cu vitele, îl punem și la alte trebđ și apoi ne pare rėű când îl vedem în vieță tot așa de necăjit ca și noi, tot așa de mărginit în cunoștințe ca și noi.

Iubiți școlă, căci ea ne învață lucrurđ folositóre, căci ea ne îmbogățeste mintea, ne învață a cunoște multe din taínele fiređ, a cunoște vieța altor popóre și pe a poporului nostru, ne dă în mână arme cu carđ putem să ne rėșboim cinstit și cu rost în lupta pentru trađű, și ne pune în rđndul ómenilor.

Un rege eghiptean a pus să se scrie următórele cuvinte la intrarea într'o casă plină cu cărți: „doftorie pentru suflet“. În adevěr știința de carte ne ușurěză nu numai trađű și modul de vieță, dar ne face vieța plăcută, ne aduce mângăere și liniște sufletescă. Cartea este isvorul din care se adapă sufletul în orđ-ce întđmplare grea în acěză lume.

Nefericiți sunt aceia carđ au școlă la ușa caseđ și nu'și trimit copii acolo. Durerile acestora vecinic vor apăsa asupra cugetului și sufletului nostru, căci am putut a le da lumină și nu le-am dat-o.

Nu uđtați, frașilor, că dacă nu ne vom lipi strđns de Biserică și de Școlă carđ ne pot mântui cu adevėrat, atunci peirea ne aștėptă, atunci

veșnic vom fi cârpați în toate, și în loc de a fi domni în țara noastră, vom fi slugi, și să ferescă Dumnezeu pe oricine de a fi slugă în casa în care a fost stăpân! Amin.

II.

Carte folositoare de suflet pentru mântuirea păcătoșilor, tipărită cu înalta bine-cuvintare și aprobare a Sfințului Sinod al sfintei biserici autocefale ortodoxe române *de un creștin* pentru folosul sufletesc al tuturor creștinilor ortodocși, în anul mântuirii 1900.

Am mai vorbit în această revistă de *creștinul*, care în dorința lui sfântă de a răspândi în mijlocul Românilor scrieri cu coprins religios și moral și a luat asupra și sarcina de a tipări scrieri de felul acesta.

El se numește *Iorgu Dumitrescu* din comuna Podu-Bărbierului, lângă gara Ghergani, jud. Dâmbovița. A tipărit până acum «Prescurtare din viețile Sfinților», «Minunile Maicei Domnului» și «Cartea folositoare de suflet pentru mântuirea păcătoșilor» e a treia. Cartea aceasta din urmă e foarte importantă. Ea cuprinde învățături cum să se poarte creștinul în viață spre a fi fericit. Scopul ei în primul rând e mântuirea sufletului. căci el e pacea neperitoare în om. De aceea în prefață își pune întrebarea: «Ce folos vei avea, omule, dacă vei dobândi totă lumea și vei pierde sufletul tău?»

Toate învățăturile și sfaturile sunt întemeiate pe adevăruri evanghelice și istorice și expuse într'o limbă veche bisericască. De alt-fel tipărirea ei a fost aprobată de Sf. Sinod în ședința de la 18 Octom. 1899.

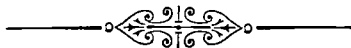
Cartea aceasta e tradusă din grecește. Autorul e un mare dascăl călugăr anume Agapie Criténu. Tradusă în românește a fost de scriitorul domnesc *Pavel*, în anul 1789, fiind însărcinat de dâna Ana, soția domnului Moldovei Mihail Racoviță. Manuscrisul a ajuns în mâna părintelui Focșănenu, iar acesta

l'a oferit spre eternă amintire și neînstreinare bibliotecel schitului românesc din Sf. Munte «Prodromul». După acest manuscris s'a scris o copie de părintele Hariton din Prodrom și după această copie s'a făcut tipărirea.

Regret că spațiul nu permite de a reproduce ceva din această carte spre a vedea și cititorii folosul cum se tratéză chestiunile și limba în care sunt expuse.

Ne exprimăm cu această ocaziune adînca noastră mulțămire sufletescă pentru faptele creștinesci și românesci ale D-lui Iorgu Dumitrescu. Dea Dumnezeu ca faptele domniei sale să găsească și alți imitatori căci mare nevoie e pentru starea intelectuală și morală a poporului român. Bunul acesta român și creștin se gîndesce să tipărească și o a patra scriere de cea mai mare importanță. Vom avea ocaziune să vorbim în curînd și despre acesta.

G...

O CONFERINȚĂ¹⁾.

*Prea Sfințite Stăpâne,
Onorabili Părinți,*

Tema despre care am să tratez este următoarea:

Cuprinsul scrierilor morale și ascetice ale Sfinților: Vasilie cel Mare, Efrem Sirul și Ión Scărarul,—cu resumat asupra biografiei lor.

Din momentul ce mi s'a prezentat înaintea ochilor biletul, pe care am vădut scrisă această temă, sufletul mi s'a întristat. Din acel ce mai înainte eram vesel, pentru că mă aflam în mijlocul a mai multor păstori, cari au tratat, sau au desvotat subiecte relative misiunii încredințate, și având în frunte pe înaltul Păstor, am devenit cu totul indispus—trist și gânditor.

M'am întristat ȳic, nu pentru-că prevedem că trebuie ceva ocupație; ci pentru-că puțina-mă experiență și slabele mele cunoștinți, sunt în mică măsură, pentru a pătrunde în fond cuprinsul scrierilor morale și ascetice ale acestor iluștri barbați, cari prin viața, activitatea, predica și tot odată punerea în practică a tuturor preceptelor morale cuprinse în Sfinta Scriptură, au pus în mirare lumea contiporană lor.

Însă acea întristare mi s'a ușurat întru cât-va, când m'am gândit: ca însuși Dumnezeu nu cere nici odată omului ceea ce nu e posibil... că cei doi bani ai văduvei din Sf. Evanghelie au fost primiți și nu aruncați.

Tot odată convins fiind, Prea Sântite Stăpâne, de bunătatea, blândețea, cultura și multa experiență ce vă caracterisă și mai ales cunoscând gradele noastre de cultură și puținele experiențe, îmi iaă curagiul a începe precum urmază:

*Prea Sântite Stăpâne și
Stimați Părinți,*

Trecuseră trei secole de când lumina apăruse în lume, de când ra-

¹⁾ ȳinută la mănăstirea Adam în fața P. S. Episcop al Hușilor în zilele de 17, 18, 19 și 20 August 1899 de Diaconul Apostol Vlășie.

dele cele bine făcătoare de dreptate, egalitate și fraternitate, începuseră a lumina omenirea; de când văzduhul nu mai răsuna de țipetele celor asupriți și prigoniți, și în fine de când adevărata idee de umanitate demnă de ființa omenescă creat după tipul și asemănarea lui Dumnezeu, înfestrat cu daruri mai pre sus de cât toate făpturile, demnă și de a se numi fiu al aceleiași părinte, apăruse lumii prin Iisus Christos—Sórele dreptății—; Care venind în lume, aprinde făclia de care omenirea avea trebuință, pentru a'si regăsi calea de la care rătăcise și pe care trebuia să meargă, pentru a ajunge la destinația ei.

Mântuitorul Christos, în tot timpul vieții sale pămîntești a învățat și a dat însuși destule exemple de dreptate, egalitate, dragoste, umilință, milostenie, blândețe etc.

Sfinții Apostoli consequenți poruncei dată lor de Mântuitorul: Mergând învățați toate neamurile ș. c. l. învățându-i să facă toate câte am poruncit vouă (Mat. c. 18 v. 19, 20), au străbătut lumea în lung și în lat propoveduind lumii aceleași principii date lor de Mântuitorul.

Învățătura Mântuitorului și a Sfinților Apostoli ca ceea ce avea putere și autoritate Dumnezeuască, ca o scântee electrică a produs o vie reacțiune în tot universul.—Mulți primiră adevărata lumină cu brațele deschise, mulți găsiră alinarea suferințelor lor în acele principii sănătoase și ușoare: de a iubi pre Dumnezeu și pe aproapele, a practica adevărul și dreptatea, bunătatea și misericordia, blândețea și răbdarea, cari tind către bunul suprem.

Dar mare era și numărul acelor, cari neputându-se despărți de despotismul lor și neputând înțelege cu mintea lor acele înalte învățături, a căror spirit era atât de deosebit de acel al timpului, nu voriră a primi lumina. Pentru care Provedința Divină, pentru a se perfecționa cei ce primiseră lumina și a atrage și pre cei dintru întunec la lumină, a îngrijit, ca principiile de credință și morală creștină să fie susținute, predicate și aplicate în viață în decursul secolelor posteroare de mai mulți bărbați cari prin activitatea, viața, curajul și credința lor nestrămutată au probat, că cu adevărat sunt de sus chemați.

Istoria Bisericească numără pe toți acei bărbați sfinți, între cari găsim în sec. al IV-lea între alții pe Sfântul Vasilie cel Mare și Efrem Sirul și în al V-lea pe Ión Scărarul.

De și scrierile lor morale au același țel sau scop, adică a tinde către bunul suprem, care este Dumnezeu, pentru a moșteni ast-fel fericirea eternă și s'ar putea vorbi în bloc; totuși am creșut nemerit a împărți această temă în trei părți după numărul Sfinților; și a face întâi în resumat biografia Sfântului și imediat arătându-i pre cât 'mi-a fost posibil cuprinsul scrierilor morale și ascetice, reproducând citații din ale lor cuvîntări, omilii și regule și apoi o mică conc'usiune.

I.

A). *Resumat asupra biografiei Sfintului Vasilie cel Mare.*

Sfântul Vasile cel Mare s'a născut în Cesaria Capadochiei pe la finele anului 329, din o familie bogată și piósă. Cele întâi noțiuni de cre-

dință și pietate creștină le-a primit de la bunica sa Sf. Macrina și muma sa Emilia; iar primele cunoștințe de gramatică, de la părintele său Vasilie, care era retor la Neo-Cesaria din Pont; unde prin aplicația și talentul său, întrecu pe toți colegii săi în toate felurile de știință. Căutând însă să se instruiască în filosofie, merse la Constantinople, unde în scurt timp alese și luă tot ce găsi bun acolo și plecă la Atena, unde găsește pe Sfântul Grigore de Nazianz, cu care legă o strânsă prietenie, având amândoi o masă, o locuință, o voință și o ardere deopotrivă pentru virtute; necunoscând acolo altă cale, de cât aceea ce duce la biserică și la școală.

În Atena a stat mai mulți ani, urmând lecțiunile sofistilor și ritorilor de acolo, cari le folosea mai mult de a-și lustrui frasele în dezvoltarea orî căror subiecte; iar nu pentru a pătrunde misterile doctrinei creștine, care era principalul lor scop. Pentru care Sfântul Vasilie îndemnă pe amicul său Grigorie, a părăsi Atena și a se reîntorce în Capadochia, pentru a studia împreună în singurărate Sfânta Scriptură, unde sufletul lor găsea un aliment mai substanțial de cât în literatura profană. Sf. Grigore de o camdată remase în Atena și Sf. Vasilie plecă singur, trecu prin Constantinople și revine în Cesaria patria sa, unde a exercitat cât-va timp funcțiunea de retor în locul tatălui său, care murise și pentru a satisface dorința concetățenilor săi, cari 'l primiseră cu mari onoruri.

La etatea de 27 sau 28 ani primind botezul din mâinele Dionias Episcopul Cesariei, se hotărî după sfatul Evangheliei a renunța cu totul la lume, socotind aceea ca mijlocul cel mai proțrivot, pentru a ajunge la perfecțiunea morală.

Consfințindu-se decî pentru viața ascetică, făcu călătorii: în Siria, Egipt, Palestina și Mesopotamia, admirând ascetismul persónelor sfinte din acele locuri.

Reîntors după doi ani în patria sa, fu ridicat la trépta de ceteț. Dar voinđ a practica virtuțile celor retrași în singurărate, el se retrase în Pont pe muntele situat pe marginea riului Iris, unde împreună cu amicul său Grigorie, care 'l asocia mai pe urmă, începură să se instruiască în viața ascetică, ocupându-se între altele cu meditațiunea profundă a Sfintei Scripturi și culegând tot ce era mai bun din scrierile Sf. Părinți.

Timpu când a primit diaconia nu se știe pozitiv; iar preut a fost hirotonit în anul 364 de către Eusebiu Episcopul Cesariei, când fu nevoit a părăsi singurăratea; căci Episcopul de Cesaria 'l hirotonise preut pentru a'î încredința ministerul predicațiunei. Însă considerațiunea de care se bucura, știința și eloquența deosebită și virtuțile cu care era înarmat, făcu ca Episcopul de Cesaria să remână în umbră; pentru care el deveni gelos și de aici turburarea și ruperea relațiunilor între Sf. Vasilie și Eusebiu.

Sf. Vasilie pentru a pune capăt neînțelegerilor, se retrase iarăși în singurărate, spre a conduce Monastirile ce fondase acolo și a se perfecționa în virtute.

Dar Eusebiu nefind destul de apt pentru a lupta și a respinge A-

rianismul, care era protegiat de Imperatorul Valens și știind calitățile Sfântului Vasilie, lasă la o parte gelosia și 'l-a chemat înapoi. Sfântul Vasilie vădând pericolul ce amenința Biserica, uită și el toate insultele ce primise și cu bucurie a venit pentru a apăra împreună cu Eusebiu Ortodoxismul contra Arienilor, cari au și rămas rușinați împreună cu Imperatorul.

La 370 mûrind Eusebiu, Sfântul Vasilie fu ales Episcop în locul lui. Ca Episcop nu încetă de a trăi cât se pôte de modest ca și mai înainte, lucrând pentru îndreptarea disciplinei Clerului, pentru regularea vieții monahale, pentru administrarea cultului Dumneșeesc etc.

El întemeă renumita fondațiune Vasiliană, un vast spital pentru săraci și muri la anul 379; după ce a dus cea mai aspră viață ascetică, sdruncinat de îndeplinirea grelelor sale datorii.

Toți 'l plânseră, chiar păgânii și Iudeii, 'l regretau, mărturisind cu toții, că cu dreptate se numește Vasilie, adică bărbat de natură și însușiri regale.

B). *Cuprinsul scrierilor morale ale Sfintului Vasilie cel Mare.*

Scrierile Sfântului Vasilie sunt: exegetice, dogmatico-morale, cuvîntări morale și ascetico-morale, epistole și Liturgia sa. Noi ne vom ocupa numai de cuprinsul celor morale și ascetice.

Activitatea morală a Sfântului Vasilie se cunoște destul de bine din diferitel sale cuvîntări și omiliii precum: cuvîntarea către tineri pentru cetirea cărților profane (păgâne), Omiliii despre virtuții și viciii, despre milostenie, avuție, sărăcie etc., precum și regulile sale pentru asceții și discursuri ascetice.

Așa pentru cetirea cărților profane Sfântul Vasilie îndemnă pe auditorii săi a imita pe albine, cari din diferitele flori extrag suc și fabrică mierea. Ele nu sunt atrase de toate florile și nici scot din acele ce le place tot sucii conținut în foile lor; ci numai ce le este folositor. Asemenea și tinerii trebuie a face o alegere judeciiosă autorilor profani. În cărțile ce se pot ceti cu ore care folos, ei să se oprască numai la ceea ce este conform binelui, lăsând la o parte tot ce este în desacord cu credința lor. Și când cine-va culege trandafirii, se ferește de spinii; ast-fel studiind cărțile profane, trebuie a respira mirosul de adevăr ce ele conțin, având grijă a se feri de săgețile otrăvite, cari ar face răni nevindecate sufletului.

În omiliile sale asupra cunoștinței de sine și asupra umilinței, desvoltă multe principii morale, îndemnând pre auditorii săi a nu'si rătăci mintea la toate cele ce ochii vîd și urechile aud; ci să o țină bine înfrînată, examinând esact defectele conduitei sale. „Luați sîma de sufletul vostru, ȳice el; aveți grijă de a' curăți de toate petele și murdăriile viciului și a-l împodobi cu ornamentele virtuții..... Vedeți dacă viața vîstră este conformă cu preceptele Evangheliei“.

Cunoștința de sine face a cunoște pre Dumneșeu și cunoscîndu-l, va face voea Lui și făcînd voea lui său îndeplinind poruncile, va câștiga bunurile făgăduite celor ce 'l cunoște și 'l iubesc pre El.

Asemenea în omilia despre umilință, care este fundamentul vieții creștine, sfătuește, ca nimenea să nu se mândrească, măcar de s'ar bucura de cele mai mari bunuri; fie avere, onoare etc., că toate acestea sunt temporale și vătămătoare sufletului. „Mărirea este pentru suflet, ceea ce sunt arsurile pentru corp... Nu vorbiți bine de voi înșivă și nici îndemnați pe alții a face; în același timp nu vă permiteți nici o vorbă rea: Adică nici a se lăuda și nici a critica pre alții ei a socoti toate bunurile date de la Dumnezeu, căruia trebuie să-i mulțămim de toate darurile primite de la bunătatea sa. Din acestea se dovedește că scopul final al omului este Dumnezeu; pentru care Sfântul Vasilie compară pe om cu un lucrător, care în executarea lucrului, cugetă adesea la cel ce i l-a încredințat, ca să îndeplinească instrucțiile și dorințele sale. Ast-fel și creștinul va săvârși bine lucrul său, dacă va referi lui Dumnezeu tot ceea ce are și face, spre îndeplinirea voei Lui. „Unul ca acela chiar dormind sufletul viează“.

Combătând invidia și mânia, viciii opuse virtuților, el descrie pe omul invidios cu cele mai negre colorii; 'l arată purtând pe fața sa focul interior, care 'l sfîșie. „Ochii săi sunt seci și întunecați, obrajii săi sbârciți, sprincenile sbârlite...“, el este mai nesuferit de cât o feră sălbatică; caută a descoperi numai răul și nici o dată binele; el este asemenea vulturului, care caută numai infecții și putredeciiuni“.

Tot cu atâta putere combate el viciul mâniei. „Sîngele clocotește în jurul inimii sale, mânia 'l desfigurează, 'i dă o față grozavă la vedut; ochii săi nu mai sunt aceiași, ei scânteetori, ca un porc sălbatic ascundându-și dinții, pentru a ataca pe adversarul său;....., el nu cruță pe nimenea; toate membrele sale sunt instrumente furiei sale“.

Și fiind că aceste defecte au triste și întunecate rezultate nu numai asupra sufletului, ei consumă și corpul și nedemne de ființa omenescă îndestrat de Creatorul cu rațiune, Sfântul Vasilie îndemnă pe auditorii săi a se deprinde la umilință și răbdare, care sunt medicamentele cele mai potrivite, preîntîmpinătoare contra acestor patimi; amintindu-le exemplele date de Mântuitorul, de Sfinții Apostoli și de alți Sfinți părinți.

Iu sec. al IV-lea creștinismul făcea mare progres; dar totuși lumea creștină nu putea a se desbrăca în totul de vechile obiceiuri; ast-fel că mersul moral primea mari atingeri. Pentru care Sfântul Vasilie, pentru a înlătura mai multe viciii, le impune riguros postul ca medicament preîntîmpinător răului. El le amintește de strămoșii noștri Adam și Eva, cari au pierdut raia prin neascultarea poruncei de post; căci când le-a poruncit: „Să nu mâncați din pomul cunoștinței binelui și al răului, nu era de cât o lege de abstenență și post. Și precum din nepădirea postului, ei au pierdut raia, tot prin post se poate dobândi iarăși; căci el este mijlocul cel mai bun, pentru a înlătura patimile, a lumina sufletul, a se umplea de Duhul Sfînt și a se apropia de Dumnezeu. Și nu numai pentru suflet este folositor postul; ei și pentru corp; căci 'l ferește de o mulțime de bôle fiece a necumpătării. „Postul, ăice el, este cel mai bun strejar al sufletului, cel mai sincer tovarăș al corpului; postul dă aripă rugăciunii de se înalță până la cer, postul este părintele sănătății. Arată apoi, că în om fiind două puteri, cari stau în luptă

și pentru a eși una învingătoare (sufletul) este nevoie a slăbi pe celelalte (corpul).

Asemenea combate obiceiul ce aveau locuitorii Cesariei, de a face după sfârșitul postului mare ospete. Ia loc de a rămânea cu bucurie și modestie în căminurile lor, spre a celebra Învierea Mântuitorului, chiar femeile se duceau afară de cetate, și acolo pregăteau mese, formau choruri nebunești, rideau cu hohoto, și danțurile lor atrăgeau totă tinerețea risipitoare. Bărbații se adunau împrejurul meselor încărcate cu alimente și beau până se îmbătau; dându-se la tot felul de desfrînări. Pentru care Sfântul Vasile vădând triste rezultate ale beției, fu nevoit a se ridica cu putere contra acestei rădăcinii a răutăților. „Beția, dracul cel de voe, care din desmierdare se bagă în suflet; beția muma răutăților și vrăjmașa faptelor bune, pre cel vitéz 'l face fricos, pre cel înfrînat destrînat, dreptate nu știe“. El arată (descrie) tabloul celui bețiv cu cele mai triste colorii și vrednice de jale“. Ochiș stinși, fața colórea vinului, respirarea gâfâindă, vocea compusă, picioarele tremurînde, stomacul stricat, ca cum ar suferi de bóla cea grea; el se pogórá mai jos de cât un animal, nu mai cunóște pre nimenea nici pre amicii săi“. El termină omilia sa, recomandându-le remedii folositoare. „Crimele beției să fie șterse prin post; cântările sgomotóse, prin cântare de psalmi; rîsul prin lacrămi; jocul prin plecarea genunchilor etc.

Preceptul milosteniei era predicat și chiar aplicat în viață în tot-d'una de Sfântul Vasile: dar el vorbește mai cu tărie în timpul fómetei întîmplăte în Cesaria în anul 368.

El arată, că fómee este cel mai trist și lung martiraj; descrie pre omul cel ce suferă de fómee cu cele mai jalnice colorii și ăice, că ar putea fi condamnat ca omucid cel ce are și un ajutor pre flămândul.

El consideră fómeeea saú lipsa sêracului ca mijloc, prin care Dumneđeu cêrcă credința celor avuți. Cine este acela dintre voi, care nutrește pre orfan, pentru ca și Dumneđeu să nutrească grîul uscat; cine nutrește vêduvele în sêrăcia lor, pentru ca să primescă din Cer alimentele de care are nevoie. Rupeți dar zapisul cel nedrept, pentru a șterge prin acêsta chiar păcatele vóstre.... Când nu va mai fi grău în magazine, la ce vê vor servi lăđile vóstre pline? Aú nu veți fi îngropați cu acel aur, ce nu e de cât pămînt? Formați cu bogățiile vóstre un singur nor, faceți a se pogorî câte-va picături de plóie, obligați pămîntul a vê da producțiunile sale.... Cel ce are mult să dea mult; cel ce are puțin să dea la cel ce nu are nimic. Cum să nu fiți asprî cître sáraci, striga Sfântul Vasilie, dacă aveți femeî neînțelepte și lucsóse; ea nu se va ocupa de cât de mărgăritare. Și un bărbat selav tuturor capriciilor femeii sale, va putea el avea grijă de mântuirea sa?

Iată cu ce puternice și sănătóse cuvinte se adresa Sfântul Vasilie către cei bogăți, pentru a alina suferințele celor sêraci. El le mai dovedea, că bogăția nu aparține numai dibăciei și ostenelelor lor; ci și Provedinței Divine, care 'l-a ales pre el econom al sêv, pentru a da celui lipsit pânea, ce-î cere, pentru ca și Dumneđeu să-î mai dea lui. Tot odată arată, că milostenia forméză un capital, ce 'l însoțește dincolo de mormînt.

În epistolele sale către guvernatori și perceptori, iarăși se vede multa sa misericordie, mijlocind pentru cei scăpătați și apăsați de mari imposite, pentru a li se reduce suma. Iată cum se exprima el: „Fiind-că Dumnezeu v'a chemat la o dregătorie, care vă permite de a arata umanitatea v'astră, și a înălța patria noastră cea cu totul cădută jos, cu cuviință este cred de a îndemna bunătatea v'astră, a justifica speranțele, ce se întemează pe ea....

Ușurați greutățile, ce apasă pe cei nenorociți, pentru a merita o resplată Dumneșcă, a avea o pomenire vecinică și a deveni moștenitori vieții eterne etc. Prin dibăcie și delicatețe cu care se adresa Sf. Vasilie, era imposibil de a nu obține bun rezultat.

Afară de acestea în scrierile sale exegetice: în omiliile asupra exameronului, asupra psalmilor și asupra paremiilor, partea morală nu lipsește. Așa în omiliile sale asupra exameronului. făcând pe auditorii săi a cunoște pre Dumnezeu și a-l mări, pentru bunătatea sa, este a îndemna pe om a deveni mai bun, mai moral, mai perfect. Apoi vorbind despre proprietățile plantelor și moravurile animalelor, face comparații, dând auditorilor săi frumoșe lecțiuni morale.

Asupra psaltirei el se exprimă, că totă scriptura și legea morală pentru noi, se găsește în ea, desfășurându-ne în totul conduita vieții. Așa una din omiliile sale este într'gă îndreptată contra cămătarilor. El combate cu multă energie pre cei ce iaū mari dobândi de la s'raci; căci în loc de a alina suferința s'racului, o înmulțește; întocmai ca un doctor, care prin niște doctorii prea aspre (tari), ar stinge bolnavului cea mai de pe urmă forță vitală ce i-a mai rămas. Cei iubitori de dobândi doresc lipsa s'racului, pentru a-și înmulți aurul prin luarea de dobândi; și cu acesta înmulțesc chinurile s'racului. Unul este ca cănele ce caută vînatul și altul ca o vînare gata, se teme de întâlnire“. Pentru care Sfîntul Vasilie îndemnă pe s'raci a sta în s'racia lor, saū la nevoe a vinde ce mai are, pentru a-și alina suferința și a nu se supune de bună voe robiei; iar pre cei bogăți, 'i sfătuește, 'i îndemnă, a ajuta după putere pe cei s'raci fără a lua dobând; și căci atunci vor lua dobânda de la Dumnezeu. „Să miluiească pe s'racul, că atunci dă împrumut lui Dumnezeu“.

Asemenea în comentarele asupra paremiilor expune învățămîntul moral ce ese de acolo. Așa în cuvîntarea l-a asupra paremiilor, ținută în fața Episcopului de Cesaria, cu cât se apropie de finele discursului, cu atât reflexiunile morale sunt mai abondente și cu mai mare tărie.

„Ascultând paremiile, ȳice el, cel ce este înțelept, va deveni mai înțelept; și cel ce este inteligent, va ținea cărma“.

El compară vieța omenescă cu călătorul pe mare, a cărui călătorie este câte o dată liniștită și câte odată cu valuri ridicate de furtună; și stînci periculoșe sunt ascunse sub valuri; trebuind ast-fel mare dibăcie, pentru a scăpa de naufragii. „ȳine deci cu atențiune și cu putere cărma vieții, ca nu cum-va valurile pasiunilor să te cuprindă; căci pasiunile sunt ca valurile mării; dacă le vei domina, vei pluti fără primejdie cursul vieții; însă dacă te vei pleca pasiunilor, vei fi ca o corabie deșartă și fără ancoră și vei fi îngropat în prăpastia păcatului....

Să nu dormiteze ochii tăi și legea lui Dumnezeu să-ți fie ție călăuză“.

În regulile sale morale, care sunt în număr de 80, împrumutate și basate pe Sf. Scriptură, să găsim principiul asupra tuturor datoriilor și faptelor din viață și în special pentru Episcopi, preuți și diaconii și pentru toți aceia, cari sunt însărcinați cu grija și instrucțiunea altora.

C). *Cuprinsul scrierilor ascetico-morale.*

Viața ascetică având de scop perfecționarea vieții creștine, și pentru a ajunge la acea perfecțiune, avea nevoie, ca ori ce societate, să se conducă după niște anumite reguli. Acest regulament monahii din Orient l-au găsit în persoana Sfântului Vasilie cel Mare. Chiar îndată după retragerea sa în singurătate, Sfântul Vasilie prin a doua scrisoare adresată amicului și colegului său Sfântul Grigorie, care era la Nazianz, arată în trăsuri generale cum poate un suflet a se curăți de greșale, a se lumina și a se uni strâns cu Dumnezeu, care este bunul suprem a tot creștinului în general și în special a ascetului.

El expune în scurt cum trebuie să fie viața atât interioară, cât și exterioară, a monahului. Adică a hrăni interiorul prin cetirea și meditarea profundă a Sfintei Scripturi și a altor scrieri edificătoare de suflet și în exterior, să probeze umilinta sufletului prin modestia corpului său. Îmbrocăminte să nu fie din acele țesături fine și cu deschise colorii; ci modestă și numai spre a se apăra contra schimbărilor atmosferice. Pentru a potoli fômea și setea, pâinea și apa să-i fie de ajuns, întrebuintând și erburii, pentru a conserva corpului vigoarea sa; somnul să fie scurt și ușor; căci a se lăsa unui somn greu, când toți membrii săi sunt nimicii, când toate căile sunt deschise iluziunilor, este a se expune la o morțe dîlnică; a înălța rugăciuni pentru bine facerile permise de la Dumnezeu etc.

Însă el desvoltă mai pe larg regulamentul său în regulile sale de purtare și mai ales în discursurile sale ascetice și constituțiunile monastice.

Unele din regulile sale se numesc mari; pentru că obligațiunile expuse în ele sunt tratate mai pe larg. Ele conțin principiile vieții spirituale, putând servi tuturor creștinilor și sunt împărțite în 55 art. Și altele numite reguli mici, ce conțin formule mai scurte care sunt împărțite în 313 art.

Din numărul celor ce se depărtau de lume, unii trăeau singuri în câte o peșteră izolată; alții se adunau câte doi sau trei; iar alții se adunau mai mulți la un loc și constituiau monastiri sub conducerea unui superior, care primea numele de avă sau părinte. Sfântul Vasilie prefera pe această din urmă formă de viață, mai mult de cât pe cele două dintâi, ca mai scutită de primejdii. Așa în art. 7 (R. mari) dice: „Eu sunt convins pentru diferite cuvinte, că mai multe persoane să se unească, pentru a trăi în același loc. Mai întâi nimenea dintre noi nu 'și va fi de ajuns lui însuși, pentru a satisface nevoile corpului său; noi avem nevoie unii de alții în ceea ce privește subsistența noastră. Omul, care trăește singur, nu cunoște cu ușurință defectele sale, neavând pe nimenea, care să-l corije

cu blândețe și compătimire. Fiind-că un om singur nu este capabil de a primi toate darurile spirituale; și fiind-că distribuirea Darului Sfintului Duh se face în proporție cu credința, ce se afla în fie-care persoană, viața celor ce trăesc în comun în monastiri, are acel avantaj mai pre sus de cele-l-alte, că darul fie-cărui particular este comun la tot corpul și la toți cei ce locuiesc în aceeași societate. Cel mai mare pericol în această viață este mândria — complăcerea în propria sa perfecțiune.

În art. 20 arată modul cum trebuie să se facă primirea în monastire; nu pompoasă ci cu modestie; având de normă povața ce Mântuitorul dădea Martei: „Ca să nu-î slujescă cu nimica peste cele de trebuință“.

În art. 9 (R. mari) interzice monahilor ori-ce fel de procedare pe lângă Tribunalele civile; dându-le voce numai dacă vor fi aduși de adversarii lor.

În regulile mici se cuprind mai multe amănunțimi, basate pe citații din Sfânta Scriptură, arătând ce trebuie să facă monahul și ori-ce păcătos din lume pentru a ajunge la perfecțiune.

Așa în art. 4, 47 și 48 arată; că ascultarea este sufletul vieții călugărești; și cel ce refuză ascultarea cu îndărătnicie, să se escludă din monastire; arată condițiunile pentru a fi admis în monastire, timpul de rugăciune și altele.

Asemenea expune datoriile superiorului: el trebuie să fie ca un părinte pentru copiii săi; să se siléscă a îndrepta pe frați de greșalele lor; căci el este șeful lor, pentru a-î face mai buni. Să certe nu cu mânie, ci cu vorbe dulci, cu blândețe și să lepede afară din corpul comunității pe membrii putredți, a căror contagiune este de temut (R. 28 mici).

El completează regulamentul său prin discursurile sale ascetice și constituțiunile monastice. Acolo legislatorul vieții chinovietice a expus mai pe larg vederile sale asupra lepădării de lume precum și condițiunile ce are de îndeplinit. După ce face o paralelă între Iisus Christos și óstea de pre pământ, arată în ce constă perfecțiunea stărei monastice; îndemná la martiriu și viața singuratică, dá regulile despre respectul datorit celor bătrâni, despre sobrietate și cumpătate în mâncare, arată cum trebuie să fie un călugăr, ca el să vorbescă puțin, să practice supunerea, să sufere întristarea. să lucreze cu mâinele, să cugete la ultima și, să nu se mândrască și în fine să se róge lui Dumnezeu fără încetare și să dea mulțămire pentru toate.

DONAȚIUNI.

Epitropia bisericeii Sfinții Voevođi din com. Țândărei jud. Ialomița, aduce mulțămiri publice D-lui Dobre Simionescu din orașul Călărași și ginerelui său Răducan Dinulescu : precum și locuitorului Ion Șonel, cari a dăruit numitei biserici obiecte în valoare de 70 lei.

Parohul bisericeii din com. Ghimpați jud. Vlașca aduce mulțămiri publice locuitorilor : D. M. Pelianu, V. M. Drăgan, I. M. Drăgan, V. D. Gavriel, R. Barnos, N. Ionescu și N. Antim, pentru că a cumpărat fie-care câte un sfeșnic de lemn numitei biserici.

Parohul bisericeii din comuna Drăgănești, jud. Prahova, aduce mulțămiri publice D-lui Ghiță Bădescu, care a dăruit bisericeii un chivot de argint în valoare de 60 lei.

Parohul bisericeii din comuna Clejani jud. Vlașca, aduce mulțămiri publice D-lui Dobre Ionescu, proprietar, care s'a oferit a da câte 100 lei anual plătiți în două rate pentru întreținerea bisericeii din acea comună, precum și câte 100 lei anual pentru cei doi preoți ai numitei biserici plătiți în patru rate trimestriale.

Protoeria jud. Ilfov aduce mulțămiri publice persónelor, cari au dăruit diferite obiecte la biserici și anume : D-na Alexandrina General Manu a dăruit bisericeii din com. Budesci trei procovețe de mătase brodate cu aur. D-na Smaranda Botea a clădit o casă bisericeii din Oltenița urbană în valoare de 2130 lei. Dl. I. N. Daniulescu un rînd veștimente în valoare de 700 lei. Dl. Dim. Constandinidis un clopot de 860 chilo în valoare de 3500 lei. Comuna orașului Oltenița a donat 1000 lei și enoriașii în număr de 118 a dat 917 lei. Tudora Drăgușin Cipercea a donat o cruce de argint poleită cu aur, o colimvitră și un steag precum și 60 lei pentru odăjdii bisericeii din comuna Isvórele jud. Ilfov. Maria Tudor Bălașa a dat pentru odăjdii 100 lei. Muicu Ioniță Trăistraru o făclie mare, 15 pentru policandru și unt de lemn. Vasilie Arménu cu soția sa a dăruit bisericeii din comuna Domnesci-de-sus o pereche cununii de

argint cu pietre de diamant. Gh. Savu a dăruit bisericii com. Roșu o cădelniță de nichel în valoare de 24 lei și Petre Tănase un rînd de procovețe în valoare de 10 lei. Mai mulți locuitori din comuna Jilava, jud. Ilfov au contribuit pentru cumpărarea unui epitrahil pentru biserică în valoare de 15 lei.

Parohul bisericii din comuna Polana de Vărbilău jud. Prahova, aduce mulțămiri publice D-lui Const. Ionescu și soției sale Iordana, cari au dăruit bisericii din numita comană o Evanghelie cartonată în catifea și argint și ornată pe ambele suprafețe cu icône și stele de argint.

Parohul bisericii din comuna cornurile jud. Prahova, aduce mulțămiri D-lor Stan R. Borfă și Nicolae Gh. Zidaru, cari au dăruit bisericii din numita comună un policandru de alamă cu 12 lumini, și D-lui Stan I. Bărboiu care a dăruit o sfită.

Parohul bisericii Oborul nou din Capitală aduce mulțămiri publice D-nei Safta I. Lucescu-Hagiica, care a dăruit numitei biserici două icône mari împărătești de lemn de chiparos aduse de la Ierusalim în valoare de 200 lei, o zveră la ușile împărătești de mușama zugrăvită 100 lei, două sfeșnice mari de alamă 200 lei și îmbrăcarea în argint a icônei Maica Domnului 1200 lei.

Protoieria jud. Teleorman aduce mulțămiri publice D-nei Ióna Raicu din Alexandria, care a dăruit bisericii din parohia Orbésca-de-jos, jud. Teleorman mai multe obiecte.

Parohul bisericii din comuna Putineiu jud. Vlașca, aduce mulțămiri publice D-nei Neaga Radu Constantinescu, care a dăruit bisericii din numita comună o perdea de postav, cusută cu matasuri pentru ușile împărătești.

Parohia bisericii Olarii din Capitală, aduce mulțămiri publice D-nei Amalia N. Ionescu, care a dăruit numitei biserici un Epitafiū nou de catifea roșie, brodat cu fir de argint.

D-na Maria Cristofor Niculescu a dăruit bisericii Popa Tatu din Capitală o perdea de plisă, D-na Elena Oprișan Stănescu un sfeșnic de lemn și o perdea, iar D-na D-tra Atanasiu o masă de janilie pentru sf. Prestol, pentru care se aduc mulțămiri publice donatōrelor.

Epitropia bisericii Sf. Gheorghe din comuna Brăniștaril, județul Vlașca, aduce mulțămiri publice următoarelor persoane, cari au dăruit cu ocaziunea sėrbătorilor Sfintei Invierii pentru înfrumusețarea numitei biserici diferite obiecte și anume: D-na Ecaterina C. Goga a dat obiecte în valoare de peste 70 lei. D-na Maria Necula de peste 118 lei, Preotul Iordache Popescu de la biserică Radu-Vodă din

București a dăruit obiecte în valoare de 35 lei și Dim. Mircescu din Giurgiu a dăruit obiecte în valoare de 360 lei.

Epitropia parohiei Maugă jud. Dâmbovița aduce mulțămiri publice D-lui Vasile Dinescu, comerciant din București, care a dăruit numitei biserici cărțile de ritual ediția Sf. Sinod în valoare de 233 l.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Petre D. Polimeride, care a dăruit bisericii din com. Zămbrésca jud. Teleorman, o cutie îmbrăcată cu pluș conținând un pahar, o linguriță și un taler tóte de argint de China necesarii pentru Sf. împărțășire.

Se aduc mulțămiri publice D-nei și D-lui Const. Grigore, cari au dăruit bisericii din com. Pueni-Prundu, jud. Vlașca, diferite obiecte în valoare de 30 lei.

Se aduc mulțămiri publice Părintelui Econom V. Pop de la biserica Sf. Vineri (Herasca) din Capitală pentru fapta lăudabilă și demnă de imitat ce a săvîrșit, dăruind bisericii din com. Andrășești, jud. Ialomița, veșminte și cărți în valoare de 305 lei.

Se aduc mulțumiri publice Epitropiei bisericii Hagiu din Capitală, care cu ocasiunea Sf. Sărbători ale Nașterii Domnului a împărțit săracilor bani și lemne în valoare de 400 lei.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini, cari au contribuit cu sume destul de însemnate pentru construirea bisericii din comuna Udrești, jud. Prahova. Acastă faptă creștină, făcând pe acești donatori demni de străbunii noștri, trebuie a servi de model tuturor creștinilor.

Se aduc mulțămiri publice tuturor persónelor, cari au contribuit la repararea și fuzestrarea cu diferite obiecte a bisericii din com. Bragadir-Bulgaru, jud. Ilfov și în special D-nei și D-lui Dimitrie Marinescu, cari au contribuit cu suma de 14,000 lei.

Epitropia bisericii parohiale Sf. Haralambie din Ploești aduce mulțămiri publice tuturor acelor persóne, cari au contribuit la construirea clopotniței și a cavoului acelei biserici.

Epitropia parohiei Oniceni din comuna Uidești, jud. Suceva, aduce mulțămiri publice Preotului Gh. Grigoriu și enoriașului Gh. Gav. Nițu, cari au donat bani și obiecte bisericilor din numita parohie, cel întâi suma de 266 lei și cel al doilea 260 lei.

Se aduc mulțămiri publice tuturor acelor pioșe persóne pentru ofrandele ce au făcut bisericilor din parohia și comuna Dobrenii județul Némțu.

Se aduc mulțămiri publice persónelor notate mai jos, cari aũ donat la mai multe biserici din jud. Botoșani, obiecte și bani și anume: Dl. Gh. Th Bârjovénu a donat bis. din parohia Cerchejení com. Drașani, jud. Botoșani o candelă de argint aurită în valóre de 300 lei. D-na Anna Em. Handoca a dăruit bis. din parohia și comuna Cucorăni jud. Botoșani un lăicer de lână, 18 lei; iar la biserica filială din cât. Ipotești jud. Botoșani Dl. N. P. Butnariu a dăruit o cruce de lemn pentru joia cea mare și o perdea de adamască de ață 37 lei. D-na Natalia Irimescu un acoperemînt de dantelă pe sf. masă, 10 lei. D-na Maria Gh. Isăcescu 11 metri macat de lână, 15 lei. Ioan Țibuleac și Iordache Artin o cristelniță de tablă de zinc, 18 lei, o ușă de sticlă la biserică, 29 lei și un curpân de fer dinaintea catapetésnií, 37 lei. Gh. Alexie a făcut în jurul bisericeí un gard de nuele acoperit cu scânduri, 223 lei și D-na Elena Cristea a dăruit bis. Sf. Nicolae din ura Botoșani obiecte în valóre de 80 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-luî Gh. Th. Bârgovanu, care a dăruit bis. din parohia Cerchejení, com. Drașanii, jud. Botoșani, un rând vestminte preotești de mătasă în valóre de 300 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-luî Alexandru Zdrobicí din Iași, care a îmbrăcat în argint cu speșele sale Icoña Sf. M.M. Mina din biserica parohială Țiua-Crucei.

Se aduc mulțămiri publice Cuviosuluí monah Vlasie Marian din schitul Procov, pendinte d. Si. Monastire Némțu cari a hărăzit pentru biblioteca catedralei Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei din Iași, 4 volume întitulate: Prolog, adică adunare pe scurt din vieța Sfinilor, și tipărite în Sf. Monastire Némțul la 1855.

Se aduc mulțămiri publice pentru augusta, piósa și creștinésca faptă a M. S. Regeluî Carol I, care a bine-voit a dăruí bisericeí cu patronul „Adormirea Maicei Domnuluí“ din parohia Holda, comuna Brșteni, jud. Suceva, tóte cărțile de ritual bisericesci ediția nouă a Sf. Sinod în număr de 30 bucăți, precum și un rînd complet de vestminte preotești, tóte în valóre de 700 lei.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor donatori, cari aũ oferit mai multe donațiuni și ofrande la unele bisericeí parohiale și filiale din cușrinsul jud. Suceva și anume: D-l Ión Popescu a donat bisericeí din parohia Holda, com. Broșteni, o perdea la Icoña Maicei Domnuluí, costând aproximativ 30 lei. Bisericeí din parohia Crucea, com. Broșteni i s'aũ donat mai multe obiecte și anume: 3 sfeșnice de lemn oferite de D-nul C. Copcariu, costând 33 lei, o perdea de mătase la Icoña Maicei Domnuluí oferită de D-l Alexandru Antoniu costând 25 lei, o bucată de bariz cu broderii la Icoña Maicei Domnuluí, un lighean, o cană și douë talere de metal oferite da Pr. Simion Ortoanu. Asemenea cu contribuțiunea enoriașilor s'aũ făcut

mai multe îmbunătățiri bisericeii amintite. Bisericeii filiale din cătunul Cojocii parohia Crucea, jud. Suceva. i s'a oferit un rînd complet de Sf. Vase de tumbac, de Vasile Gh. Bezbuc costînd 60 lei, asemenea și Ion Nistor Constantin a oferit o cruce de tumbac cu pedestal costînd 26 lei, o cădelniță de tumbac costînd 26 lei oferită de Dimitrie Paraschiv și un rînd veștminte preotești în valoare de 80 lei făcute cu contribuirea locuitorilor din acea localitate. Bisericeii parohiale Sf. Prooroc Ilie din urba Fălticeni i s'a donat o sobă de fer costînd 60 lei, și o perdea de mătase pentru dveră de D-l Emil Samson, o perdea de mătase pentru Icôna Maicei Domnului costînd 45 lei, de către D-l Dim. Sinescu și o candelă de metal costînd 14 lei oferită de D-l V. Năstase din com. Ciumulești. Bisericeii din parohia Pașcani, jud. Suceava i s'a oferit de D-nul V. Botez cu soția sa Elena două prapuri costînd 116 lei; iar D-nul Căpitan C. Popovici obiecte în valoare de 20 lei. Pentru capela de la cimitirul bisericeii din parohia Cristești, jud. Suceva s'a făcut cu contribuția locuitorilor un clopot, costînd 402 lei, și un sfeșnic de lemn donat bisericeii filiale din cătunul Herești pendinte de parohia Cristești de către locuitorul I. D. Cozma. Obștia locuitorilor din parohia Preotești-Huși au clădit cu spesele lor o casă pentru preot. Asemenea I. Reglenu și Iordache Ionescu au donat bisericeii din parohia amintită un rînd veștminte preotești, un rînd acoperăminte pe Sf. Vase de mătase cu fir, și o cădelniță de argint de China, costînd 215 lei; iar Gh. Simion a donat tot acesteii bisericeii o perdea de atlas la ușile împărătești costînd 20 lei.

Se aduc mulțămiri publice persônelor pioșe cari au făcut donațiuni la un număr de bisericeii din coprinsul jud. Némțu și anume: Gr. Gheorghiu a donat bisericeii din anexa Hoisești, parohia și comuna Mărgineni obiecte în valoare de 45 lei și D l M. Pomărlenu învățator a donat tot la biserica amintită obiecte în valoare de 40 lei. La biserica din Parohia și comuna Tazlău, jud. Némțu s'au dărnit două prapure și un Sf. Aer costînd 200 lei, la care au contribuit: Dumitru Ioniță Costea cu 100 lei, Alexandru Marchidon 80 lei și Epitropia respectivă cu 20 lei; iar Șt. Sărmă a oferit 20 lei cu care s'a reparat o cădelniță de argint. La biserica din anexa Români com. Siliștea, jud. Némțu, D-l Gh. Nicolau Revizor școlar cu soția sa au oferit obiecte în valoare de 150 lei. La biserica din parohia Galu, com. Mastacan, jud. Némțu. D-l Epitrop C. Cantemir a oferit luminări și unt-de-lemn costînd 12 lei și D-na Elena soția lui V. Nădejde Primar a oferit trei perdele costînd 30 lei. La biserica filială din parohia și comuna Crăcăoni, jud. Némțu, D-l Gh. Râscănescu și V. Râscănescu au oferit un rînd complet veștminte preotești costînd 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice enoriașilor bisericeii filiale din parohia și comuna Mastacan, jud. Némțu, cari au dăruit bisericeii amintite obiecte în valoare de 180 lei; iar D-na Ecaterina C. Ciupercă a oferit

pentru biserica parohială Sf. Nicolae, com. Măstacău obiecte costând 56 lei și 50 bani.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Zamfira I. Alexandru din com. Târgu-Bucecea, com. Caluești; de óre-ce a dăruit suma de 900 lei pentru zugrăvirea bisericei și a catapetezmei, din comuna amintită.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Ralu Cantacuzin Pașcani proprietar moșiei Salcia, jud. Botoșani, care a dăruit bisericei de pe Țisa moșie, o Icoana Maica Domnului îmbrăcata cu argint în valoare de 120 lei.

Se aduce mulțămiri publice D-lui Pavel Ivănescu, arendașul moșiei Doba jud. Romanați, care a bine-voit a împrejmui cu ulucă biserica filială cu hramul Buna-Vestire din acea comună, cheltuind suma de 300 lei.

În urma apelului de mai jos făcut de P. S. Episcop de Râmnic Noul-Severin, mai mulți pioși creștini din acea Sf. Eparhie au contribuit cu suma de lei 1178 bani 35, cu care s'a făcut un clopot monumental pentru Sf. Monastire Cozia, pentru care P. S. Episcop respectiv, comunică donatorilor Arhierésca Sa bine-cuvîntare și vii mulțămiri. Iată apelul:

ATHANASIE

Cu mila lui Dumnezeu Episcop al Eparhiei Râmnicu Noul-Severin.

Iubiților mei frați și fiți în Domnul, cari vor lua cunoștință despre cele de mai jos, Arhierésca bine-cuvîntare.

Sfînta Monastire Cozia, frumosul așezămînt al lui Mircea Voevod, una din cele mai vechi monastiri din țară și o podóbă pentru acest județ, este lipsită de clopote și numai cu tóca vestește creștinilor începerea slujbei bisericesti.

Te cuprinde máhnirea sã n'auți în acéstã sfîntã Monastire sune-tul mángãitor al clopotului, care sã cheme pe credincioși la sfînta rugãciune și sã le înalțe tótã ființa cãtrã Dumnezeu, mai ales într'un loc unde firea 'și desvãlește tótã frumuseța ei, cum e la sfînta Monastire Cozia.

Neputând îngãdui mai mult așa stare de lucruri, ca sã nu fim învinuiți de nepãsare cãtre monumentele strãbune, osebit cã este și în dauna evlaviei credincioșilor, încã din iarna trecutã am luat mãsuri pentru a se acoperi golul acesta. Cu încuviințarea Onor. Minister al Cultelor am pus în serviciul sfîntei Monastiri Cozia un mic clopot ce se afla disponibil la seminar. Însã clopotul acesta nefiind de ajuns a împodobi dupã cuviința locașul unui mare Domn Român, am hotãrit a face un clopot mai mare.

Spre a putea duce lucrul mai lesne la bun sfîrșit și spre a se putea face și un foisor potrivit, în care sã se așeze și adãpostescã amãndouë clopotele, mã îndrept și cãtrã dragostea vóstrã, iubiților mei frați și fiți în Domnul, ca sã ajutați cu ce veți bine-voi, cãci dupã

cuvîntul Apostolului, pre dătătorul de bună-voe iubește Dumneșeu, și în alt loc iarăși scrie că Dumneșeu bine-cuvînteză pe cei ce iubesc podóba casei sale.

Pentru acest sfîrșit deschidem două liste de subscripție, încredințând una Prea Cuviosului Arhimandrit Diogen Stroescu, Superiorul sfîntei Monastiri Cozia și alta Prea Cucernicul Protoiereu al județului Vâlcea.

Treceți fie-care ajutorul ce veți bine-voi a da dimpreună cu numele în alăturata listă, pentru a fi pomeniți ca bine făcători și ajutători sfîntei Monastiri, la toate slujbele Dumneșești și pentru ca Domnul Dumneșeu mai mult să vă ajute și să vă dea spor întru toate.

Se aduc mulțămiri publice tuturor pioșilor creștini, cari au contribuit la cumpărarea celor 12 minee în valóre de 168 lei, pentru biserica din comuna Murgășiu, jud. Doljiu.

Din partea Episcopiei de Râmnic Noul Severin, se aduc mulțămiri publice tuturor locuitorilor din comuna Albulești, jud. Mehedinți, cari au contribuit la cumpărarea unui rînd de vestminte pentru biserica din acea comună.

Se aduc mulțămiri publice tuturor pieșilor creștini, cari au bine-voit a contribui la cumpărarea de vestminte pentru bisericile din parohia Lupóia, jud. Mehedinți.

Se aduc mulțămiri publice tuturor pioșilor creștini, cari au bine-voit a contribui cu sume destul de însemnate la rezidirea și pictarea bisericei parohiale cu hramul Sf. Voevođi din cătuna Ilovu, com. Ciovrnășani, jud. Mehedinți.

Se aduc mulțămiri publice persónelor, cari au bine-voit a contribui la procurarea cărților și vestmintelor necesare pentru bisericile din parohia Crasna, jud. Gorj.

Se aduc mulțămiri publice tuturor pioșilor creștini din parohia Préjna, jud. Mehedinți, cari au contribuit la cumpărarea de cărți și diferite obiecte sfinte pentru bisericile din acea parohie.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini, cari au contribuit la cumpărarea de veșminte și vase sfinte pentru biserica parohială din com. Scaești, jud. Dolj și în special D-nelor Ecaterina H. Catargi, Elena Lomotescu, Aristița Gr. Stoenescu, Ecaterina I. Stoenescu și Pr. I. Scaescénu, cari au contribuit cu sumele cele mai mari.

Se aduc mulțămiri publice persónelor, cari au bine-voit a contribui la cumpărarea de obiecte și cărți necesare pentru biserica parohială Creștești, jud. Gorj.

Se aduc mulțămiri publice tuturor pioșilor creștini cari au bine-

voit a contribui la cumpărarea cărților de ritual pentru biserica Sf. Nicolae din com. Lăcrița, jud. Dolj.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor enoriași în număr de 164 ai bisericii parohiale, din parohia Mogoșeani, jud. Gorjiu cari au contribuit la cumpărarea următoarelor obiecte: Un rînd veșminte protești complete, stofă de mătase, Sf. Potir, Disc, Steluța, Copie și Linguriță toate de argint de China, o cădelniță cu șese clopoței, o cruce de 35 c. m., pentru sf. masă, de argint plache, precum și stégul Sf. Botez și Epitaful Sf. Invieri a Domnului nostru Iisus Christos, toate pentru biserica sus disă, costând 440 lei 50 bani.

De către Sf. Episcopie a Rîmnicului Nou-Severin, se aduce mulțămiri publice D-lui I. N. Cumpănașiu, care a oferit o cazanie, legată cu piele, bisericii filiale din com. Grădiștea, jud. Vâlcea.

Protoeria jud. Romanați, aduce mulțămiri publice D-lui Iorgu Demetrescu comerciant din com. Podu-Bărbierului, jud. Dâmbovița și Preotului V. Frăcea din București, dărînd cel dintăiu pentru biblioteca parohiei Gura-Pădini, jud. Romanați, 10 volume, „Viețile Sfinților“ pe 10 luni și o broșură „Miaunile Maicei Domnului“; iar cel al doilea un prohod în versuri.

De către Sf. Episcopie a Rîmnicului Nou-Severin se aduce mulțămiri publice Pr. Ión Iacobescu și soției sale Elena, cari au dărîuit bisericii parohiale Gogoșita, jud. Doljiu unde funcționează ca preot, obiecte în valoare de 67 lei, iar Constantin Rusu 3 1/2 kg. lumînări în valoare de 28 lei.

De către Sf. Episcopie a Rîmnicului Nou-Severin, se aduce mulțămiri publice D-lui G. Predoiu comerciant în urba Rîmnicu-Vâlcea, care a daruit bisericii parohiale cu hramul toți Sfinții ein aceeași urbă, un rînd veșminte bisericesti și două sfeșnice Impărătești de alamă, costând 600 lei.

De către Sf. Episcopie de Roman se aduce mulțămiri publice tuturor acelor persoane pioșe, cari au făcut mai multe obiecte pentru biserica parohială „Vovidenia“ din Focșani, parte din fondurile epitropiei bisericii amintite, iar parte donate de pioșii creștini atât la biserica parohială amintită cât și la cele filiale din aceeași parohie.

Se aduc mulțămiri publice tuturor acelor persoane pioșe ce au făcut donațiuni bisericii parohiale „Nașterea Sf. Ión Botezătorul“ (catedrala) din urba Focșani.

Din partea Sf. Episcopii de Roman se aduc mulțămiri publice D-nei Maria D. Grăjdenu, din urba Roman, care a hărăzit bisericii

parohiale Sf. Voevođi, din orașul Roman, un rînd veșminte preoțești de stofă de mătase cu fir, cum și un rînd procovețe de aceeași stofă, în valoare de 250 lei.

Din partea Sf. Episcopii de Roman se aduc mulțamiri publice locuitorilor din parohia com. Straonii-de-jos, jud. Putna, cari din îndemnul Pr. Gheorghe Atanasiu parohul bisericii din comuna amintită, au contribuit la cumpărarea unui chivot, un rînd sfințite vase, trei candelii și un sfînt aer tôte în valoare de 285 lei, pentru biserica parohiei respective și anume: D-na Ióna T. a Preotesei cu 80 lei, Const. I. Bucă 12 lei, Ión I. Bucă 12 lei, Costache I. Bucă 12 lei, Ión Manolache 5 lei, precum și alți locuitori care 'și-au pus obolul lor pentru acest scop.

Din partea parohiatului Parohiei Ciocani, jud. Tutova, se aduc căldurose mulțamiri D-lui Gh. Mardare Mare, din parohia Ciocani jud. Tutova, pentru că a bine-voit a procura pentru biserica parohială cu hramul Adormirea Maicei Domnului din numita parohie, una cristelniță de aramă în valoare de 60 lei. Asemenea D-lui Gh. Dimitrescu, administratorul moșiei Ciocani, jud. Tutova, pentru că au procurat, sus numitei bisericii două analoage în valoare de 24 l.

Din partea Sf. Episcopii de Huși se aduc căldurose mulțamiri D-nei Smaranda Mircea din orașul Vaslui, pentru că a dăruit bisericii parohiale a Sf. Ioan din Vaslui, un rînd vestminte preoțești și un rînd procovețe în valoare de 300 lei.

Din partea Sfintei Episcopii de Huși se aduc căldurose mulțamiri D-nei Safta S. Crețu din orașul Bârlad, pentru că a dăruit un vagon de scînduri de brad în valoare de 822 lei pentru împrejmuirea cu zaplaz a bisericii parohiei Mânzații-Rezăși, jud. Tutova.

Din partea parohiatului Parohiei Sfinții Voevođi din orașul Bârlad, s'au aduc căldurose mulțamiri D-lui Panaite C. Neculau, din orașul Bârlad, pentru că a procurat acelei biserici, pe comptul său, un stihar diaconesc cu orarul și rucavițele lui, în valoare de 80 lei.

Chiriarchia Dunărei de jos aduce mulțamiri persónelor mai jos notate, cari s'au bine-voit a dona bisericii parohiale Buna Vestire, din urbea Galați, bani, obiecte și cărți, notate în dreptul fie-cărui după cum urmază: Onor. Primărie a urbei Galați, a dăruit suma de 1600 lei, cu cari s'au făcut din nou dușumeaia și postamentele în biserică, asemenea și un pridvor la antreul bisericii. Dl. Militade Dima, casap, a oferit 200 lei pentru cumpărarea unui epitaf. Dl. Vasile Sava, comerciant, 150 lei. pentru cumpărarea a doi Serafimi poleiți cu aur. D-na Maria D. Nicolau, 120 lei spre a se plăti la argintar facerea sf. vase, cu argintul bisericii. Epitropia bisericii în unire cu cei-l-alți clerici, au contribuit la procurarea următoarelor obiecte: două rînduri vestminte de adămască, com-

puse din felon și epitrahil, ambele în valoare de 90 lei, un proshinitar 50 lei, două prapure și două felinare a 180 lei, una năsilnie de transportat morții la cimitir, 15 lei, plătită de Economul Mihail Țigău. Dl. Grigore Dinescu, 20 lei, pentru cumpărarea Sf. Antimis. Economul Mihail Țigău, Dl. Grigore Dinescu și repausatul cântăreț Petrache Boengiu, au contribuit cu 20 lei, pentru cumpărarea unei cadelițe de argint de China. Dl. Alex. Vasilescu, a oferit 20 lei, D-na Paraschiva Costea 10 lei și clerul bisericii 10 lei, cu cari s'au poleit cu aur sfintele vase, asemenea s'au reparat și trei cruci ale bisericii. Dl. Dimitrie State a oferit pentru biblioteca Bisericii 24 cărți bisericești și istorii contimporane, în valoare de 100 lei. D-na Natalia Cociu, un rând de vësduhuri de mătase, în valoare de 30 lei. D-na Ecaterina Gh. Ión, două rînduri îmbrăcăminte de adămască pentru sf. masă, în valoare de 50 lei. D-na Elena Frangu, una față de masă cu dantele, în valoare de 15 lei. D-na Paraschiva Costea, una față de masă de lână în valoare de 10 lei. D-na Radița Th. Iordache, una îmbrăcăminte de lână cu bumbac pentru sf. Masă în valoare de 40 lei. D-na Caliopi Nicolau, una îmbrăcăminte de satin pentru analog în valoare de 10 lei. Dl. Theodor Malcociu, un epitrahil de mătase în valoare de 20 lei.

Chiriarchia Dunărei-de-jos exprimă mulțămiri persónelor mai jos notate, cari au bine-voit a dona bisericii parohiale Prea Cuvioasa Paraschiva din urbea Galați, obiectele notate în dreptul fie-căruiă după cum urmază: D-na Maria Macri a oferit două candelă de nichel în valoare de 30 lei. D-na Despina Patelinitas, un acoperemînt pentru sfintele vase, de pliuș, bordo, cu flori de mătase, diferite culori cu franjuri și fir galben în valoare de 5 lei. Un rînd de acopereminte pentru sfintele vase, de atlas albastru cu fir galben și franjuri în valoare de 15 lei, oferite de D-na Hariclia Cațaros. D-na Maranda I. Dima, un șervet de bumbac de un leu. D-na Maria P. Antoniadă, una pólă de pliuș bordo pentru proshinitar lucrată cu mătăsuri de diferite culori cu fir galben și franjuri, 20 lei.

Chiriarchia Dunărei-de-jos exprimă mulțămiri persónelor mai jos notate, cari au bine-voit a dăruii bisericii cu hramul Sf. Ión Botezătorul din urbea Galați, bani și obiecte și anume: Presvitera Sofia Th. Thoma a oferit un rînd vestminte preotești complet de plisă neagră în valoare de 300 lei. D-na Eufrosina R. Nicolau a oferit 40 lei pentru refacerea picturei și poleitul stranei Sf. M. Mina. Ecaterina Alexandrescu a oferit 10 lei și Ión Spănu 10 lei pentru refacerea unui steag. Iancu Gh. Florea 18 lei pentru refacerea iconiței Prea Cuvioasa Paraschiva. D-na Ecaterina Marinescu a oferit o candelă mică de metal usată în valoare de 4 lei. Sultana Davidescu un scaun împletit usat în valoare de 4 lei. Ana Mărgărit o față de masă și o îmbrăcăminte la Proshinitar țesute de casă în valoare de 6 lei. Zamfira M. Gheorghiu un așternut în valoare de 4 lei. Sofia Theodor, idem. Mihail Adam și Iancu Theodor a contribuit fie-care cu câte 6 lei. Elena I. Crețu, Ana Gheorghiu, Acsinia Olariu, Dumitra I. Florea și Tasiica cu câte 2 lei fie-care, iar Vasile Stoenscu și

Toma Petru câte 1 leu pentru repararea a 12 edecuri de la sfeșnicile împărătesci.

Se aduc mulțămiri publice tuturor pioșilor creștini din comuna Optași, jud. Olt, cari au bine-voit, a contribui la facerea învelitōrei și la zugrăvirea icōnelor de la bisericile din acea parohie.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini, cari din dragostea ce au către Sf. Biserică, au contribuit pentru împrejmuirea cu ulucă a Bisericei și a cimitirului din parohia Băloiu, jud. Argeș.

Se aduc mulțămiri publice D-lor Petre I. Tohan, G. Maria Nae Lasca și Grigore Diaconu cari au bine-voit a dona bisericei din com. Gălășești, jud. Argeș diferite obiecte și vestminte sacre.

Sf. Episcopie de Argeș aduce mulțămiri publice D-lui Voicu Radu care a donat bisericei din comuna Budesa, jud. Argeș un epitrahil în valōre de 40 lei. D-nei Zamfira preotesa care a donat bisericei filiale „Ciești“, jud. Argeș un felon în valōre de 24 lei și D-nelor Flōrea Niculae Dinu și D. I. Hanciu, cari au dăruit bisericei din com. Balmești, jud. Argeș, cel dintăiū veșminte în valōre de 20 lei; iar cel al doilea un potir în valōre de 30 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Oprea Petrescu și D-lui Radu I. Roșca, care a dăruit cel dintăiū o cazanie în valōre de 11 lei; iar cel al doilea un clopot în valōre de 140 lei, pentru biserica din parohia Galbenu, jud. R.-Sărat. Asemenea D-lor Ion Gh. Miriu și T. Traiculescu din com. Danulești, județul amintit cari au dăruit bisericei filiale din parohia Buda, jud. R.-Sărat, cel dintăiū o icōnă costând 65 lei, iar cel al doilea, o cristelniță de aramă, costând 55 l.

Se aduc mulțămiri publice persōnelor ce au venit în ajutor cu diferite ofrande bisericei din Blăjani, jud. Buzeu și anume: Nicolae R. Negoita plătind 28 lei la reparația unui potir, Tudor I. Constantin, dăruind o masă de piatră și lumânări de cēră costând 21 lei, I. D. Babeș dăruind un anastasimatar, un catavasier, un heruvico-cheronocar și un prochod și Ghica Mocanu din Zărnești dăruind un octoic și rinduiala Proscomidiei Asemenea D-lui Nae S. Tonciu, student, oferind bisericei parohiale Adormirea din Mizil, un rînd procovețe și o cazanie legată costând 20 lei, iar D-na Elena G. E. Popa dăruind un preș și o scōrță costând 20 lei.

Se aduc mulțămiri publice persōnelor ce au venit în ajutor bisericei din parohia Gologanu, jud. R.-Sărat și anume: D-lui Emil Lahovari, care a dăruit la construirea bisericei 110,000 cărămizi costând 3000 lei. Tănase Răciu a dăruit un clopot în valōre de 35 lei. Dumitru Stoiculeț, a dat o tōcă de oțel costând 120 lei și locuitorii parohiei amintite, au contribuit cu bani, lemne și alte fapte lauda-

bile. Asemenea D-lor Andrei Cristescu, Ión A. Nica, Dumitru Petculescu, Ghiță Teodor, C. C. Constantinescu, Radu S. Opreșcu și T. Petrescu au contribuit la cumpărarea unei St. Crucii de argint, pentru biserica parohială din com. Golești, jud. R.-Sărat costând 50 lei; precum și Pr. Ión Moisescu și D-nei Smaranda Dumitrescu, au donat bisericii parohiale Dedulești jud. R.-Sărat, două acoperă-minte pe Sf. Masă costând 20 lei și locuitorului Ión Anghel Petrea și Petrea L. Leica cari au lucrat gratis lemnăria de la antreul numitei biserici.

Se aduc mulțămiri publice persónelor cari au dăruit obiecte bisericeii parohiale din com. Trestia, jud. Buzău și anume: Ión Crăciunescu și soția sa Rada au dăruit un triod costând 25 lei, Toma D. Ciocan o cazanie 10 lei; iar pentru biblioteca parohiei amintite s'a dăruit de către Pr. Cosma Moșescu din Brăila două volume și de către D-l I. Totan, învățător patru volume. Asemenea D-nei Cassandra Pr. D. Diaconescu care a făcut ofrande bisericeii parohiale din com. Fuitești, jud. Buzău, în val'ore de 54 lei. Iar D-l Nicolae I. Gherasi, a oferit bisericeii parohiale din com. Gherasenii, un clopot de 800 lei, și Stan Teodorescu din Buzău a făcut la biserica amintită, un giamlac costând 350 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Dragomir Rotaru, din comuna Balta-Albă, jud. R.-Sărat, care a construit clopotnița la biserica comunei amintite, cheltuind 200 lei, idem D-lui Iancu A. Fridman, făcând ofrande bisericilor din comuna Délu-Lung același județ în sumă de 25 lei. Asemenea D-lor Alexandru A. Plagiuo, care a donat bisericeii parohiale din com. Martinești, județul amintit, un rînd veșminte preotești costând 400 lei, o candelă de argint 60 lei și 100 lei în folosul bisericeii, precum și Ión Albu dăruind o cruce de 60 lei și Ión E. Țarcă patru perdele de 25 lei; iar onoriașii au contribuit la cumpărarea și legarea unei Sf. Evanghelii cu argint cheltuind 125 lei.

Se aduc mulțămiri publice tuturor persónelor pioșe care au contribuit cu suma de 1748 lei, la reparațiunea bisericeii parohiale din comuna Galbenu, jud. R.-Sărat și facerea unui clopot necesar amintitei biserici.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pioșe, ce au contribuit la reparațiunea bisericeii parohiale Adormirea Maicei Domnului din com. Slobozia Ciorăști, pl. Marginea-de-jos, jud. R.-Sărat și anume: Primăria comunei amintite cu suma de 800 lei, C. P. Niculescu 100 l. Petra Georgescu 100 l. Simion St. Siminovicu 100 l. Ilie Vasile 100 lei și Vasile Bogdan 120 lei, precum și un număr de 289 locuitori cu suma de 587, iar alți locuitori cu suma de 375 lei.

